

Tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital

Revisors praksis og erfaringer

Tatsiana Sinitsa og Thomas Orrestad

Veileder: Ulf Mohrmann

Masteroppgave i Regnskap og Revisjon

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Dette selvstendige arbeidet er gjennomført som ledd i masterstudiet i økonomi- og administrasjon ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at Høyskolen eller sensorer innestår for de metoder som er anvendt, resultater som er fremkommet eller konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

Denne masteroppgaven omhandler revisorers forståelse og erfaring med anvendelsen av gjeldende regelverk knyttet til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital til personlige aksjonærer i norske ikke-børsnoterte selskaper. Aksjonærmodellen skaper et vesentlig skille mellom skatterettslig utbytte og tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Mangelfull løpende regulering har resultert i et regelverk som ikke fullt ut er tilpasset dagens kontekst. Revisor er et bindeledd mellom selskaper og Skatteetaten, og i denne sammenheng er det kritisk å forstå hvordan revisorer tolker regelverket, hvilke erfaringer de gjør seg i møte med kunder, og revisors rolle. Med utgangspunkt i dette har vi undersøkt følgende problemstilling:

Hvordan forstår revisorer gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, og hvilke erfaringer har de med anvendelsen av gjeldende regelverk i praksis?

Problemstillingen består av tre forskningsspørsmål, som tar for seg forståelse av gjeldende regelverk for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, utfordringer med anvendelsen av regelverket, og muligheter til forbedring. Kvalitativt forskningsdesign ble benyttet for å belyse problemstillingen.

Våre funn viser at praktiseringen av regelverket er inkonsistent. Revisor bidrar mest med rådgivning og innsending av aksjonærregisteroppgaver. Aksjonærene bærer den endelige risikoen ved feil. Revisorer følger stort sett Skatteetaten sin regelverkstolkning, men det finnes unntak. Bare 2 av 8 revisorer mener regnskapsmessig behandling har betydning for hva som kan deles ut skattefritt. Revisorer har også et annet syn enn Skatteetaten når det gjelder hvem som velger klassifiseringen av et selskapsrettslig utbytte, hvor 6 av 8 revisorer mener at selskapet tar valget, og ikke aksjonær. Videre viser våre funn at revisorer står overfor betydelige utfordringer når det gjelder skattemessig innbetalt kapital på enkeltaksjer. Dette skyldes at Aksjonærregisteret ikke sporer innbetalinger på spesifikke aksjer. Problemene forsterkes i selskaper med mange transaksjoner og i eldre selskaper hvor dokumentasjon kan mangle. Aksjonærmodellens forskjellige behandling av personlige og upersonlige aksjonærer skaper også risikoer som revisor i liten grad følger opp.

Våre funn har flere viktige implikasjoner. De bidrar til bedre kunnskap om skattemessig innbetalt kapital i næringslivet, noe som øker bevisstheten blant aksjonærer og selskaper om denne skatteposisjonen. Denne studien oppfordrer i tillegg til refleksjon over nåværende regler og praksis, noe som kan bidra til endringer eller forbedringer i regelverket om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, samt forbedringer i rapporteringsløsningen og registre.

Summary

This thesis focuses on auditors' understanding and experiences regarding the repayment of paid-in capital to individual shareholders in Norwegian non-listed companies. The shareholder model creates a significant distinction between dividends and tax-free repayment of paid-in capital. Due to insufficient regulation, the existing set of rules is not fully adapted to today's context. The auditor serves as a crucial link between companies and the Tax Administration. In this context, understanding how auditors interpret the regulations, their experiences in dealing with clients, and the auditor's role is critical. Based on this, we have examined the following issue:

How do auditors understand the current law on the repayment of paid-in capital, and what are their experiences with the application of this law in practice?

The issue is addressed through three research questions, which explore the understanding of the current regulations for the repayment of paid-in capital, challenges in applying these regulations, and potential improvements. A qualitative research design was employed to address these questions.

Our findings show that the practice among auditors is inconsistent. They mainly contribute by offering advisory services and submitting the shareholder register statement. Individual shareholders ultimately bear the risk when submitting their tax returns. Generally, auditors tend to align with the Tax Administration's interpretation of the regulations. However, there is a notable exception regarding the importance of financial statements in the distribution of paid-in capital. Only 2 out of 8 auditors consider the financial statements to be significant, undermining their reliability as an information source. In contrast to the Tax Administration, auditors hold a different view on who decides the classification of dividends, with 6 out of 8 believing that it is the company, not the shareholder, who chooses. Additionally, our findings reveal that auditors face significant challenges due to the paid-in capital following the individual share. This is problematic because the Shareholder Register does not track payments on specific shares. The issues are exacerbated in companies with numerous transactions and in older companies where documentation may be lacking. The different treatment of personal and impersonal shareholders in the shareholder model also creates risks that auditors follow up on to a limited extent.

Our findings have several important implications. They contribute to increasing awareness among shareholders and companies about paid-in capital. They also encourage reflection on current rules and practices and can potentially lead to improvements in both the legislation, the reporting solutions, and the register.

Forord

Å få innsikt i tema skattemessig innbetalt kapital har vært et omfattende og interessant arbeid. Vi har gjennom denne høsten opparbeidet historisk forståelse for regelverket, i tillegg til å få oversikt over flere tilstøtende rettsområder. Svært lite av regelverket står i loven, så vi er blitt godt kjent på regjeringen.no og skatteetaten.no. Vi har også satt oss inn i revisors rolle i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital.

Gjennom grundig arbeid med litteratur og regelverk har vi gjort et utplukk av teori som skal gi leseren en god oversikt over gjeldene regelverk, med et spisset fokus mot de mest uavklarte og utfordrende områdene.

Vi har valgt å gå i en praktisk retning, ettersom de fleste tidligere masteroppgavene om tema har vært juridiske dokumentanalyser. Ingen har tidligere utforsket den praksisen som faktisk eksisterer på området. Som MRR studenter var det naturlig å søke innsikt hos revisorer. Vi har stilt revisorene åpne spørsmål for å få innsikt, og vi har stilt mer lukkede spørsmål om selvvalgte områder.

Omgitt av et tema som ligner et puslespill med brikker spredt litt overalt, er vi svært takknemlige for å ha hatt Ulf Mohrmann som veileder, som har hjulpet oss med å sortere all informasjonen og å gjøre prioriteringer. Takk for at du har stilt oss gode spørsmål, gitt konkrete og nyttige tilbakemeldinger, og for at du har inspirert oss ved å være positiv og tilgjengelig hele veien.

Vi vil takke revisorer og Skatteetaten, som har bidratt til innhold i denne masteroppgaven.

Tidligere kollega som nylig gikk av med pensjon, Reidar Rasmussen, skal ha særlig stor takk for mange gode samtaler og innspill til denne masteroppgaven gjennom høsten.

Til slutt vil vi takke familiene våre, venner og kolleger som har lagt til rette og vært gode sparringspartnere for oss i arbeidet.

Bergen, 20. desember 2023

Tatsiana Sinitsa

Tatsiana Sinitsa

Thomas Orrestad

Thomas Orrestad

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	9
1.1 VÅR MOTIVASJON FOR TEMA.....	9
1.2 BAKGRUNN	10
1.3 PROBLEMSTILLING OG AVGRENsing	12
2. TEORI	14
2.1 SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL.....	14
2.1.1 Kort om aksjonærmodellen	14
2.1.2 Aksje-for-aksje prinsippet.....	18
2.1.3 Sammenheng mellom skattemessig innbetalt kapital og inngangsverdi	22
2.1.4 Hva er skattemessig innbetalt kapital som kan tilbakebetales skattefritt?.....	24
2.1.5 Eksisterer det et lovlighetskrav for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?.....	27
2.1.6 Er det selskapet eller den enkelte aksjonær som velger at en utdeling skal være skattemessig tilbakebetaling av innbetalt kapital?.....	28
2.1.7 Aksjonærregisteroppgaven RF-1086.....	31
2.2 REVISORS ROLLE I FORBINDELSE MED SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL.....	33
2.2.1 Generelt om revisors rolle i finans- og skatteregnskapet.....	33
2.2.2 Revisjon	35
2.2.3 Attestasjon	38
2.2.4 Rådgivning.....	40
2.2.5 Kontrollutfordringer.....	41
3. METODISK RAMMEVERK	44
3.1 FORSKNINGSTILNÆRMING	44
3.2 FORSKNINGSDESIGN	45
3.3 FORSKNINGSMETODE	45
3.4 DATAINNSAMLING.....	46
3.5 UTVALG OG GJENNOMFØRING AV INTERVJUER.....	47
3.6 DATAANALYSE.....	49
3.7 METODEKVALITET	50
3.8 ETISKE ASPEKTER.....	51
3.9 OPPSUMMERING	52

4. VÅRE FUNN	53
4.1 BAKGRUNN OG ERFARINGER MED IKKE-BØRSNOTERTE SELSKAPER.....	53
4.2 ROLLE OG ANSVAR I FORBINDELSE MED SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL.....	55
4.3 HVORDAN FORSTÅR REVISOR REGELVERKET FOR TILBAKEBETALING AV SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL?	57
4.4 HVILKE UTFORDRINGER ERFAKER REVISORER PÅ OMRÅDET?.....	61
4.4.1 <i>Faglige og praktiske utfordringer</i>	61
4.4.2 <i>Kvalitet i aksjonærregisteroppgaven</i>	63
4.5 HVORDAN MENER REVISOR AT KVALITETEN PÅ LEVERTE OPPLYSNINGER I AKSJONÆRREGISTEROPPGAVEN KAN ØKES I FREMTIDEN?.....	66
5. ANALYSE AV VÅRE FUNN	68
5.1 REVISORS ROLLE OG ANSVAR	68
5.2 HVORDAN FORSTÅR REVISOR REGELVERKET FOR TILBAKEBETALING AV SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL?	69
5.3 HVILKE UTFORDRINGER ERFAKER REVISORER PÅ OMRÅDET?.....	78
5.4 HVORDAN MENER REVISOR AT KVALITETEN PÅ LEVERTE OPPLYSNINGER I AKSJONÆRREGISTEROPPGAVEN KAN ØKES I FREMTIDEN?.....	80
5.5 OPPSUMMERING	81
6. KONKLUSJON.....	82
6.1 HOVEDFUNN.....	82
6.1.1 <i>Regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital</i>	82
6.1.2 <i>Utfordringer erfart av revisorer</i>	83
6.1.3 <i>Veien videre</i>	83
6.2 VÅRT FORSLAG TIL REGELVERKSUTVIKLING	83
6.3 VÅRT BIDRAG OG STUDIENS IMPLIKASJONER.....	86
6.4 BEGRENSNINGER I VÅR FORSKNING.....	87
6.5 VIDERE FORSKNING.....	88
REFERANSER.....	89
VEDLEGG.....	96
VEDLEGG 1: INFORMASJON TIL INFORMANTER OG INTERVJUGUIDE.....	96

Figuroversikt

FIGUR 1 - HISTORISK OVERSIKT OVER INNBETALT AKSJEKAPITAL OG OVERKURS FOR AKSJESELSKAPER I PERIODEN 2004-2022	15
FIGUR 2 - ANTALL AKSJESELSKAPER I PERIODEN 2004-2022.....	15
FIGUR 3 - REVISJONSRSIKOMODELLEN	36
FIGUR 4 - ROLLER I ALTINN MED TILGANG TIL AKSJONÆRREGISTEROPPGAVEN	43
FIGUR 5 - SVAR PÅ SPØRSMÅL “FØLGES AKSJE-FOR-AKSJE PRINSIPPET OPP I HENHOLD TIL GJELDENE REGELVERK I PRAKSIS?”	58
FIGUR 6 - RESPONDENTENES TOLKNING AV GJELDENE REGELVERK	59
FIGUR 7 - SVAR PÅ SPØRSMÅL “ER DET SELSKAPET ELLER AKSJONÆREN SOM VELGER OM EN UTDELING SKAL VÆRE UTBYTTE ELLER TILBAKEBETALING?”	60
FIGUR 8 - SVAR PÅ SPØRSMÅL “VIL DU SI AT REVISOR HAR STOR OPPMERKSOMHET MOT KVALITETEN I AKSJONÆRREGISTEROPPGAVEN PÅ OMRÅDET TILBAKEBETALING AV SKATTEMESSIG INNBETALT KAPITAL?”	63
FIGUR 9 - SVAR PÅ SPØRSMÅL “FØLGER REVISOR MED PÅ TRANSAKSJONER HVOR INNBETALT KAPITAL KAN VÆRE MOTIVASJONEN FOR TRANSAKSJONEN?	64
FIGUR 10 - SVAR PÅ SPØRSMÅL “ER RAPPORTERINGSLØSNINGEN MED DAGENS AKSJONÆRREGISTEROPPGAVE TILFREDSSTILLENDEN?”	65
FIGUR 11 – ANALYSE AV REVISORS FORSTÅELSE OPP MOT SKATTEETATEN SITT SYN PÅ REGELVERKET	77

Tabelloversikt

TABELL 1- RAPPORTERINGEN I AKSJONÆRREGISTEROPPGAVEN	33
TABELL 2 - SENTRALE PÅSTANDER ANGÅENDE AKSJEIEIERS EGENKAPITAL	37
TABELL 3 - REVISORS SÆRATTESTASJONER I FORBINDELSE MED KAPITALHENDELSENER.....	40
TABELL 4 - OVERSIKT OVER RESPONDENTERS ARBEIDSERFARING INNEN REVISJON	54

Oversikt over forkortelser benyttet i oppgaven

Forkortelse	Betydning
Sktl.	Skatteloven
Asl.	Aksjeloven
Sktfvl.	Skatteforvaltningsloven
Rt.	Norsk retstidende
Prop.	Proposisjon til Stortinget
Utv.	Uttalelse
Ot.prp.	Odelstingsproposisjon
FIN	Finansdepartementet
NOU	Norges offentlige utredninger
BFU	Bindende forhåndsuttalelse
ISA	Internasjonale revisjonsstandarder
SA	Standard for attestasjonsoppdrag
RF	Riksskattestyrets formular

1. Innledning

1.1 Vår motivasjon for tema

Tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er en skattefri utdeling fra selskap til aksjonærer. Vår interesse for tema handler om at lovgiver over et langt tidsrom ikke har klart eller har vært villig til å regulere denne betydningsfulle skatteposisjonen på en effektiv måte. Følgen av mangelfull regulering i senere tid er at regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital i dag fortsatt preges uklar ordlyd i skatteloven (sktl.), og gamle høyesterettsdommer som stadfester prinsipper som er svært vanskelige og ressurskrevende å etterleve i praksis. Rekkevidden til noen av de sentrale dommene er også usikker, og denne usikkerheten toppe seg ved tidvis sprikende og motstridende administrative uttalelser som har blitt til underveis. Det administrative sporet innfortolker typisk kontrollhensyn, mens det i litteraturen er kritiske røster som mener at disse tolkningene er kompliserende, i strid med grunnleggende prinsipper i skatteretten, lovens formål, og høyesterettspraksis (Folkvord, 2013). Til tross for at regelverket gir rom for ulike tolkninger og mange konflikter, tvistes det ikke om tema i rettssystemet i nyere tid.

Det følger av Norges offentlige utredninger (NOU) 2022:20 punkt 1.1 “et helhetlig skattesystem” at det norske skattesystemet siden 1992 og frem til i dag utformes med fokus på likebehandling, lavt ressursbruk og med formålstjenlige regler. Disse prinsippene i regelverksutviklingen står dermed i kontrast til den kompleksiteten rundt behandlingen av skattemessig innbetalt kapital som eksisterer i dag. Benn Folkvord oppsummerer rettsstillingen knyttet til skattemessig innbetalt kapital på en måte som er både presis og informativ:

“Tilbakebetalingsreglene skaper en rekke problem, dels ved at det oppstår tilpasningsmuligheter, dels som følge av et komplisert regelverk og betydelige dokumentasjonsproblem. I tillegg er det rimelig å anta at tilbakebetalingsreglene ofte gir uriktig skatt. Det kan både dreie seg om at skattepliktig utbytte rapporteres som skattefri tilbakebetaling, men også det motsatte. Tilbakebetalingsreglene gir altså samfunnsøkonomiske kostnader, dels i form av økte transaksjonskostnader, opplæringskostnader, kostnader som følge av at reglene anvendes uriktig osv.” (Folkvord, 2013)

Finansdepartementet (FIN) har i 2014 blitt bedt om å se nærmere på regelverket om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital av Scheel-utvalget i NOU 2014:13 punkt

11.2.3 (FIN, 2014). Utfordringene rundt innbetalt kapital er nå på nytt blitt adressert i NOU 2022:20, hvor gjeldende regelverk blir omtalt som “*komplisert*”, “*uoversiktlig*”, “*vanskelig å praktisere*”, og at det “*gir rom for tilpasninger*” (FIN, 2022). Skatteetaten har i et omfattende høringssvar kommunisert sin overensstemmelse med utvalgets mening om behov for regelverksutvikling (Skatteetaten, 2022).

I lys av disse utfordringene, blir revisors rolle i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital viktig. Et komplekst regelverk stiller store faglige krav til revisorer, der dyp forståelse av reglene er avgjørende for å gi presis veiledning til kundene. Revisors erfaringer og praksis gir en god indikasjon på etterlevelsen, ettersom revisor som profesjonell aktør bidrar som en standardsetter på området. Revisors rolle i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital innebærer å utføre revisjonen, gi råd til kunder og til å utstede særattestasjoner for kompliserte egenkapitaltransaksjoner.

Aksjonærmodellen, som ble implementert for 17 år siden, har forblitt uendret til tross for at det har gått 9 år siden Finansdepartementet fikk oppdraget til å revidere og evaluere de gjeldende reglene. Siden da har revisors rolle blitt sentral for selskaper som er forpliktet til å levere aksjonærregisteroppgaven, ettersom tallene som rapporteres har avgjørende betydning for de skattemessige konsekvensene for aksjonærene. Revisors forståelse av regelverket og kost-nytte vurderinger spiller en viktig rolle i hvordan aksjeselskaper etterlever regelverket. Det endelige målet er at selskaper, med veiledning fra revisorer, på en effektiv måte skal kunne levere aksjonærregisteroppgave av høy kvalitet til Skatteetaten, slik at aksjonærene får en riktig forhåndsutfylt skattemelding.

I denne sammenheng er det kritisk å forstå hvordan revisorer tolker og anvender regelverket, hvilke erfaringer de gjør seg i møte med kunder, og i hvilken grad de er involvert i prosessen som fører frem til de tallene som rapporteres i aksjonærregisteroppgaven. En helhetlig forståelse vil bidra til å fastslå om systemene opererer som de skal, og vil legge et grunnlag for regelverksutvikling.

I det følgende kapitlet vil vi belyse hvorfor tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er spesielt relevant i dagens kontekst, og hvordan dagens skattereform har endret betydningen av skattemessig innbetalt kapital.

1.2 Bakgrunn

Tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er skattefri, i motsetning til utbytte, som er skattepliktig for personlige aksjonærer som følge av aksjonærmodellen. Skattesatsen for

utbytte for personlige aksjonærer i 2023 er på 37,84 prosent, jf. sktl. § 10-11 første ledd (Altinn, 2023). Det har derfor stor betydning for en personlig aksjonær om en utdeling skatterettslig blir behandlet som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital eller som utbytte. En annen faktor som kan ha betydning for aksjonærens ønske og behov for tilbakebetaling skattefritt, er den økte skattesatsen for formue, jf. Stortingets skattevedtak for 2023 § 2-1 og § 2-3 (Stortinget, 2023), og at verdsettelsesrabatten på aksjer har blitt kraftig redusert de siste årene, jf. sktl. § 4-12 (FIN, 2000).

Skattemessig innbetalt kapital har ikke alltid vært like aktuelt som det er nå. Regelverket for utbytte har endret seg over tid gjennom nye skattereformer, mens skattefritak for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, kan spores helt tilbake til ligningspraksis som sprang ut av en høyesterettsdom fra 1933 (Folkvord, 2013). Godtgjørelsesmetoden gjaldt fra 1992 - 2006. Denne skattemodellen innebar at utbytte ikke ble skattlagt på aksjonærens hånd (FIN, 2020). Det var følgelig ingen forskjell for aksjonærene om utdelingen var vurdert som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, eller utbytte. Skattemessig innbetalt kapital var på denne tiden en skatteposisjon på selskapsnivå.

Upersonlige skattepliktige er omfattet av fritaksmetoden jf. sktl. § 2-38. Denne regelen innebærer at selskapsaksjonærer beskattes vesentlig ulikt personlige aksjonærer i dag. Selskapsaksjonærer har en effektiv skattesats på 0,66 prosent, dette følger av sktl. § 2-38 sjette ledd bokstav a. Samme paragrafs bokstav c gir fullt skattefritak for utbytter i skattekonsern.

Da fritaksmetoden kom som ledd i skattereformen av 2004-2006, ble det vedtatt en overgangsregel E som hadde til hensikt å gjøre det mulig for personlige aksjonærer å flytte sitt personlige eierskap inn i fritaksmetoden uten at det skulle utløse skatt (Stortinget, 2023). Overgangsregel E kom med en tidsfrist og det ble gjort mange transaksjoner på denne tiden med rapportering av ymse kvalitet. Regelen gjorde det mulig for personlige aksjonærer å tilpasse seg den kommende situasjonen med ulik beskatning av selskapsaksjonærer og personlige aksjonærer i henholdsvis fritaksmetoden og aksjonærmodellen.

I aksjonærmodellen er forskjellen mellom utbytte og tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital stor, og regelverket om skattemessig innbetalt kapital er vanskelig å håndtere. Det finnes både sikker rett som er vanskelig å gjennomføre i praksis, usikker rett som kan tolkes på flere måter, og risiko for omgåelse av regelverk. Vi vil presentere sentrale deler av regelverket og uavklarte områder i teorikapitlet.

1.3 Problemstilling og avgrensning

Formålet med denne studien er å utforske revisorers erfaringer med skattemessig innbetalt kapital som opparbeides innenfor de ulike tjenestene som revisor leverer. Ved å analysere revisorers arbeid med revisjon, rådgivning og særattestasjoner, vil vi oppnå en helhetlig innsikt i revisorenes rolle opp mot selskaper, Skatteetaten og aksjonærer, med sikte på å få inn en korrekt aksjonærregisteroppgave. Basert på dette ønsker vi å svare på følgende problemstilling:

Hvordan forstår revisorer gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, og hvilke erfaringer har de med anvendelsen av gjeldende regelverk i praksis?

For å besvare denne problemstillingen har vi formulert tre forskningsspørsmål:

1. *Hvordan forstår revisor regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?*
2. *Hvilke utfordringer erfarer revisorer på området?*
3. *Hvordan mener revisor at kvaliteten på leverte opplysninger i aksjonærregisteroppgaven kan økes i fremtiden?*

Vi anvender en metodisk tilnærming basert på et kvalitativt forskningsdesign for å adressere problemstillingen. For å besvare våre forskningsspørsmål vil vi gjøre en grundig gjennomgang av eksisterende dokumentasjon om det gjeldende regelverket knyttet til skattemessig innbetalt kapital. Dette inkluderer faglitteratur, lovtekster, offisielle tolkningsuttalelser, veiledninger fra Skatteetaten og Finansdepartementet, og aktuelle rapporter og dokumenter utarbeidet av revisorer. En slik dokumentasjonsanalyse vil hjelpe oss med å kartlegge uavklarte områder i regelverket og øke vår forståelse av temaet i forkant av intervjuer. Videre vil vi gjennomføre semi-strukturerte dybdeintervjuer med revisorer som har erfaring med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Funnene fra intervjuer vil gi oss innsikt i revisorers forståelse av regelverket, utfordringene de møter på, og forbedringsforslag med sikte på å øke kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven.

For å kunne besvare problemstillingen og de tilknyttede forskningsspørsmålene innenfor omfanget av en masteroppgave, er det essensielt med enkelte avgrensninger. For det første vil vi avgrense vår undersøkelse til ikke-børsnoterte aksjeselskaper ettersom de er underlagt rapporteringsplikten for aksjonærregisteroppgaven og følger aksje-for-aksje prinsippet fullt ut. Videre vil vi kun ha fokus på personlige aksjonærer med skatteplikt til Norge, som er omfattet

av aksjonærmodellen. Upersonlige skattepliktige er omfattet av fritaksmetoden jf. sktl. § 2-38, som innebærer at forskjellen mellom utbytte og tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital for disse aksjonærene ofte er uvesentlig.

Vi håper at denne masteroppgaven kan bidra til refleksjon, og gi en bedre forståelse av det nåværende regelverket, og praktiseringen av dette. Ved å identifisere de områdene som er utfordrende, så kan regelverket, rapporteringsløsninger og register utvikles i fremtiden, slik at det blir enklere for selskaper, regnskapsfører/revisor, Skatteetaten og aksjonærer.

I det følgende kapittelet skal vi bygge et teoretisk grunnlag for å besvare vår problemstilling. På grunn av studiens kompleksitet har vi valgt å dele teorien inn i to: teori om skattemessig innbetalt kapital, og teori om revisjon.

2. Teori

Delkapittel 2.1 handler om skattemessig innbetalt kapital. Først vil vi presentere aksjonærmodellen, det skatterettslige utbyttebegrepet og unntaket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Videre vil vi se på det selskapsrettslige utbyttebegrepet og øvrige selskapsrettslige utdelinger som kan anses som tilbakebetalinger av skattemessig innbetalt kapital. Deretter vil vi presentere sentrale prinsipper og begreper som er relevante for å forstå hva skattemessig innbetalt kapital er. Når sentrale begreper og prinsipper er presentert, vil vi gå inn på utvalgte områder som bærer preg av usikkerhet. Til sist vil vi se på praktisk rapportering ved å presentere aksjonærregisteroppgaven.

Delkapittel 2.2 handler om revisors rolle i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital. Vi vil innlede med å gi en innføring i revisors rolle i finans- og skatteregnskapet. Deretter vil vi se på ulike tjenestene revisor leverer på området skattemessig innbetalt kapital. Til slutt vil vi ta for oss kontrollutfordringer.

2.1 Skattemessig innbetalt kapital

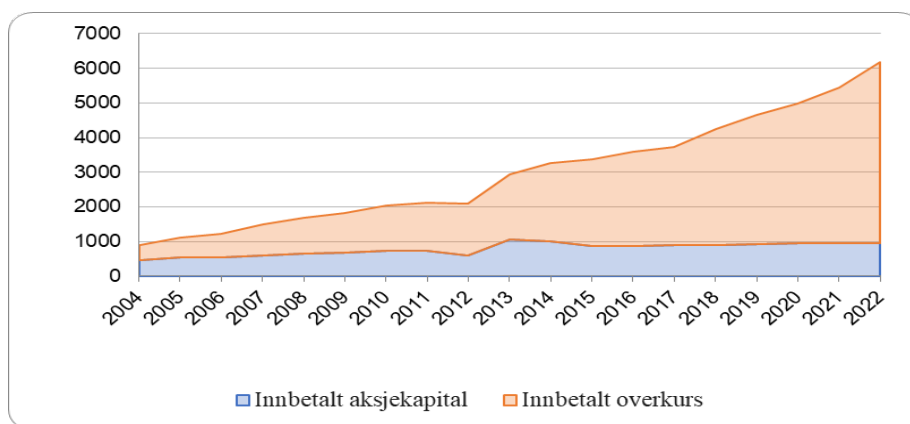
2.1.1 Kort om aksjonærmodellen

For å forstå betydningen av skattemessig innbetalt kapital er det viktig å ha en forståelse av skattereglene om utbytte. Aksjonærmodellen kom i 2006 og hadde som formål å sikre mest mulig nøytral beskatning av lønn og utbytte. Modellen gjelder for personlige aksjonærer. I reform 1992 som gjaldt før aksjonærmodellen, var det sterke insentiver til å få lønn til å fremstå som utbytte, ettersom dette var skattefritt for aksjonærene (FIN, 2004).

Utbytte er en fordel vunnet ved kapital jf. sktl. §5-1 og §5-20. Fordel vunnet ved kapital er alminnelig inntekt som i henhold til stortingets skattevedtak skal skattlegges med 22 prosent i 2023 (Stortinget, 2022). For å oppnå nøytral beskatning mot lønn, ble det innført en spesialregel som i dag er fastsatt i sktl. § 10-11. Denne regelen omtales som aksjonærmodellen, og innebærer at utbytte ikke blir skattlagt som en vanlig kapitalinntekt. Etter aksjonærmodellen skattlegges utbytte med 22 prosent etter fratrekk av skjermingsfradrag, og oppjusteres med en fast årlig faktor som må være så høy at det opprettholdes nøytralitet i beskatningen sammenlignet med lønn (Altinn, 2023). Oppjusteringsfaktoren fremkommer av sktl. § 10-11 første ledd og er i dag på 1,72. Dette betyr at en personlig aksjonær maksimalt må betale 37,84 prosent i utbytteskatt, og at denne kan bli lavere dersom aksjonæren har skjermingsfradrag jf. sktl. §10-12 første ledd. Videre

angitt det i andre ledd samme paragraf at skjerming beregnes for hver enkelt aksje basert på aksjens kostpris og multipliseres med en årlig fastsatt skjermingsrente som skal representere en risikofri kapitalplassering. Skjermingsrenten for 2022 er 1,7 prosent, og vil akkumulere seg år for år dersom den ikke blir brukt opp (Altinn, 2023).

Tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er unntatt fra utbyttebegrepet, jf. sktl. § 10-11, annet ledd, annet punktum. Slik tilbakebetaling er skattefri og skiller seg derfor vesentlig fra de skattemessige virkningene av et utbytte. Skattemessig innbetalt kapital er dermed en viktig skatteposisjon for aksjonærer som følge av aksjonærmodellen. Tallene vi har fått tilgang til fra Skatteetatens aksjonærregister viser at den totale skattemessige innbetalte kapitalen i aksjeselskaper aldri har vært høyere. Dette er illustrert i figur 1.

Figur 1 - Historisk oversikt over innbetalt aksjekapital og overkurs for aksjeselskaper i perioden 2004-2022, i milliarder kroner

Kilde: Skatteetaten, 2023

Samtidig viser figur 2 en betydelig økning i antallet selskaper i perioden 2004 til 2022.

Figur 2 - Antall aksjeselskaper i perioden 2004-2022

Kilde: Skatteetaten, 2023

Økningen i antall aksjeselskaper siden 2004, som vist i figur 2, skyldes at det norske næringslivet har hatt en økning i økonomisk aktivitet i perioden som resultat av fritaksmetoden og lavere krav til aksjekapital. En kraftig økning i innbetalt overkurs, som illustrert i figur 1, indikerer betydelige investeringer i form av ikke-bundet kapital i aksjeselskaper. For aksjonærer er denne innbetalte kapitalen av stor betydning, siden den kan tas ut av selskapet skattefritt, like enkelt som et selskapsrettslig utbytte. Den innbetalte aksjekapitalen og overkursen utgjør den totale rammen for midler som kan tilbakebetales skattefritt til aksjonærene. Som vi vil se videre, kan det være betydelig usikkerhet knyttet til størrelsen på denne totale innbetalte kapitalen, og det kan være komplisert å fastslå fordelingen av denne kapitalen på aksjonærene i selskapet.

Skatteloven § 10-11 annet ledd første punktum definerer utbytte som *“enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær”* (Lovdata, 2000). Aksjeloven (asl.) § 3-6 annet ledd har følgende definisjon av utbytte: *“utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier som direkte eller indirekte kommer aksjeeieren til gode”* (Lovdata, 1999). Det er videre utdypning i asl. § 8-2 som innebærer at utdelingene begrenses til fri egenkapital i årsregnskapet, i tillegg til reell egenkapital og likviditetssituasjon. Et selskapsrettslig utbytte regnskapsføres mot poster som inngår i den frie egenkapitalen, dette inkluderer utdeling fra regnskapsmessig overkurs (Folkvord, Furuseth & Gjems-Onstad, 2021). Det skatterettslige utbyttebegrepet omfatter hele utbyttebegrepet etter asl. § 8-1, samt andre utdelinger som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær. (Folkvord, Furuseth & Gjems-Onstad, 2021). En utfordring med at det selskapsrettslige og skatterettslige begrepet ikke er sammenfallende er at det kan være ulike skattemessige virkninger av et selskapsrettslig utbytte. Et selskapsrettslig utbytte kan være skattepliktig etter utbyttereguleringene i sktl. §10-11 annet ledd første punktum, eller skattefritt som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital jf. sktl. §10-11 annet ledd andre punktum (Lovdata, 2000).

Forskjellen mellom utbyttebegrepet i skatterett og selskapsrett handler om de ulike hensynene som ligger bak reglene. Selskapsrettslig er kreditorbeskyttelse sentralt, og det er irrelevant om midlene som deles ut er skattemessig opptjent eller innbetalt (Folkvord, 2013). Selskapsrettslig må kreditorhensyn ivaretas uavhengig av om kapitalen er opptjent eller innskutt. Skatterettslig er hovedfokuset på om aksjonærens skatteevne øker (Folkvord, 2013). Det skatterettslige utbyttebegrepet omfatter følgelig ikke tilbakebetaling av innbetalt kapital.

Skatteevneprinsippet innebærer at aksjonærer ikke skal bli skattlagt på nytt ved tilbakebetaling av tidligere skattlagte midler som er skutt inn i et selskap.

Situasjoner hvor det selskapsrettslige utbyttebegrepet og det skatterettslige utbyttebegrepet ikke er helt like skaper utfordringer for aksjonærer, selskap og Skatteetaten. Det er derfor viktig å vurdere eventuell utdeling fra et selskap i forhold til skattereglene og definisjonen av utbytte i skatteloven. Høyesterett har fastslått at det skatterettslige utbyttebegrepet er negativt avgrenset. Det innebærer at dersom en overføring av verdier fra selskap til aksjonær ikke kan rubriseres som noe annet, er det skatterettslig et utbytte (Folkvord, 2013). Den negative avgrensningen virker preventivt og gir et skattemessig insentiv til å forholde seg til selskapsrettslige regler for utdelinger til aksjonærer. Om selskapsrettslige regler må være fulgt for å ha mulighet til å klassifisere utdelingen som skattemessig tilbakebetaling av innbetalt kapital, omtales i delkapittel 2.1.4. Selskapsrettslige utdelinger i forbindelse med kapitalnedsettelse ved reduksjon av pålydende etter asl. kapittel 12, kan skatterettslig bli klassifisert enten som et utbytte eller som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital (Nordli, 2019).

Aksjekapital er bundet kapital, noe som innebærer at den ikke kan deles ut til aksjonærene. Aksjekapitalens størrelse er følgelig avgjørende for kreditorenes sikkerhet fordi rammen for lovlige utdelinger blir mindre med større aksjekapital. Av denne grunn skal kreditorer som hovedregel varsles når aksjekapitalen nedsettes.

Ved kapitalnedsettelse hvor aksjer slettes og eierforholdene endres, anses dette som realisasjon jf. sktl. § 10-37. Sletting av enkeltaksjer hvor eierinteressen ikke endres anses ikke å være realisasjon etter sktl. § 10-37, og behandles skatterettslig som et utbytte. Dette er sikker rett som er fastslått i Norsk Retstidende (Rt.) 1998 s.1425, Troll-Salmon, og omtales som «likedelt partiell likvidasjon». Det er gjeldene skattepraksis at ved sletting av aksjer, faller den skattemessig innbetalte kapitalen som knytter seg til disse aksjene bort (Høyesterett, 1998). Ved likedelt partiell likvidasjon overføres ubrukt innbetalt kapital over til de resterende aksjene til aksjonæren (Skatteetaten, 2023).

Det er innført en rekkefølgebestemmelse i sktl. § 10-11 åttende ledd som kommer til anvendelse når aksjekapitalen settes ned og lyder som følger:

“Ved utbetaling til aksjonærene i forbindelse med en nedskrivning av aksjekapitalen skal denne utbetalingen i tilfelle avregnes mot den forhøyelsen av kapitalen uten nyttegning som er foretatt sist” (Lovdata, 2000).

Bestemmelsen innebærer at dersom det foreligger opptjente midler på den selskapsrettslige aksjekapitalen, så skal denne anses utdelt først og følgelig skattlegges som utbytte. Dersom fondsemittert kapital består av både opptjent og innbetalt kapital, så kan aksjonæren velge hvilke av den fondsemitterte kapitalen som anses utdelt først (Skatteetaten, 2023). En vanlig situasjon hvor selskapsrettslig og regnskapsrettslig aksjekapital er høyere enn den skattemessig innbetalte, er når det er foretatt en fondsemisjon etter asl. §10-20. Ved en fondsemisjon er det gjort en egenkapitalpostering regnskapsmessig hvor midler typisk flyttes fra opptjent kapital til aksjekapital, for å sikre midlene i selskapet bedre overfor kreditorer.

Bestemmelsen er omdiskutert i litteraturen. Gjems-Onstads synspunkt er i tråd med skattepraksis som sier at sktl. §10-11 åttende ledd kun gjelder aksjekapital. Folkvord har imidlertid et mer liberalt syn, og mener at aksjonæren i alle situasjoner har valgfrihet innenfor skatteposisjonen på aksjene, uavhengig av hvilke balanseposter det blir utdelt fra (Folkvord, 2013). Folkvord viser til flere uttalelser fra FIN som vektlegger valgfrihet, han viser også til en uttalelse som sier det motsatte (Folkvord, 2013). Han argumenterer videre for at tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er en posisjon på aksjonærnivå, og at valgfrihet for aksjonæren harmonerer best med dette (Folkvord, 2013).

Skatte-ABC 2023 Utbytte A-6-7.6.2 tilsier at praksis har landet på at det er en rekkefølgerregel, noe som også er i tråd med bestemmelsens ordlyd (Skatteetaten, 2023).

2.1.2 Aksje-for-aksje prinsippet

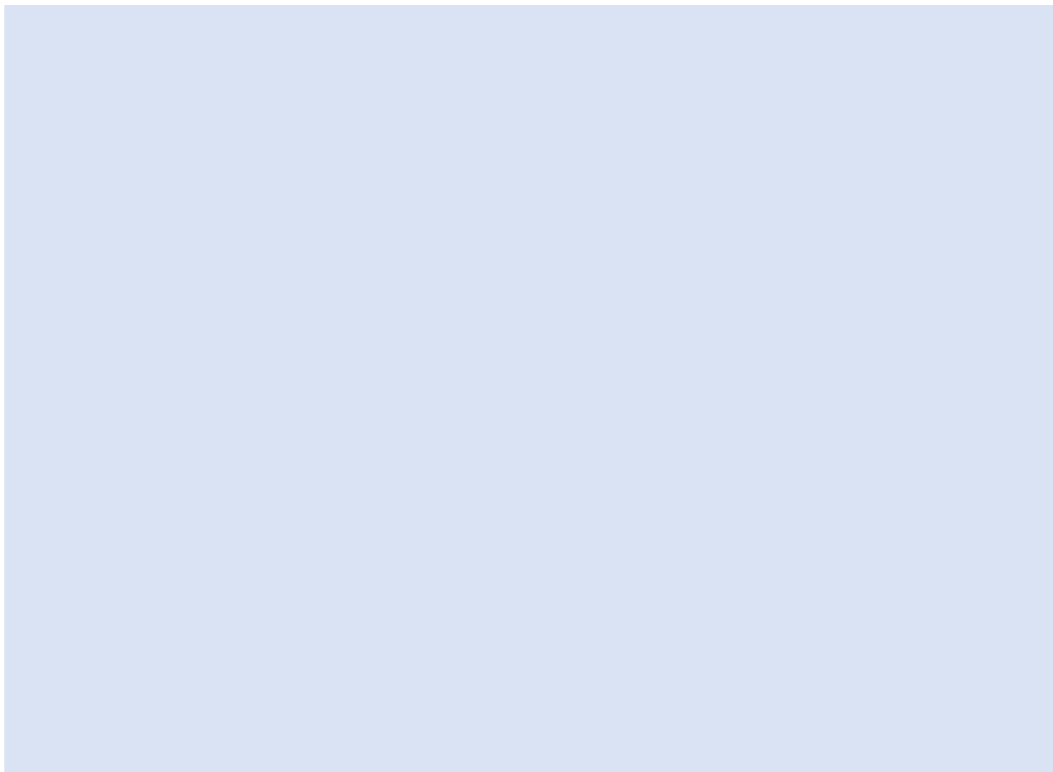
Skattemessig innbetalt kapital er i dag en skatteposisjon for aksjonærer i aksjeselskap. (Nordli, 2019). Skattemessig innbetalt kapital følger den enkelte aksjen fra eier til eier uavhengig av hvor mye aksjen omsettes for (Gjems-Onstad & Folkvord, 2013). Dette aksje-for-aksje prinsippet har sitt utspring fra Benestad-dommen, Rt.1957 s. 1239, og anses som sikker rett (Folkvord, 2013). En konsekvens av aksje-for-aksje prinsippet er at innløsning av aksjer med unntak av likedelt partiell likvidasjon, som nevnt i delkapittel 2.1.1, er at skattemessig innbetalt kapital forsvinner, både på selskap og aksjonærnivå (Folkvord, 2013). Dette er ikke opplagt etter skatteevneprinsippet, men det sikrer den beste løsningen etter et aksje-for-aksje prinsipp (Folkvord, 2013).

Skattemessig innbetalt kapital oppstår ved innskudd av verdier, enten i form av penger eller tingsinnskudd i førstehåndsmarkedet, i forbindelse med stiftelse eller emisjoner (Stoveland, Matre, Sund, & Sønning, 2020). Skattemessig innbetalt kapital kan også stamme fra kontinuitetsoverføringer i forbindelse med skattefri fusjon og fisjon, og som følge av

tilleggsvederlag. Den skattemessige innbetalte kapitalen som overføres med kontinuitet i fusjoner og fisjoner, stammer fra kontant eller tingsinnskudd som er gjort i førstehåndsmarkedet ved stiftelse eller emisjon i et overdragende selskap (Nordli, 2019).

Skattemessig innbetalt kapital kan være ulik for aksjer i samme selskap, typisk fordi disse er ervervet på forskjellige tidspunkt (Stoveland, Matre, Sund, & Sønning, 2020).

Eksempel 1 kan illustrere hvordan det er praktisk mulig å oppnå ulik innbetalt kapital på aksjene.

Det er utfordrende at sum skattemessig innbetalt kapital på aksjonærnivå, kun rapporteres samlet for alle selskapets aksjer i aksjonærregisteroppgavens post 5 og 6. En ytterligere kompliserende faktor er at aksjene kan ha ulik innbetalt kapital, og dermed må den enkelte aksjonæren vite hvor mye skattemessig innbetalt som hviler på de hver av aksjene. Den endelige vurderingen av om det er tilstrekkelig innbetalt kapital på den enkelte aksjen ligger hos aksjonærene (Folkvord, 2013).

Det er videre interessant å se på administrative uttalelser på dette området, der det legges opp til en streng tolkning av aksje-for-aksje prinsippet. Bindende forhåndsuttalelse (BFU) 32/08 og 35/08 konkluderer med at skatterettslig ikke kan aksepteres skjevdeling mellom aksjer eid av samme aksjonær (Liland, 2014). Etter asl. §4-1 er en likhetsgrunnsetning står sentral. I utgangspunktet kan utbytter ikke skjevdeles selskapsrettslig, men skjevdeling kan være mulig

hvis det er enstemmighet. Selskapsrettslig utbytte vedtas som den klare hovedregel med et likt beløp per aksje. Dersom innbetalt kapital på en aksje er høyere enn utbytte per aksje, så kan ikke dette “overskuddet” på en aksje brukes til å kompensere for at innbetalt kapital er lavere på en annen aksje, som har et annet ervervstidspunkt. Hver enkelt aksje vurderes for seg i vurderingen av om det er rett til utbytte eller tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital på aksjen (Lovdata, 1999). En utdeling fra et selskap kan dermed føre til utbyttebeskatning for noen aksjonærer, mens for andre kan det være tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. I tillegg må at noen aksjonærer utbyttebeskattes til tross for at de har et ubrukt "overskudd" av innbetalt kapital på noen aksjer.

Til tross for at det gjelder et aksje-for-aksje prinsipp, godtar Skatteetaten de fleste tilpasninger som gjøres i forkant for å oppnå at utdelingen skal bli tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Etter sktl. §13-2 tredje ledd bokstav f skal det legges vekt på om skatteregler er utnyttet i strid med sitt formål eller grunnleggende skatterettslige hensyn. Nordli (2019) beskriver noen eksempler på tilpasninger som er godtatt:

- etablere nye aksjeklasser og plassere aksjer med høy innbetalt kapital i disse, og deretter foreta skjevdelt utbytte;
- aksjene kan spleises (slås sammen) før tilbakebetaling av innbetalt kapital foretas på disse;
- øke pålydende ved emisjoner i stedet for å øke antall aksjer.

I henhold til Skatte-ABC Utbytte A-6-7.2 skal *“aksjonæren i forbindelse med egenfastsettingen og innlevering av skattemeldingen anvende et forsvarlig skjønn basert på de foreliggende relevante opplysninger, se sktfvl. § 9-1 første ledd jf. § 8-1.”* Videre understrekes det at *“for aksjer hvor det ikke er praktisk mulig å gjennomføre en individuell fordeling av innbetalt kapital på de enkelte aksjer, kan den samlede innbetalte kapitalen for disse aksjene ved skjønnsutøvelsen fordeles med like store beløp på de enkelte aksjer”* (Skatteetaten, 2023).

Med en slik tilnærming vil aksjonærene som har kontroll over sin posisjon, ikke miste sin rettmessige skatteposisjon. Det blir imidlertid verre for aksjonærene som har høy innbetalt kapital på sine aksjer uten å være klar over dette.

Aksjonærlån skal skatterettslig regnes som utbytte jf. sktl. § 10-11 fjerde ledd. Selskapsrettslig er dette et lån. Det følger av sktl. § 10-11 sjette ledd at en tilbakebetaling av lånet skal øke inngangsverdien og den innbetalte kapitalen skal øke “for aksjonæren”. Det er uavklart om en nedbetaling av skattlagt lån er en personlig posisjon som ikke kan overdras

ved eierskifte og om den innbetalte kapitalen skal fordele seg likt utover eksisterende aksjer. Det kan også stilles spørsmål om det er mest riktig å føre det nedbetalte aksjonærlånet mot overkurs i aksjonærregisteroppgaven, slik rettleiding RF-1086 sier at man skal gjøre det.

I Proposisjon til Stortinget (Prop.) 1 LS (2015-2016) punkt 5.1.4 (FIN, 2015) forklares det at *"tilbakebetaling av kreditt behandles etter dette på samme måte som om aksjonæren hadde mottatt utbytte og senere skutt inn ny kapital i selskapet. Det sikrer at kreditt fra selskap til aksjonær i størst mulig grad likebehandles med utbytte på aksjonærens hånd"*. I dette utsagnet kan man tolke "størst mulig grad likebehandles med utbytte" som et argument for å videreføre aksje-for-aksje prinsippet. Dette synspunktet støttes av mange, selv om det også finnes gode argumenter mot det, spesielt fra et privatrettslig perspektiv og med tanke på regelens formål. Skatteetaten skriver imidlertid på sine hjemmesider at *"nedbetaling av lån som tidligere er utbyttebeskattet legges automatisk til inngangsverdien på aksjonærens aksjer. Nedbetalingen skal også anses som innbetalt kapital for aksjonæren jf. sktl. § 10-11 sjette ledd. Det vil si at dette er en personlig skatteposisjon og ikke innbetalt på aksjen eller innbetalt kapital til selskapet. Skatteposisjonen følger derfor ikke aksjen ved overføring"* (Skatteetaten, 2023).

Det følger en del praktiske utfordringer med aksje-for-aksje prinsippet. En av disse er at skattemessig innbetalt kapital må omfordeles ved endringer i aksjesammensetningen for å oppnå kontinuitet. Eksempler på slike omfordelingshendelser er fusjon, fusjon, splitt, spleis, likedelt partiell likvidasjon og fondsemissjon med økning av antall aksjer, jf. sktl. § 10-34, som også får anvendelse for innbetalt kapital (Nordli, 2019). Det kan ved slike hendelser være svært krevende å bevare FIFU profil som ligger til grunn i aksjonærmodellen, og å holde styr på innbetalt kapital per aksje for den enkelte aksjonær. FIFU prinsippet følger av sktl. § 10-36, og innebærer at første anskaffede aksje blir første aksje som overdras når det skjer en transaksjon. Å bryte med FIFU prinsippet vil åpne for tilpasninger og gjøre det tilnærmet umulig å opprettholde et aksje-for-aksje prinsipp.

En annen negativ konsekvens av aksje-for-aksje prinsippet er at posisjonen kan overføres mellom subjekt som er omfattet av aksjonærmodellen og fritaksmetoden, slik at det kan gjøres skattemotiverte tilpasninger. En selskapsaksjonær som er omfattet av fritaksmetoden vil ha insentiv til å bevare den innbetalte kapitalen på sine aksjer, mens en personlig aksjonær vil ha insentiv til å benytte posisjonen. Dermed kan det oppstå skattemotiverte transaksjoner mellom dem som er lite formålstjenlig.

2.1.3 Sammenheng mellom skattemessig innbetalt kapital og inngangsverdi

Et skatterettslig utbytte er løpende kapitalavkastning på aksjene, i motsetning til skattemessig innbetalt kapital, som ikke er en fordel vunnet ved kapital, jf. sktl. § 5-1 og § 5-20, og kan dermed tilbakebetales skattefritt (Stoveland, Matre, Sund, & Sønning, 2020). Den grunnleggende tanken som ligger bak reglene er skatteevneprinsippet, som tilsier at det kun er verdiøkningen som skal skattlegges som utbytte (Nordli, 2019).

Skattemessig innbetalt kapital og skattemessig inngangsverdi på aksjer er to skatteposisjoner som er lik fra start, fordi kostprisen tilsvarer innbetalt beløp på dette tidspunktet, men som skiller lag når det skjer transaksjoner. Begge skatteposisjonene kan utledes av skatteevneprinsippet ved at de har til hensikt å forhindre at investert kapital blir skattlagt. Skattemessig innbetalt kapital skjerner skatt på tilbakebetalinger, mens inngangsverdi sørger for at det bare er gevinst ved realisasjon som skattlegges (Nordli, 2019). Skattemessig innbetalt kapital og inngangsverdi har sine likhetstrekk, men de er også grunnleggende forskjellige på utvalgte områder. Det viktigste er at innbetalt kapital følger aksjen, mens inngangsverdi tillegges aksjonæren (Nordli, 2019)

Skattemessig innbetalt kapital er som hovedregel betalt direkte til selskapet i førstehåndsmarkedet, noe som øker selskapets samlede innbetalte kapital. Når disse midlene allerede har blitt beskattet, ville det være urimelig å skattlegge dem igjen når de utdeles til aksjonærene. Dette prinsippet er forankret i sktl. § 10-11, annet ledd, annet punktum. Skattemessig innbetalt kapital representerer dermed en latent skattefordel som kan utnyttes ved utdelinger innenfor de grenser som følger av regelverket.

Inngangsverdi er en kostpris som inkluderer både den opptjente og den innskutte kapitalen, i tillegg til en vurdering av fremtidige kontantstrømmer. Aksjen sin inngangsverdi knytter seg til aksjonæren (Folkvord, 2013). Inngangsverdi er i sktl. §10-32 annet ledd definert som *“det beløp skattyter har betalt for aksjen, tillagt eventuelle kostnader som skattyter har hatt til mekler eller lignende ved anskaffelse av aksjen”*. Inngangsverdien inngår i gevinst/tap beregningen jf. sktl. §10-31 første ledd og gevinst/tap er skattepliktig/fradragsberettiget jf. sktl. §10-31 første og annet ledd. Følgelig skattlegges gevinster nøytralt med et utbytte etter aksjonærmodellen, gitt at gevinst og utbytte er like stort. Differansen mellom vederlaget som blir betalt av kjøper for aksjene og inngangsverdien til selgeren, er den avkastningen som skal skattlegges etter et skatteevneprinsipp ved realisasjon av aksjer. Inngangsverdi er dermed også en skatteposisjon, i form av at det reduserer en eventuell gevinst ved senere salg.

Det fremgår av sktl. § 10-35 at “*nedsetting av selskapets aksjekapital med minskning av aksjens pålydende og tilbakebetaling til aksjonæren skal redusere inngangsverdien på aksjen fra det tidspunktet beløpet er tilbakebetalt. Det samme gjelder tilbakebetaling av innbetalt overkurs.*” Dette innebærer at tilbakebetaling av innbetalt kapital og inngangsverdi følger hverandre ved tilbakebetalinger av skattemessig innbetalt kapital, på samme måte som det gjør med skattemessige innbetalinger i førstehåndsmarkedet. Dersom skatteposisjonen innbetalt kapital ikke benyttes av en aksjonær, vil skattlegging ved et salg bli lavere. Dette er logisk, fordi inngangsverdien ikke blir redusert. En rimelig følge av reglene for tilbakebetaling av innbetalt kapital, er at aksjonæren kan få tilbake sine tidligere skattlagte midler uten å bli tvunget til å selge aksjene sine.

Bestemmelsen i sktl § 10-35 er viktig ettersom manglende reduksjon av inngangsverdien i realiteten ville medført dobbelt fradrag ved at aksjonæren sin investering i selskapet unntas beskatning både ved tilbakebetaling og ved senere salg (Nordli, 2019). Dette er illustrert i eksempel 2.

Eksempel 2: Inngangsverdien på aksjene og nedsetting av selskapets aksjekapital

Aksjonær sin totale inngangsverdi på aksjene = 500,

Skattemessig innbetalt kapital totalt = 200,

Vederlag = 1000 (gitt ingen tilbakebetaling)

	Alternativ 1	Alternativ 2	Alternativ 3
Tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital	Ja (200)	Ja (200)	Nei
Reduksjon av inngangsverdi, jf. Skatteloven §10-35	Nei	Ja	Ikke aktuelt
Vederlag etter tilbakebetaling	800 (1000-200)	800 (1000-200)	1000
Skattepliktig beløp	300 (800-500)	500 (800-300)	500 (1000-500)

Vi ser at alternativ 2 og 3 som er korrekte løsningen etter gjeldende regelverk er helt lik, men realøkonomisk er det fordel med alternativ 2 fordi det er bedre å få 200 skattefritt sammenlignet med en tilsvarende skattereduksjon nominelt ved et eventuelt senere salg. Alternativ 1 vil gi dobbeltfradrag, og er derfor feil.

Ettersom aksjenes inngangsverdi skal reduseres ved tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, innebærer dette at tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital i realiteten er en periodiseringsfordel, ved at fradraget kommer tidligere (Folkvord, 2013). Det anses som sikker rett at sktl. § 10-35 også gjelder for andre skattefrie tilbakebetalinger av egenkapital med den følge at tilbakebetalingen også for disse reduserer inngangsverdi (Folkvord, 2013).

I tilfeller hvor den skattemessig innbetalte kapitalen er høyere enn inngangsverdien, kan inngangsverdien bli negativ. Det er ingen regel som begrenser tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital i slike tilfeller i dag. I praksis får man i slike tilfeller skattefritak for en tilbakebetaling som er større enn prisen man betalte for aksjene. Det er også gode muligheter for aksjonæren til å utsette den økte skatten som kommer i form av negativ inngangsverdi, og det er lav gjennomskjæringsrisiko (Folkvord, 2013). Man kan eksempelvis gi bort aksjene. Det følger av sktl. § 9-3 tredje ledd pkt. at gaver ikke er realisasjon. Gaven kan gis bort til skattefrie institusjoner eller selskaper som er omfattet av fritaksmetoden (Folkvord, 2013). I NOU 2022:20 foreslår Torvik-utvalget å sette et tak på tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, slik at inngangsverdien ikke kan bli negativ (FIN, 2022).

2.1.4 Hva er skattemessig innbetalt kapital som kan tilbakebetales skattefritt?

Svaret på hva som kan deles ut som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, er ikke så enkelt som skatteevneprinsippet skulle tilsi. Det oppstår spørsmål om hvilken rolle spiller regnskapsposten som det deles ut midler fra, hvilke typer kapital som anerkjennes som skattemessig innbetalt kapital, og om regnskapsmessig verdsettelse av innskutte midler påvirker hvor mye som kan tilbakebetales skattefritt. Etter skatteevneprinsippet spiller det ingen rolle om det er aksjekapital, overkurs eller andre egenkapitalposter som tilbakebetales. Så lenge det er innbetalt kapital på aksjene, har aksjonæren uansett ikke hatt noe inntekt (Folkvord, 2013).

Bestemmelsen om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt i sktl. § 10-11 annet ledd kapital definerer utbytte som *“enhver utdeling som innebærer en vederlagsfri overføring av verdier fra selskap til aksjonær. Dette gjelder ikke for tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, herunder overkurs ...”* (Lovdata, 2000). I henhold til lovens formulering kan både innbetalt aksjekapital og overkurs tilbakebetales til aksjonærene skattefritt. Det er ikke avklart om denne lovteksten skal tolkes etter streng ordlyd, eller om den skal tolkes utvidende. Problemstillingen er omtalt i litteraturen, men uten entydig konklusjon (Folkvord, 2013).

Rt. 1949 s. 296 “Virik” er en sentral høyesterettsdom i tolkningen av hva som kan tilbakebetales skattefritt. I denne saken ble det utbetalt fra balanseposten “Avsetning for tilbakebetaling til aksjonærer”. Aksjekapital og overkurs ble nedskrevet som tapt i regnskapet, uten utbetaling til aksjonærene i år 1924, og når selskapet i år 1940 senere begynte å tjene penger igjen, så kunne innbetalt aksjekapital og overkurs, fordeles ut på tilhørende aksjer som tilbakebetaling, selv om utdelingen skjedde fra en annen balansepost. Videre følger det av Rt. 1949 s. 308 at *“med innbetalt aksjekapital forstår retten det beløp aksjonærene i alt har innbetalt – uten at det senere er tilbakebetalt – uten hensyn til om beløpet forefinnes på aksjekapitalens konto eller ikke”* (Høyesterett, 1949). Virik-dommen fastslår dermed at tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital ikke nødvendigvis må være bundet til den regnskapsmessige balansen. Dette innebærer også at annen form for “uformell” kapital kan kvalifisere som skattemessig innbetalt kapital.

At tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital ikke skal knyttes mot balansetall i regnskapet, er også lagt til grunn i forarbeidene. Skattepraksis trekker imidlertid i den andre retningen, og krever at innskuddene er formelle. Folkvord kommenterer at det også her finnes uttalelser som spiker på hvilken grad av formalitet som kreves for at senere tilbakebetaling blir skattefri (Folkvord, 2013). I Finansdepartementets uttalelsen (Utv.) 1995 s.468 forklares det at norsk rettspraksis har vært tilbakeholdende med å betrakte tilbakebetaling av uformelle aksjonærinnskudd som tilbakebetaling av innbetalt aksjekapital, inkludert overkurs, ved beskatningen (Skatteetaten, 2021). Videre fremgår det av skatte-ABC 2023 A-6-6.15 at *“dersom aksjonæren yter et innskudd som ikke følger reglene i aksjelovene, og heller ikke anses som et lån (uformelt aksjonærtinskudd), vil en tilbakeføring fra selskapet til aksjonæren kunne anses som utbytte”* (Skatteetaten, 2023).

Det er betydelige forskjeller mellom skattemessig innbetalte verdier og regnskapsmessige verdier i selskapets balanse. I henhold til regnskapsloven §6-2 C 1 og 2 deles regnskapsmessig egenkapital inn i innskutt egenkapital, bestående av selskapskapital, overkurs og annen innskutt egenkapital, og opptjent egenkapital som inkluderer fond og annen egenkapital (Lovdata, 1999).

Aksjekapital er en del av selskapskapitalen. Denne kapitalen kan skattemessig være både opptjent og innskutt, noe som gjør at regnskapsmessig aksjekapital kan være høyere enn den innbetalte aksjekapitalen. Dette er typisk tilfellet ved fondsemisjoner fra annen egenkapital, jf. aksjeloven § 10-20 første ledd. Det følger av sktl. § 10-11 syvende ledd at fondsemittert kapital skal skattlegges som utbytte, gitt at den er overført fra opptjent kapital. Ved fusjon og

fisjon-fusjon regnskapsført etter transaksjonsmetoden, skal aksjekapitalutvidelse i overtakende selskap bestemmes av virkelige verdivurderinger av overdragende og overtakende selskap. Det er sjelden at skattemessig innbetalt kapital samsvarer med virkelig verdivurdering og at innbetalt kapital fordeler seg likt som virkelige verdier. Det blir følgelig et avvik mellom regnskap og skatteposisjonene på aksjonærnivå. Skattemessig innbetalt kapital skal overføres med kontinuitet jf. sktl. § 11-7 første ledd. Det vil også oppstå avvik mellom selskap og aksjonærnivå ved fusjoner og fisjon-fusjoner hvor kontinuitetsmetoden benyttes regnskapsmessig. Aksjekapitalen kan i tillegg være lavere enn den innbetalte kapitalen, ved at det for eksempel er gjort kapitalnedsettelse med avsetning til fond eller til dekning av tap jf. asl. § 12.1 første ledd nr. 1 og 3.

Regnskapsmessig overkurs er en residualpost som kan inneholde betydelig andel av skattemessig opptjent kapital (Folkvord, 2013). Overkurs er ikke bundet kapital etter asl. kapittel 3, og selskapsrettslig utbytte kan følgelig deles ut fra overkurs på lik linje med annen egenkapital. Overkurs var frem til juli 2013 regnet som bundet egenkapital, og aksjonærregisteret skilte til og med inntektsåret 2012 på innbetalt overkurs i post 6, og overkursfond fra regnskapet i post 7 (Skatteetaten, 2012). I fusjoner både etter transaksjonsmetoden og kontinuitetsmetoden kan skattemessig opptjent egenkapital havne i posten "Overkurs" i finansregnskapet. Av historiske årsaker, kan også overkurs inneholde kapital som har blitt overført fra oppskrivings- eller reservefondet som gjaldt i regnskapsloven av 1977.

Når det gjelder annen egenkapital, kan det i tillegg til tilfellet nevnt over, jf. asl. § 12.1 første ledd nr. 1 og 3, også inkludere innbetalt kapital som stammer fra tidligere disposisjonsfond. Dette ble flyttet til annen egenkapital da den nye regnskapsloven av 1998 trådte i kraft (Folkvord, 2013).

Dermed kan regnskapsmessig innskutt egenkapital inneholde svært mange avvik opp mot skattemessig innbetalt kapital. Oppstillingen over er ikke uttømmende.

En form for "uformelle" kapitalinnskudd som godtas, er tilbakebetaling av aksjonærlån. Dette henger sammen med at lån fra selskap til personlige aksjonærer gitt etter 6. oktober 2015 skal omklassifiseres til utbytte jf. sktl. § 10-11 fjerde ledd. Hensikten med regelen er å hindre omgåelse ved at aksjonærer tar ut verdier fra selskapene i form av skattefrie lån fremfor skattepliktig utbytte (Folkvord, Furuseth & Gjems-Onstad, 2021). Av sktl. § 10-11 sjette ledd følger det at *"tilbakebetaling av kreditt som tidligere er ansett som utbytte for aksjonær etter reglene i fjerde ledd, skal anses som innbetalt kapital for aksjonæren. Tilbakebetalingsbeløpet*

skal også legges til aksjonærens inngangsverdi på aksjene i selskapet.” Ifølge Skatteetatens rettleddning til aksjonærregisteroppgaven RF-1086, skal denne innbetalte kapitalen føres mot post 6 overkurs.

Videre kan skattemessig innbetalt kapital bestå av annet enn penger, dette omtales som tingsinnskudd. Det fremkommer av asl. § 2-7 annet punktum at *“eiendeler som selskapet mottar som aksjeinnskudd, skal vurderes til virkelig verdi, med mindre det følger av regnskapsloven at innskuddet skal videreføres til balanseførte verdier.”* Skatteetaten har lagt til grunn en praksis som innebærer at regnskapsmessig verdsettelse ved stiftelse eller kapitalforhøyelse med tingsinnskudd setter en øvre grense for hva som kan anses som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Imidlertid fremkommer det av Skatte-ABC 2023 Utbytte A-6-7.4.1 at det gjelder noen unntak fra dette. Dette er typisk situasjoner hvor skattemessig innbetalt kapital i realiteten er lavere enn regnskapsmessig verdi. At regnskapsmessig verdsettelse skal begrense hva som anses som skattemessig innbetalt kapital, strider mot skatteevneprinsippet ettersom aksjonæren skatlegges med utgangspunkt i virkelig verdi, og får ved kontinuitetsoverføringer en latent skatteforpliktelse (Skatteetaten, 2023).

Usikkerheten rundt den regnskapsmessige behandlingens betydning for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er dermed i høyeste grad eksisterende. Regnskapsloven er ikke tilpasset skattemessige behov for oversikt over skattemessig innbetalt kapital. Det er i dag ingen notekrav, regnskapsstandard eller lignende som pålegger identifikasjon av skattemessig innbetalt kapital, verken på aksjonærnivå eller selskapsnivå (Gjems-Onstad & Folkvord, 2013).

2.1.5 Eksisterer det et lovlighetskrav for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

Ifølge Folkvord kan aksjonæren *“ha en velbegrunnet forventning om tilbakebetaling av egenkapital eller ordinært utbytte, men et rettslig krav har aksjonæren imidlertid ikke. Tilbakebetalinger er derfor [...] ensidige overføringer av verdier fra selskap til aksjonær som omfattes av utbyttebegrepet. Regelen om at tilbakebetalinger er skattefrie i sktl. § 10-11 annet ledd er etter dette synet ikke en presisering av, men et unntak fra utbyttebegrepet.”* (Folkvord, 2013). Folkvord sitt syn er liberalt og forutsetter at alle former for utdelinger kan klassifiseres som tilbakebetaling, gitt at aksjonæren har skattemessig innbetalt på aksjene sine.

Anders Nordli støtter opp om Folkvord sitt syn og påpeker at *“det ligger i skatteposisjonens natur at brudd på selskaps- eller regnskapsmessige regler ikke har betydning for adgangen til*

å påberope seg at en utbetaling er skattefri som følge av at den er innbetalt.” Videre begrunner han sitt syn med skatteevneprinsippet og at på andre områder er selskapsrettslig lovlighetskrav tydelig nedfelt i skatteloven, for eksempel fritaksmetoden, skjerming og konsernbidrag (Nordli, 2019).

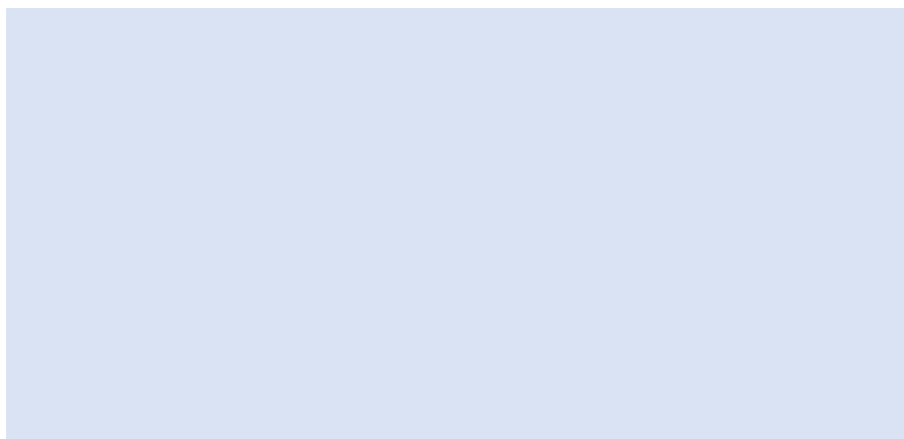
Gjems-Onstad, på den andre siden, tar til orde for en presiserende tolkning, som innebærer at det eksisterer et lovlighetskrav. Dette synet innebærer at ulovlige utdelinger uansett skal skattlegges som utbytte (Folkvord, 2013).

Også i ligningspraksis er det en forutsetning at ulovlige tilbakebetalinger er skattepliktige. Ligningspraksis må da hvile på en forutsetning om at tilbakebetalinger i prinsippet omfattes av utbyttebegrepet. Uten en slik forutsetning er det ikke hjemmel for å skattlegge etter reglene om utbytte (Folkvord, 2013). En sentral uttalelse i denne forbindelsen er uttalelsen fra FIN Utv. 1995 s. 108, som understreker at *"overkurs innbetalt til selskapet i forbindelse med aksjetegning kan tilbakebetales såfremt de selskapsrettslige vilkår for slik tilbakebetaling er oppfylt, uten at skattelovens utbytteregler kommer til anvendelse"*. Det er også forutsatt et lovlighetskrav i BFU 87/04, der det legges til grunn *"at tilbakebetalingen blir gjennomført korrekt i henhold til selskapsrettslige regler"* (Skatteetaten, 2004). I Skatte-ABC 2021 11.6, som omhandler lovligheten og virkningene av utdelinger etter aksjelovene, er det ingen omtale av konsekvensene for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. (Skatteetaten, 2021).

Samlet sett, er det motstrid mellom formålsbetraktninger som tilsier at ordlyden representerer et unntak, og den presiserende tolkningen av ordlyden som Finansdepartementet og senere Skatteetaten la til grunn i BFU. Uttalelsen innebærer at det stilles formelle krav for at en utdeling skal kunne være en tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Skatteevneprinsippet skulle tilsi at alle utdelinger skal kunne klassifiseres som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, gitt at det foreligger en slik skatteposisjon på aksjene.

2.1.6 Er det selskapet eller den enkelte aksjonær som velger at en utdeling skal være skattemessig tilbakebetaling av innbetalt kapital?

Et annet spørsmål som er uavklart, er hvorvidt det er selskapet gjennom generalforsamlingen, eller den enkelte aksjonær som bestemmer klassifiseringen av utdelinger som utbytte eller tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Eksempel 3 kan illustrere problemstillingen.

For selskapet foreligger det ingen insentiv til å klassifisere en utdeling som det ene eller det andre. Selskapsrettslig er det ingen plikter til å foreta en skatterettslig klassifisering av den utdelingen selskapet skal foreta i protokoll på generalforsamling jf. asl. § 5-16. I praksis benyttes ofte formuleringer som: *“Utbyttet anses som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital så langt det foreligger slik innbetalt kapital på aksjene”* (Nordli, 2019).

Skatterettslig har klassifiseringen ingen betydning for selskapet etter at korreksjonsskatten ble opphørt i 2012. (FIN, 2011) Før 2012 var det et eget skatteskjema RF- 1052 med tilhørende post 207, hvor det skulle føres opp skattemessig innbetalt kapital på selskapsnivå (Gjems-Onstad & Folkvord, 2013). RF-1052 kunne avstemmes mot aksjonærregisteroppgaven RF-1086, som en ekstra kontroll for Skatteetaten. Høy skattemessig innbetalt kapital var negativt for selskapet i den forstand at korreksjonsinntekten da ble høyere for utdelinger utover opptjent kapital. For aksjonærene spilte det ingen rolle om det var utbytteskatt eller tilbakebetaling.

Det er uavklart om klassifiseringen som utbytte eller tilbakebetaling velges av selskapet ved innlevering av aksjonærregisteroppgaven på bakgrunn av generalforsamlingens vedtak, eller er dette en vurdering den enkelte aksjonær må ta, i forbindelse med skattemeldingen som kommer i etterkant av leveringsfristen for aksjonærregisteroppgaven, eventuelt om den enkelte aksjonæren skal melde ifra til selskapet om sitt ønske i forkant av rapportering av aksjonærregisteroppgaven.

Dersom aksjonæren egenfastsetter endring i utbytte i skattemeldingen på grunn av påstand om tilbakebetaling, så vil dette måtte følges opp i aksjonærregisteret for å unngå feil inngangsverdier og skjermingsgrunnlag senere. Samtidig må rammen for skattefrie tilbakebetalinger i post 5 og 6 bli redusert tilsvarende tilbakebetalingen. Om oppfølging i aksjonærregisteret ikke skjer, så oppstår det en risiko for at det kan bli utdelt tilbakebetaling

av skattemessig innbetalt kapital også senere inntektsår (Mulstad, 2013). Valgfrihet for aksjonærer kan føre til at Skatteetaten må kontrollere dokumentasjonen til alle som krever utbytte nedsatt i skattemeldingen, og det må foretas oppfølgingsarbeid av aksjonærregisteroppgaven.

Den andre måten å løse dette på er at selskapsorganet bestemmer fordelingen og at det rapporteres tilbakebetaling i aksjonærregisteroppgaven i tråd med vedtaket. Det er en fordel at grunnlagsdata som kommer fra aksjonærregisteroppgaven og egenfastsetting i størst mulig grad harmonerer. Som vi har sett har selskapet i sin aksjonærregisteroppgave kun tall for total ramme for tilbakebetaling i post 5 og 6, men selskapet vet ikke nødvendigvis fordelingen ut på aksjonærene sine aksjer. Her kan det tenkes at selskapet forhører seg med aksjonærene og ber om dokumentasjon, eller at de fordeler det likt utover aksjonærene sine aksjer, og så blir det opp til den enkelte aksjonær å foreta egenfastsetting ved behov. Man kan som følge av aksje-for-aksje prinsippet få feil rapportering i aksjonærregisteroppgaven dersom aksjonærene har ulik fordeling av innbetalt kapital på aksjene sine. Aksjonærene må da i tilfelle redusere eller øke sin andel utbytte i skattemeldingen, og sørge for at aksjonærregisteroppgaven oppdateres slik at dere skatteposisjoner blir riktige. Reduksjon post 5 og 6, skal stemme overens med aksjonærene sine skattefrie utbetalinger til sammen, dermed vil en slik endring for en enkelt aksjonær, få konsekvens for skattefrie tilbakebetaling for de øvrige aksjonærene. Ved ivaretagelse av aksje-for-aksje prinsippet må aksjonæren utvise et forsvarlig skjønn basert på eksisterende opplysninger, jf. sktfvl. § 9-1 første ledd jf. § 8-1.

Skatteetaten synes å mene at aksjonæren bestemmer utdelingsform. I skatte-ABC A-6-7.6.3 understrekkes at *“hvis utdelingen skjer fra overkursfondet eller fra annen innskutt eller opptjent egenkapital og disse postene inneholder både innbetalt og opptjent kapital, kan skattyter velge om en utdeling skal anses som utbytte eller som tilbakebetaling av innbetalt kapital se FIN 28. mars 2006 i Utv. 2006/752”* (Skatteetaten, 2021). Det kan argumenteres for at dette synet også er best i tråd med at skattemessig innbetalt kapital er en posisjon på aksjonærnivå, og at det følgelig er rimelig at aksjonæren har valgfrihet (Folkvord, 2013).

FIN ser videre ut til å mene at det er selskapet som velger. I sin tolkningsuttalelse viser FIN til *“tidligere uttalelser om spørsmål knyttet til utdeling fra reservefond og disposisjonsfond når disse består av tidligere innbetalt overkurs og tidligere års overskudd. Det er da lagt til grunn at selskapet kan velge om utbetalingen gjelder tilbakebetaling av innbetalt overkurs eller om utbetalingene skriver seg fra tidligere års overskudd, og således skal følge utbyttereglene”* (Kristiansen, 2008). I senere tid har ikke FIN uttalt seg presiserende rundt om det er selskapet

eller aksjonæren som bestemmer klassifiseringen av utbytte eller tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital.

2.1.7 Aksjonærregisteroppgaven RF-1086

Etter skatteforvaltningsloven (sktfvl.) § 7-7 har aksjeselskaper plikt til å gi opplysninger om forhold som har betydning for skattleggingen av aksjonærene. Opplysningene skal gi Skatteetaten grunnlag for produksjon av RF-1088 til personlige aksjonærer. Aksjonærregisteroppgaven skal senest sendes inn 31. januar året etter inntektsåret. Hovedformålet med aksjonærregisteret er å gjøre det enklere for personlige aksjonærer å forholde seg til kompliserte regler for aksjebeskatning (FIN, 2003).

Skatteetaten har hjemmel i sktfvl. § 14-1 for å ilegge tvangsmulkt dersom selskapene ikke leverer rettidig. Det samme gjelder når det er åpenbare feil ved de opplysninger som gis. Skatteetaten har praktisert utsendelse av veiledningsbrev til selskap som har levert oppgaver som ikke er godkjent grunnet logiske feil i stedet for å gi tvangsmulkt. Ikke godkjente aksjonærregisteroppgaver får konsekvenser for produksjon av de personlige skattepliktiges aksjeoppgave RF-1088, og får videre følger for skattemeldingen, som ikke blir forhåndsutfylt for aksjonærene sine aksjer i det rapporteringspliktige selskapet (Skatteetaten, Rettledning til RF-1086, 2022).

Dersom selskapet ikke leverer godkjent aksjonærregisteroppgave, så har fortsatt den personlige aksjonæren plikt til å gi opplysninger om sine aksjer, jf. sktfvl. §8-1, hvor det står:

"Den som skal levere skattemelding mv. etter dette kapitlet, skal gi riktige og fullstendige opplysninger. Vedkommende skal opptre aktsomt og lojalt slik at skatteplikten i rett tid blir klarlagt og oppfylt, og varsle skattemyndighetene om eventuelle feil."

Aksjonærregisteroppgaven består av to deler. Del 1 inneholder selskapsopplysninger (post 1-18), mens del 2 inneholder aksjonæropplysninger (19-30). Det skal være samsvar på selskap og aksjonærnivå. Utbytte og tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er eksempler på selskaphendelser, som også skal føres på aksjonærnivå.

En svakhet ved aksjonærregisteret er at det ikke foreligger en oversikt over innbetalt kapital tilknyttet den enkelte aksje for den enkelte aksjonæren (Mulstad, 2013). Dette får følgen at aksjonærer i praksis både kan få for høy og for lav utbytteskatt, fordi innbetalt kapital blir fordelt ut feil på aksjonærene i henhold til aksje-for-aksje prinsippet.

I sammenheng med opphør av reglene om korreksjonsinntekt for selskaper, ble rettledningen til aksjonærregisteroppgaven endret for inntektsåret 2011, slik at sum innbetalt kapital for aksjonærene nå skulle rapporteres i post 5 (innbetalt aksjekapital) og post 6 (innbetalt overkurs). Skattemessig innbetalt kapital gikk på dette tidspunktet fra å være en skatteposisjon på selskapsnivå, til å bli en skatteposisjon på aksjonærnivå (Gjems-Onstad & Folkvord, 2013). I dagens aksjonærregisteroppgave, så skal sum gjenstående innbetalt kapital på aksjene til samtlige aksjonærer i selskapet, samsvare med rapportert beløp i post 5 og 6.

Det er videre kjent at det er svak kvalitet på rapporterte opplysninger om den skattemessige innbetalte kapitalen i post 5, og post 6 (Mulstad, 2013). Særlig i eldre selskaper, og selskaper med mange hendelser og transaksjoner. For eksempel selskaper som har vært overtakende selskap i fusjoner eller fisjons-fusjoner, som vil få innbetalt kapital historikk langt tilbake i tid. En sak fra skatteklagenemnda illustrerer godt hvordan regelverkets utvikling har ført til at det som var riktig rapportering til og med 2010, ble feil rapportering fra 2011. Dette som følge av at skatteposisjonen innbetalt kapital har endret karakter fra å være en posisjon på selskapsnivå, til aksjonærnivå (Skatteetaten, 2023). Post 5 og 6 kan av denne grunn være et sammensurium av innbetalt kapital på selskapsnivå og aksjonærnivå for eldre selskaper. Det kan også nevnes at bortfallet av lovlighetskravet for fisjon og fusjon gjorde at risikoen for å omstrukturere uten beskatning falt betydelig og dermed økte risikoen for at regnskapsmessig overkurs ved feil kunne bli rapportert i aksjonærregisteroppgaven (Dimmen & Talmo, 2012).

Det er flere måter å rapportere tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital på i aksjonærregisteroppgaven. Tabell 1 viser hvordan rapporteringen fungerer for de tre variantene av rapportering som ble beskrevet i delkapittelet 2.1.3.

Scenario	Post i aksjonærregisteroppgaven
Selskapet tidligere har konvertert innbetalt aksjekapital/overkurs til annen egenkapital og senere betaler ut selskapsrettslig utbytte	Post 5, 6: Korrigeres i samsvar med tilbakebetalt beløp. Post 22: Føres tilbakebetalt beløp.
Nedsettelse av innbetalt	Post 6, 13, 28: Føres tilbakebetalt beløp.

overkurs med tilbakebetaling til aksjonærene	I den grad den regnskapsmessige overkursen som nedsettes er høyere enn innbetalt overkurs i post 6, vil denne nedsettelsen være utdelt fra opptjent kapital og følgelig skal dette rapporteres som et skattepliktig utbytte i post 8 og 21.
Nedsettelse av aksjekapital ved reduksjon av pålydende per aksje med utbetaling til aksjonærene	<p>Post 27, 17: Spesifisering av fordeling mellom fondsemittert og innbetalt kapital føres i post 27 og avstemmes mot post 17. Videre skal aksjekapital for hele selskapet i post 1 og 2 reduseres og post 5 for innbetalt aksjekapital, i den grad utdelingen ikke utbyttebeskattes som utdeling av fondsemittert kapital i post 8 og 21.</p> <p>Nominell aksjekapital kan i tilfeller hvor det har vært fondsemisjoner være høyere enn innbetalt aksjekapital i post 5. Ved en fondsemisjon økes den nominelle aksjekapitalen i post 1 ved at vanligvis opptjente midler flyttes fra fri egenkapital til nominell aksjekapital. Sktl. § 10-11 syvende ledd krever at den opptjente aksjekapitalen skal anses utdelt først. Dermed får man utbyttebeskatning i disse tilfellene på fondsemittert kapital som nedsettes.</p>
Partiell likvidasjon likedelt	<p>Post 11, 25: I post 11 føres hendelsestypen likedelt partiell likvidasjon, antall slettede aksjer og pålydende pr. slettede aksje. Dette utgjør reduksjonen i nominell aksjekapital i post 1 og 2. Videre spesifiseres det hvor mye av vederlaget som er tilbakebetaling av innbetalt kapital totalt sett. På aksjonærnivå benyttes post 25 hvor den enkelte aksjonærs sum innbetalte kapital på slettede aksjer spesifiseres.</p> <p>Partiell likvidasjon likedelt innebærer at hver aksjonær sitter igjen med samme eierandel som den de hadde før innløsningen av aksjer (se kap 2.1). Ved utbetaling til aksjonærene skal utdeling som overgår tilbakebetaling av innbetalt kapital, behandles som utbytte.</p>

Tabell 1- Rapporteringen i aksjonærregisteroppgaven

2.2 Revisors rolle i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital

2.2.1 Generelt om revisors rolle i finans- og skatteregnskapet

I henhold til revisorloven § 2-1 a (2020) er alle aksjeselskaper pålagt revisjonsplikt, med unntak av små selskaper som har rett til å unnlate revisjon i tråd med asl. § 7-6. Som små

regnes aksjeselskaper med driftsinntekter under 7 millioner kroner, balansesum mindre enn 27 millioner kroner, og et gjennomsnittlig antall ansatte som ikke overstiger 10 årsverk (Altinn, 2023) Likevel velger et betydelig antall små aksjeselskaper som er fritatt fra revisjonsplikt å gjennomføre revisjon fordi de anerkjenner fordelene med uavhengig kvalitetssikring av sin rapportering (Den norske Revisorforening, 2023).

I Norge er skatteregnskapet og finansregnskapet skilt fra hverandre, og de behandler ofte transaksjoner ulikt. Dette skyldes at formålene med de to regnskapene er forskjellige. Finansregnskapet er ment å gi et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling og resultat for eiere, investorer og andre interessenter gjennom å følge grunnleggende regnskapsprinsipper og regnskapsstandarder (FIN, 2018). På den andre siden brukes skatteregnskapet til å bestemme selskapets skattepliktige inntekt og dermed hvor mye skatt det skal betale (Baksaas, Stenheim, & Kulset, 2020).

I samsvar med revisorloven § 8-1 gir revisor en uavhengig vurdering av finansregnskapet for å bekrefte at det gir et rettviseende bilde i samsvar med gjeldende rett og ikke inneholder vesentlige feil (Lovdata, 2020). Revisjon inkluderer også en vurdering av om selskapet overholder lover og forskrifter som er relevante for regnskapet.

Når det gjelder skatteregnskapet, er det i utgangspunktet selskapets ansvar å følge skattelovgivningen og beregne skatten riktig. For aksjeselskaper som er pliktige til å ha revisor, krever skatteforvaltningsforskriften i § 8-2-7 og § 8-9-4 at næringsoppgaven skal være signert av revisor. Dette kravet gjelder også for selskaper som ikke er revisjonspliktige, men som likevel velger å engasjere en revisor. Revisors signatur bekrefter at årsregnskapet er i samsvar med skattelovgivningen og at det er etablert tilfredsstillende kontrollrutiner og systemer hos selskapet for å håndtere skatter og avgifter på en forsvarlig måte. Revisor bekrefter også at regnskapsopplysningene er korrekt registrert og dokumentert, samt at lovligheten av de skatte- og avgiftsmessige disposisjonene er vurdert. Ved å signere, bekrefter revisorer ikke bare riktigheten av selskapets årsregnskap, men også at de har gjennomgått og kontrollert alle øvrige regnskapsopplysninger som fremgår av næringsoppgave og de tilhørende vedleggene (Skatteetaten, 2016). I sum betyr revisorens signatur på selskapets næringsoppgave en vurdering av at den i det vesentlige er utarbeidet i samsvar med lover og forskrifter. Manglende signering kan være et signal om at Skatteetaten ikke bør godkjenne oppgaven, og at den således må følges opp jf. Skattedirektoratets melding nr. 5/2019 av 10. september 2019, punkt 4.2.6 (Skatteetaten, 2016).

Revisorer inntar dermed en kritisk posisjon som et bindeledd mellom næringslivet og Skatteetaten. De bistår selskaper ikke bare med å sikre kvaliteten i selskapets finansrapporter, men også med å sikre overholdelse av skattelovgivningen. Samtidig har revisorer en profesjonell forpliktelse til å utføre disse oppgavene i samsvar med høye etiske standarder og innenfor rammene av gjeldende regelverk. I tillegg er revisors rolle ofte mangfoldig og inkluderer både revisjon, attestasjon og rådgivning. I de følgende underkapitlene vil vi utføre en detaljert undersøkelse av hver av disse rollene for å forstå deres betydning og sammenheng grundigere.

2.2.2 Revisjon

Revisorloven (2020) beskriver revisorer som "*allmennhetens tillitspersoner*" ved utførelse av lovfestet revisjon. Dette fremhever revisorenes ansvar overfor offentligheten, som strekker seg utover selskapets ledelse og aksjeeiere til å inkludere interessenter som investorer, kreditorer, ansatte og samfunnet generelt. I henhold til revisorlovens § 9-1, er formålet med revisjon å sikre at årsregnskapet og konsernregnskapet oppfyller gjeldende lovkrav og er fri for vesentlig feilinformasjon. I tillegg bør revisor vurdere om selskaper overholder gjeldende lover og forskrifter. Revisorloven krever at revisorer utfører revisjon i samsvar med god revisjonsskikk, jf. § 9-4 og med stort fokus på uavhengighet "*i hele oppdragsperioden*", jf. § 8-1 (Lovdata, 2020). Dette er ytterligere forsterket av de internasjonale revisjonsstandardene (ISA), som legger vekt på etiske standarder, revisors uavhengighet, og profesjonell skepsis. Både § 5-1 tredje ledd og ISA 200.11a krever at regnskapet er nøyaktig og fri for vesentlige feil, enten forårsaket av feil eller misligheter (Den norske Revisorforening, 2010). Videre, dersom revisor oppdager indikasjoner på mulige misligheter eller feil, skal dette dokumenteres spesielt, inkludert tiltakene som revisor "*har foretatt seg i den anledning*". (Revisorloven § 5-3). Selv om revisorer gjør sitt beste for å identifisere og rapportere feilinformasjon, er det en "*uunngåelig risiko*" for at vesentlig feilinformasjon i regnskapet ikke blir oppdaget, jf. ISA 240, punkt 5 (Den norske Revisorforening, 2010).

Eilifsen et al. påpeker at "vurdering av risiko for vesentlig feilinformasjon" er essensiell i revisjonsprosessen. Vurdering starter i planleggingsfasen og blir mer konkret etter hvert som revisor får en dypere forståelse av klientens virksomhet, omgivelsene de opererer i, og deres interne kontrollsystemer (Eilifsen et al., 2013). Revisjonsrisikomodellen er et sentralt verktøy som hjelper revisorer med å bestemme hvilke revisjonsbevis de trenger. Ved å vurdere risikokomponenter kan revisor tilpasse strategien for å minimere den totale revisjonsrisikoen til et akseptabelt lavt nivå (Eilifsen et al., 2013). Modellen presenteres som følger:

$$ARR = IR \times KR \times POR$$

hvor *ARR* = Akseptabel revisjonsrisiko, *IR* = Iboende risiko,
KR = Kontrollrisiko, *POR* = Planlagt oppdagelsesrisiko

Figur 3 - Revisjonsrisikomodellen

Kilde: Eilifsen et al. 2013

Modellen, definert i Eilifsen et al. (2013), ser på revisjonsrisiko (ARR) som et produkt av iboende risiko, kontrollrisiko og oppdagelsesrisiko. Dette er altså risikoen for at revisor gir en feilaktig konklusjon om et regnskap som faktisk inneholder vesentlige feil.

Iboende risiko viser sannsynligheten for vesentlige feil i regnskapet før vurdering av intern kontroll. Denne risikoen er relatert til selve transaksjonene og andre forhold ved virksomheten. Kontrollrisiko er risikoen for potensielle vesentlige feil i regnskapet som ikke vil bli oppdaget og korrigert av virksomhetens interne kontrollsystemer. Oppdagelsesrisikoen er risikoen for at revisors prosedyrer ikke vil oppdage vesentlige feil som eksisterer i regnskapet. Mens de første to risikotypene er stort sett utenfor revisors kontroll og må vurderes kontinuerlig gjennom revisjonen, kan oppdagelsesrisiko direkte styres av revisor. Revisorer gjennomfører dermed diverse tiltak, som justering av omfanget, naturen, og tidspunktet for revisjonsprosedyrer, for å minimere oppdagelsesrisiko for å sikre betryggende sikkerhet i revisjonsberetningen (Eilifsen et al., 2013).

Revisjon av egenkapitaltransaksjoner

Egenkapitaltransaksjoner er et kritisk område som revisorer har oppmerksomhet på på under revisjon av selskapets årsregnskap. Dette skyldes at slike transaksjoner direkte påvirker eierandeler, virksomhetens finansieringsmuligheter og skattlegging av aksjonærer, noe som tilsier høy iboende risiko forbundet med slike transaksjoner. Revisjon av egenkapitaltransaksjoner består av å kontrollere aksjonærregisteroppgaven og avstemme den mot egenkapitalpostene i finansregnskapet. Revisjon av aksjonærregisteroppgave inngår dermed som et ledd i revisjon av årsregnskapet.

Eilifsen et al. (2013) fremhever at substantive tester er viktige ved revisjon av egenkapitaltransaksjoner, gitt det ofte lave transaksjonsvolumet. Denne strategien legger betydelig vekt på detaljerte tester av transaksjoner og saldobekreftelser. Påstander som revisor tester er presentert i tabell 2.

Påstander	Definisjon
Occurrence	Transaksjoner som er registrert har faktisk funnet sted
Accuracy	Transaksjoner er registrert i regnskapet med korrekte beløp
Authorization	Transaksjoner er godkjent av autoriserte personer
Valuation	Beløp i regnskapet er verdivurdert i henhold til gjeldende regelverk

Tabell 2 - Sentrale påstander angående aksjeeierens egenkapital

Kilde: Eilifsen et al. 2013

Disse testene bidrar til en grundig forståelse av hvordan egenkapitalpostene er utarbeidet og presentert i regnskapet, samt vurderer nøyaktigheten og fullstendigheten av de sentrale påstandene angående aksjeeierens egenkapital i henhold til gjeldende regelverk. Substantive tester kan også fungere som et verktøy for å avsløre eventuelle misligheter knyttet til egenkapitaltransaksjoner (Eilifsen et al., 2013).

Revisjon av egenkapitaltransaksjoner krever en detaljert tilnærming og nøye kontroll, spesielt gitt kompleksiteten av regelverket knyttet til disse transaksjonene, særlig i forbindelse med skattefrie utdelinger fra selskapet til aksjonærer. Under revisjon av egenkapitaltransaksjoner, står revisor overfor en rekke komplekse problemstillinger, som kan øke risikoen for misligheter. Både feilaktig rapportering og regnskapsmanipulering er områder med høy risiko, og det kan være utfordrende å avdekke dem. Kinserdal påpeker at regnskapsmanipulering kan være både lovlig og ulovlig. Dette skyldes at regnskapsreglene inneholder skjønnsmessige vurderinger, noe som fører til fleksibilitet i tolkning og følgelig muligheten for å påvirke regnskapstallene (Kinserdal, 2017). Dermed kan det være svært utfordrende å trekke en klar grense mellom lovlig og ulovlig regnskapsmanipulering.

Gitt den komplekse balansen mellom skjønnsmessige vurderinger i regnskapet og potensialet for regnskapsmanipulering, understrekes viktigheten av revisorens rolle i overvåkning av egenkapitaltransaksjoner. Det at regelverket knyttet til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er komplisert og uoversiktlig skaper ytterligere utfordringer for revisorer, der dyp faglig kunnskap og omfattende kontroller er avgjørende for å redusere oppdagelsesrisikoen. I tillegg er visse egenkapitaltransaksjoner spesielt utfordrende og ofte krever særattestasjoner fra revisorer.

Dette fremhever betydningen av revisors funksjon som en attestasjonsyter, noe som vil bli diskutert i neste delkapittelet.

2.2.3 Attestasjon

Uavhengig av lovpålagte krav kan styret i et selskap velge å søke ekstern bekreftelse for å styrke kvaliteten på sitt arbeid. Særattestasjoner fra revisorer spiller en sentral rolle i dette, spesielt når det gjelder egenkapitaltransaksjoner. Slike attestasjoner øker troverdigheten overfor kreditorer og andre interessenter. Aksjeloven og foretaksregisterloven inneholder en rekke bestemmelser som omhandler revisors særattestasjoner. I tillegg gir revisjonsstandarden for attestasjonsoppdrag SA 3802 ytterligere retningslinjer for attestasjonens utforming og innhold. Slike særattestasjoner gjelder for alle aksjeselskaper *“uavhengig av om selskapet har fravalgt eller kan fravelge revisjon av årsregnskapet etter asl. § 7-6”* (FIN, 2016).

Tabell 3 viser ulike aspekter ved selskapets økonomi som omhandles av revisors særattestasjoner.

Hendelses type	Beskrivelse
Stiftelse med penger	Ved stiftelse av aksjeselskap med penger, må revisor, finansforetak, advokat eller statsautorisert regnskapsfører bekrefte mottak av innskudd. jf. asl. § 2-18 (2) tredje og fjerde punktum.
Stiftelse med tingsinnskudd	Ved aksjeinnskudd i form av annet enn penger krever asl. § 2-18 (2) en redegjørelse bekreftet av revisor.
Kapitalforhøyelse med penger	Ifølge asl. § 10-9 (2) må et innskudd i penger ved kapitalforhøyelse bekreftes av revisor, finansforetak, advokat eller statsautorisert regnskapsfører. Dette gjelder uansett størrelsen på kapitalforhøyelsen.
Kapitalforhøyelse med tingsinnskudd	Ved kapitalforhøyelse der tingsinnskudd eller særskilte rettigheter brukes, skal styret utarbeide en redegjørelse basert på reglene i asl. § 2-6 (1) og (2). Revisors bekreftelse av styrets redegjørelse ved kapitalforhøyelse med tingsinnskudd er de samme som ved stiftelse med tingsinnskudd, jf § 10-9. Revisor skal også bekrefte at selskapet har mottatt aksjeinnskuddet.

Kapitalforhøyelse med gjeldskonvertering (motregning)	Ved kapitalforhøyelse via gjeldskonvertering må styret gi en redegjørelse, og revisor bekrefter gyldigheten av denne jf. asl. § 10-2 og § 2-6, samt mottak av innskudd jf. asl. § 10-9 (2). Gjeldskonvertering krever ikke forutgående verdivurdering som ved tingsinnskudd.
Kapitalforhøyelse gjennom fondsemisjon	Ved fondsemisjon skjer en intern ompostering, hvor aksjekapitalen økes ved reduksjon av andre egenkapitalposter. Selv om aksjeloven ikke krever det, forstås det ifølge Foretaksregisterloven § 4-4 bokstav e) at revisor skal bekrefte at denne overføringen skjer innenfor rammene av hva selskapet kan benytte til utbytteutdeling etter asl. § 8-1.
Kapitalnedsettelse til dekning av tap som ikke kan dekkes på annen måte	Når selskaper melder om kapitalnedsettelse for å dekke tap som ikke kan dekkes på annen måte, krever foretaksregisterloven § 4-4 bokstav h) en erklæring fra revisor, jf. asl. § 12-1 (1) nr. 1 og § 12-5 (1). Dette kravet finnes selv for selskaper uten revisjonsplikt.
Fusjon med kapitalforhøyelse	Ved fusjon med kapitalforhøyelse settes tidsfristen for tallgrunnlaget og verdsettelsen til minimum åtte uker før beslutningen om fusjon, jf. asl. 13-6 (1) nr. 7 og § 13-10 (3). Ved fusjon krever aksjeloven at styret lager en redegjørelse med detaljer om tingsinnskudd og vederlag, inkludert fastsettelsesmetode, utfordringer, og om vederlaget er rimelig., jf. asl. § 13-10 (3). Revisor må uttale seg om redegjørelsen ved fusjon av aksjeselskaper, jf. SA 3802 punkt 169 og 171 til 176. Revisorens rolle er å sjekke riktigheten av lovpålagte opplysninger og vurdere rimeligheten i verdivurderinger og kompensasjoner, uten å delta i beslutninger, for å beskytte kreditorer og aksjonærers interesser.

Fisjon	Fisjon har en frist på åtte uker før beslutning om verdsettelse og tallgrunnlag jf. asl. § 14-4 (3). Redegjørelser ved fisjon krever samme opplysninger som ved fusjon, jf. asl. § 14-4 (3) jf. § 13-10 (3). Revisors rolle i forbindelse med fisjon er regulert i SA 3802 punkt 209 og 210 til 216, og er i stor grad identisk med revisors rolle ved fusjon. Ved kapitalnedsettelse i forbindelse med fisjon, kreves bekreftelse på dekning for gjenværende bunden egenkapital, jf. asl. § 14-3 (3) jf. § 12-2 (2) sjette punktum.
--------	--

Tabell 3 - Revisors særattestasjoner i forbindelse med kapitalhendelser

Revisorer er primært ansvarlige for å gi bekreftelser i forbindelse med kapitalendringer, men det finnes også andre yrkesgrupper og institusjoner som kan levere attestasjoner i bestemte tilfeller. Dette kan være et fordelaktig valg for små selskaper som ønsker å unngå høye kostnader og unødvendig byråkrati. Likevel fremgår det av Tabel 3 at selv om ulike aktører kan gi særattestasjoner på bestemte transaksjoner, forblir revisorene nøkkelaktører i de mest kompliserte sakene.

Ifølge asl. § 2-19 (1) er styremedlemmer og den som har gitt bekreftelse solidarisk ansvarlig for eventuelle mangler i aksjeinnskuddet. Dette ansvaret gjelder selv uten påført skade. Dersom mangelen er knyttet til verdsetting av innskudd i andre eiendeler enn penger, gjelder imidlertid ikke dette ansvaret, jf. aksjeloven § 2-19 (2). Samlet sett, innebærer dette at selskapene må sikre at de som utsteder attestasjoner for dem har riktig kompetanse og tilstrekkelig fagkunnskap.

2.2.4 Rådgivning

Revisorer tilbyr en rekke tjenester utover tradisjonell revisjon og attestasjoner, spesielt i forbindelse med komplekse problemstillinger. De kan tilby rådgivningstjenester som strekker seg langt utover deres grunnleggende rolle. Disse rådgivningstjenestene inkluderer alt som ikke faller inn under revisjon etter loven eller god revisjonsskikk, eller som er nødvendig for å revidere årsregnskapet. Dette kan omfatte regnskapsteknisk bistand i utarbeidelse av ulike dokumenter og oppgaver basert på materiale fra den revisjonspliktige (FIN, 2019). Den tidligere revisorloven fra 1999 begrenset hvilke rådgivningstjenester revisorer kunne tilby for å beskytte deres uavhengighet og objektivitet (§ 4-5). Selv om denne bestemmelsen ble fjernet

i den nye revisorloven (2020), må revisorer fortsatt bruke sitt profesjonelle skjønn for å vurdere om en tjeneste kan påvirke deres uavhengighet og objektivitet.

Kravene til uavhengighet i den nye revisorloven (2020) er strengere. Disse kravene forsterkes ytterligere med høyere krav til utdanning for å bli godkjent som statsautorisert revisor. En statsautorisert revisor må i dag ha en mastergrad i regnskap og revisjon, da et tidligere krav til bachelorgrad er ikke lenger tilstrekkelig. I tillegg krever § 5-1 av Revisorloven (2020) at en statsautorisert revisor må gjennomføre 120 timer relevant etterutdanning innen en treårsperiode, dekkende viktige fagområder som finansregnskap, revisjon, verdsettelse og analyse, skatte- og avgiftsrett og foretaksrett (Lovdata, 2020).

Når det gjelder skattetjenester, fastsetter § 12-4 i Revisorloven (2020) at revisorer kan tilby *“skattetjenester nevnt i artikkel 5 nr. 1 annet ledd bokstav a punkt i og punkt iv til vi, på de vilkår som er fastsatt i artikkel 5 nr. 3.”* (Lovdata, 2020). En viktig forutsetning når slike tjenester ytes at de er i tråd med krav til uavhengighet. Dette inkluderer utarbeidelse av ligningspapirer og aksjonærregisteroppgave, samt bistand under kontroller fra Skatteetaten, men utelukker skatterådgivning som anses å reise spørsmål om revisorens uavhengighet. Det er imidlertid vanskelig å lage en uttømmende liste over tjenester som kan true revisorens uavhengighet, og det understrekes dermed at tjenestene kun kan tilbys dersom de er forenlige med uavhengighetskravene vurdert etter revisors profesjonelle skjønn (FIN, 2019).

2.2.5 Kontrollutfordringer

Revisorlovens § 9-1 fremhever revisjonens formål, som er å sikre at regnskaper er i samsvar med lovgivningen og fri for vesentlige feil. Riktig fremstilling i finansregnskapet er grunnleggende for en korrekt skattlegging. Revisor har ansvar for å utføre tilstrekkelige kontrolltiltak for å verifisere at all informasjon som sendes til Skatteetaten gjennom Altinn, er korrekt og fullstendig representert (Skattedirektoratet, 2007)

For informasjon som faller inn under særattestasjonene, kreves det at revisor benytter seg av mer omfattende kontrollmetoder enn vanlige vesentlighetsvurderinger i årsregnskapsrevisjonen ville tilsagt. Dette skyldes at områder med direkte påvirkning på skatt og avgifter må kontrolleres nøye, selv om de kanskje er av mindre betydning for det samlede årsregnskapet (Skattedirektoratet, 2007).

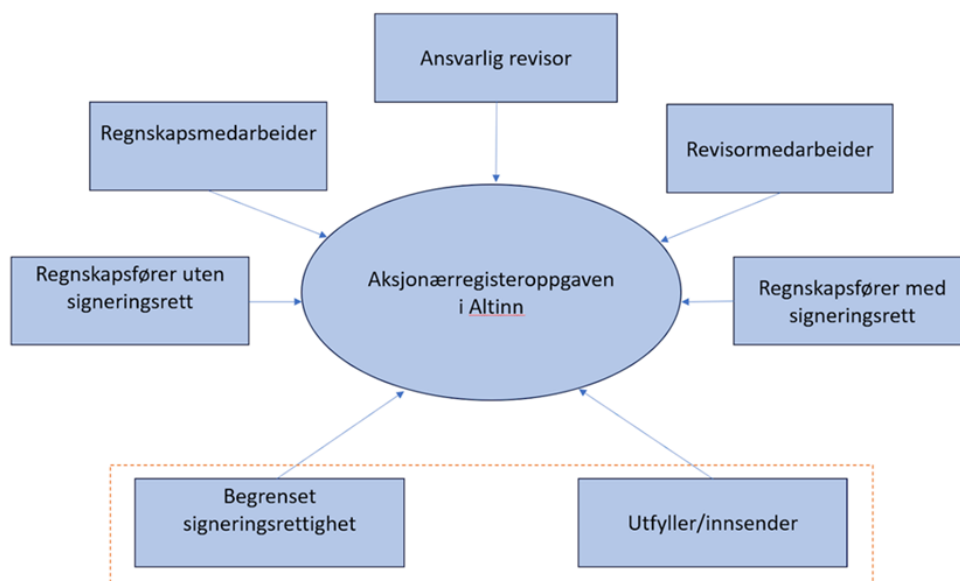
I henhold til ISA 240 og ISA 315 må revisjonsteamet diskutere risikoen for vesentlige feil eller misligheter knyttet til foretakets opplysninger til Skatteetaten (Den norske

Revisorforening, 2019). Revisjon av regnskapet er et viktig fundament for arbeidet med særattestasjoner. Risikovurderinger og revisjonshandlinger relatert til regnskapsrevisjonen er derfor også relevante for særattestasjonene. Skatter og avgifter representerer en spesiell risiko fordi de er basert på debitors egne oppgaver, slik som aksjonærregisteroppgaven. Skatteetaten fører kun sporadisk tilsyn med slike oppgaver, noe som medfører en større iboende risiko sammenlignet med andre kreditor krav (Skattedirektoratet, 2007).

I denne sammenheng blir aksjonærregisteroppgaven kritisk fordi den danner grunnlaget for skattlegging av aksjonærer. Den økte risikoen ved skattefrie tilbakebetalinger til personlige aksjonærer gjør det nødvendig med mer dyptgående kontroller i tråd med SA 3801 (Skattedirektoratet, 2007).

Selskapets totale skattemessig innbetalt kapital er angitt i selskapets aksjonærregisteroppgave. Det er avgjørende å sikre at denne kapitalen er legitim og ikke ulovlig tilbakebetalt. Det er imidlertid ikke uvanlig at det er gjort feil ved føringen av samlet skattemessig innbetalt kapital, særlig i selskaper som har opplevd mange kapitalendringer eller fusjoner (Nedregotten, 2023). Revisorer kan bekrefte riktigheten av skattemessig innbetalt kapital ved nøye gjennomgang og revisjon av alle tilknyttede dokumenter og transaksjoner. Dette involverer en detaljert gjennomgang av generalforsamlingsprotokoller og styreprotokoller, særlig ved kapitalforhøyelser, kapitalnedsettelse, fusjoner, fusjoner, eller utdeling av utbytte (Nedregotten, 2023).

I tillegg forsterkes problemstillingen av at teknisk utarbeidelse av aksjonærregisteroppgave er en tilleggstjeneste som kun ivaretas av revisorer på bestilling fra kunder. I dag er det intet krav om at revisor fyller ut eller reviderer aksjonærregisteroppgaven før den sendes til Skatteetaten, noe som kan føre til høyere risiko for feilrapportering. Figur 4 illustrerer roller som gir tilgang til utfylling og innsending av aksjonærregisteroppgaven RF-1086.

Figur 4 - Roller i Altinn med tilgang til Aksjonærregisteroppgaven

I henhold til gjeldende regelverk tillater flere registrerte roller i Altinn utfylling og innsending av aksjonærregisteroppgaven (Altinn, 2023). I praksis innebærer dette at aksjonærregisteroppgaven kan fylles ut av styret eller andre individer med signeringsrettighet, som ikke nødvendigvis besitter tilstrekkelig kunnskap. At flere aktører har tilgang til utfylling og innsending av aksjonærregisteroppgaven RF-1086 øker risikoen for feil. Dette kan forringe rapporteringskvaliteten, samtidig som den pålegger ytterligere ressursbelastninger med hensyn til kontroll og verifisering under lovpålagte revisjonen.

Høyere iboende risiko ved skattefrie tilbakebetalinger av innbetalt kapital medfører at revisorer må bruke mer tid og ressurser for å holde oppdagelsesrisikoen lav, slik at samlet revisjonsrisiko forblir akseptabel. Når regelverket for tilbakebetalinger av innbetalt kapital i tillegg er komplekst og uoversiktlig, blir revisors oppgave enda mer krevende. Dette fører til at en stor del av revisors tid går med til å forstå regelverket i stedet for å gjøre annet arbeid som kan verdi for både selskapet og samfunnet. Når revisorer bruker betydelig del av sin tid på å forstå og navigere i komplekse skatteregler, er alternativkostnaden den verdien de kunne ha tilført ved å ha fokus på andre aktiviteter som rådgivning, optimering av interne prosesser, eller andre revisjonsaktiviteter som kan ha en direkte innvirkning på selskapets effektivitet og lønnsomhet. Det grunnleggende prinsippet i samfunnsøkonomi er å oppnå optimal bruk av begrensede ressurser (Mankiw, 2017). Dette perspektivet fremhever behovet for endringer i regelverket knyttet til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, som har forblitt uendret over mange år.

3. Metodisk rammeverk

I dette kapittelet skal vi begrunne og beskrive de metodiske valgene som er lagt til grunn i denne studien. Innledningsvis skal vi definere forskningstilnærming, forskningsdesign og forskningsmetode som vi skal bygge på for å besvare forskningsspørsmålet. Videre skal vi redegjøre for datainnsamlingsprosessen og dataanalysen. Deretter vil vi diskutere studiens kvalitet ved å se på reliabilitet, gyldighet og overførbarhet. Vi avslutter dette kapittelet med etiske vurderinger.

3.1 Forskningstilnærming

Formålet med denne studien er å undersøke praksisen rundt tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital for å identifisere områder hvor gjeldende rett og praktiseringen av denne kan utvikles. Selv om vi ikke nødvendigvis forventer å finne en konkret løsning for veien videre, så kan funnene våre bidra til refleksjon, og til å skape en diskusjon ut fra nåsituasjonen. Gjennom vårt arbeid ønsker vi å identifisere og analysere revisors erfaringer med skattemessig innbetalt kapital.

Forskningsområdet vi har valgt er lite utforsket. Regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er hovedsakelig domstolskapt, men er også betydelig preget av ulik forståelse av ordlyd i sktl. § 10-11 annet ledd annet punktum, og lite informasjon i forarbeider. Følgen av dette har igjen blitt mange administrative uttalelser som tidvis er lite konsistente innbyrdes, men også opp mot andre høyesterettsdommer. Regnskapsregler, utbytteregler, kapitalregler er endret over tid, noe som kan gjøre det vanskelig å vekte rettskildenes betydning opp mot hverandre. Litteraturutvalget er begrenset og med ulike konklusjoner.

Utfordringer med praktisering av regelverket om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er ikke undersøkt i tidligere studier. Vi har identifisert fire masteroppgaver som tar for seg skattemessig innbetalt kapital, men ingen av dem undersøker spesifikt kontrollaspektet ved tilbakebetalingen. To av masteroppgavene har fokus på omgåelse og gir en juridisk presentasjon av regelverket (Pettersen, 2007) og identifisering av sikker og usikker rett med tanke på tilpasninger for å ta ut skattemessig innbetalt kapital (Gamkinn, 2021). En masteroppgave gir en skatterettslig presentasjon av tema med fokus på hva som skal skatlegges som utbytte og hva som er skattefri tilbakebetaling av innbetalt kapital. Oppgaven tydeliggjør begrepsforskjeller mellom selskapsretten, regnskapsretten og skatteretten

(Ritterberg, 2021). En masteroppgave gir en skatterettslig redegjørelse av tema og drøfter om regelverket bør opprettholdes (Halaas, 2017).

Ettersom det finnes lite teoretisk grunnlag, anses en induktiv tilnærming som mest hensiktsmessig for vår forskning. Med denne tilnærmingen vil vi ta utgangspunkt i vår problemstilling og innhente data som reflekterer dagens praktisering av regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Gjennom våre funn håper vi å bidra med innsikt til fremtidig regelverksutvikling og praktisering på området. Induktiv tilnærming legges derfor til grunn i denne oppgaven.

3.2 Forskningsdesign

Neste steg er å velge forskningsdesign. Det finnes tre typer forskning: eksplorerende, deskriptiv eller forklarende (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). I denne oppgaven ønsker vi å få innsikt i revisors etablert praksis rundt tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital på de uavklarte områdene, i tillegg til å identifisere områder hvor det er mangelfull etterlevelse. Dette innebærer at vi ønsker å forstå fenomenet heller enn å beskrive eller forklare det. Videre ønsker vi å benytte åpne spørsmål og er klar til å gjøre tilpasninger underveis i vår forskning etter hvert ny innsikt eller nye data foreligger. Ettersom formålet ved vår studie er å utforske og forstå problemstillingen, velger vi et eksplorerende forskningsdesign. Et slikt design passer også godt med den induktive tilnærmingen som vi legger til grunn for denne oppgaven ved at vi tar utgangspunkt i spesifikke data som vi skal forsøke å systematisere.

3.3 Forskningsmetode

Valg mellom kvalitative og kvantitative metoder er også viktig for å besvare vårt forskningsspørsmål. Mens kvantitative metoder analyserer eksisterende data, brukes kvalitative metoder til å analysere ikke-numeriske data i form av dybdeintervju eller lignende (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Vi ønsker å vite mye om et avgrenset tema og å få dybdekunnskap om problemstillingen vi har valgt. Vi vil derfor benytte kvalitative metoder for å samle inn personlige refleksjoner og erfaringer fra revisorer og belyse etablerte praksiser i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Kvalitative metoder passer godt sammen med vårt valg av en induktiv forskningstilnærming og et eksplorerende design, noe som også legger til rette for en åpen tilnærming med mulighet for å avdekke nye, uforutsette innsikter underveis i forskningsprosessen.

3.4 Datainnsamling

I denne masteroppgaven bruker vi kvalitative metoder for å samle inn data. Ettersom bruk av kvalitative metoder har sine fordeler og ulemper, velger vi å kombinere ulike datainnsamlingsmetoder. På denne måten kan vi få et dypere innblikk i hvordan regelverket blir anvendt i praksis og samtidig styrke validiteten til vår forskning. Datainnsamlingsmetodene som vi bruker i denne studien, er dybdeintervjuer og dokumentstudier. Datagrunnlaget består dermed av både primærdata fra semi-strukturerte dybdeintervjuer og sekundærdata i form av juridisk litteratur, rettskilder, skatte-ABC, aksjonærregisteroppgaven og annen relevant dokumenter om skattemessig innbetalt kapital.

For å oppnå en dybdeforståelse av revisors personlige erfaringer utfører vi semi-strukturerte dybdeintervjuer, som er en kombinasjon av strukturerte og ustrukturerte intervjuer. På denne måten kan vi sikre en åpen spørsmålstilling og fleksibilitet i samtalen og samtidig styre intervju i en bestemt retning (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Vi ønsker å benytte oss av et strategisk utvalg, noe som innebærer at vi velger respondenter basert på strategisk viktige egenskaper som passer formålet med vår studie. Resultater fra intervjuer blir våre primærdata og er dermed den viktigste kilden til informasjon i vår studie. Vi anerkjenner potensielle svakheter ved denne metoden og vil ta grep for å unngå at vår forskning påvirkes av respondentenes skjulte intensjoner og av forskernes holdninger.

Vår andre datakilde er dokumenter. Innsamling av sekundærdata i form av rettskilder, aksjonærregisteroppgaven og andre relevante dokumenter vil gi dybdeforståelse og innsikt i problemstillingen i forkant av dybdeintervjuer og sørge for at intervjuene blir informert og målrettede. Bruk av dokumenter som datainnsamlingsmetode er mindre ressurskrevende og vil gi oss mulighet til å forstå utviklingen over tid, som er viktig for vår tverrsnittstudie (Ghuri & Gronhaug, 2010). Ved å studere dokumenter kan vi få en inngående forståelse av gjeldende regelverk relatert til skattemessig innbetalt kapital, samt forstå utfordringer med å kontrollere denne skatteposisjonen. Dokumentstudier tillater oss å få innsikt i tidligere praksis og risikoer relatert til revisjon og kontroll av innbetalt kapital, og dermed gir vår forskning et solid rammeverk.

Til tross for at det finnes flere ulemper ved analyse av dokumentasjon, som pålitelighet og kvalitet til datakilder, mener vi at dokumentanalyse i kombinasjon med dybdeintervjuer vil gi et godt grunnlag for å besvare vår problemstilling.

3.5 Utvalg og gjennomføring av intervjuer

I vår studie la vi vekt på å sikre en balanse mellom variasjon og relevans for problemstillingen. Derfor tok vi i bruk et strategisk utvalg av respondenter basert på to karakteristikk: revisorens erfaring med revisjon av transaksjoner med skattemessig innbetalt kapital i små og mellomstore ikke-børsnoterte selskaper, og revisjonsselskapets størrelse.

Den første karakteristikken vi har fokus på, er revisorens erfaring for å sikre en bredde av perspektiver og bidra til en rikere forståelse av temaet. Før gjennomføringen av intervjuene definerte vi kriterier for hva som betegner en revisor som "erfaren". Vi bestemte oss for å legge vekt på tittel, antall år i yrket, erfaring med skattemessig innbetalt kapital, og erfaring med små og mellomstore ikke-børsnoterte selskaper. Basert på dette har vi siktet på å intervju statsautoriserte revisorer med minst fem års erfaring i bransjen, som har spesifikk erfaring med skattemessig innbetalt kapital og som hovedsakelig jobber med små og mellomstore ikke-børsnoterte aksjeselskaper.

Den andre karakteristikken omhandler revisjonsselskapets størrelse. Vi ønsker å samle synspunkter fra respondenter fra forskjellige typer revisjonsselskaper for å studere om det er forskjell i tolkning og håndtering av regelverket. Med dette som utgangspunkt kategoriserte vi revisjonsselskapene i tre grupper:

- 1) store revisjonsselskaper - "Big Four", som inkluderer KPMG, Deloitte, PwC og EY;
- 2) mellomstore - norske revisjonsselskaper med mer enn 20 ansatte, som ikke har samme globale rekkevidde som "Big Four";
- 3) små - lokale revisjonsselskaper med mindre enn 20 ansatte som opererer innenfor en begrenset geografisk region eller en nisje.

Ved å bruke denne tilnærmingen sikret en rik og variert innsamling av data som kunne belyse vår problemstilling fra flere sider.

Videre brukte vi tilgjengelighetsutvalg som fremgangsmåte for valg av relevante respondenter. Vår hovedprioritet var å få dyp innsikt i revisors forståelse og praktisering av regelverket om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Grunnet begrensninger i tid og ressurser, var ikke et stort utvalg av respondentene vårt hovedfokus. Det var essensielt for oss at valgte respondenter var tilgjengelige for intervju og at de samtidig kunne gi oss nødvendige avklaringer og oppfølging vi måtte ha i etterkant av intervjuene. Kombinasjon av både strategisk og tilgjengelighetsutvalg ble dermed valgt for å sikre at utvalgte respondenter

ikke bare var relevante for forskningen, men også hadde tilgjengelig tid slik at forskerens informasjonsbehov ivaretas.

I praksis ble utvalget utført ved bruk av selvseleksjonsmetoden (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Potensielle deltakere ble informert om muligheten til å delta via e-post. Deretter foretok de en selv vurdering for å avgjøre om de anså seg selv som egnet og interessert i å delta. Denne vurderingen kunne baseres på personlig interesse, kompetanse, erfaring eller tilgjengelighet. Deltakelsen var frivillig, og alle interesserte revisorer meldte seg selv til intervjuene basert på informasjonen de hadde mottatt. Vårt mål var å intervju tre revisorer fra hver av de tre gruppene blant revisjonsselskapene, og derfor delte vi vårt utvalg inn i tre grupper i henhold til revisjonsselskapenes størrelse. Realiteten viste seg å være mer sammensatt, da revisorer ofte hadde verdifull erfaring fra flere forskjellige revisjonsselskaper. Vi måtte derfor avvike fra vår opprinnelige plan om inndeling basert på størrelse og fokuserte i stedet på revisorenes erfaring. Denne endringen i fokus, og hvordan den påvirket vårt utvalg, er nærmere forklart i kapittel 4. Alle som meldte seg, fikk delta.

På grunn av at forskningen vår foregikk i en periode da revisorer var i full gang med interimrevisjon og forberedelser til årsoppgjør, vurderte vi skriftlige intervjuer over mail som alternativer til intervjuer ansikt-til-ansikt og digitale teams-intervjuer. Fordelen med skriftlige intervjuer var fleksibiliteten de tilbød i en travel arbeidsdag, samt at respondentene hadde tid til å reflektere over spørsmålene og kunne formulere grundige svar. En ulempe var at vi hadde færre muligheter til å stille oppfølgingsspørsmål og få avklaringer, sammenlignet med det vi ville forvente fra ansikt-til-ansikt eller teams intervjuer. I tillegg mangler skriftlige intervjuer spontanitet, noe som gjør det lettere å gå glipp av uforutsette innsikter som kan oppstå i en mer personlig samtale.

Gjennomføring av intervjuer ble delt i tre steg. Først fikk alle respondentene innledende informasjon om vår forskning og ble bedt om å signere samtykkeskjema av hensyn til personvern. Etter å ha mottatt samtykke fra alle respondentene, startet vi intervjuprosessen. Basert på vårt eksplorerende forskningsdesign brukte vi semi-strukturerte dybdeintervju med fleksibel rekkefølge og åpne spørsmål. Det som var viktig for oss var å fange opp personlige erfaringer og synspunktene til våre respondenter for å oppnå en dypere forståelse av problemstillingen. Samtidig var det viktig for oss å kunne styre intervjuet i en bestemt retning ved hjelp av en intervjuguide som inneholdt viktige punkter og nøkkelspørsmål (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Vi holdt en åpen spørsmålsstilling slik at den kunne tilpasses hver enkelt respondent underveis for å få et så rikt datagrunnlag som mulig. I intervjuene la vi vekt

på å få frem utfordringer som revisorer møter med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, og vi forhørte oss om hvor dypt revisor undersøkte rapporterte data i aksjonærregisteroppgaven. Vi så helhetlig på revisjonsarbeidet slik at regnskapsmessige, selskapsrettslige og skattemessige sider kom frem.

Vi startet første runde av intervjuprosessen med å samle bakgrunnsinformasjon om respondentene våre, samt deres rolle som revisorer i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital til personlige aksjonærer i ikke-børsnoterte selskaper. Respondentene ble deretter bedt om å beskrive sin forståelse av det gjeldende regelverket og om det foreligger en enhetlig praksis blant revisorer på dette feltet. Videre ble respondentene bedt om å identifisere utfordringer knyttet til tilbakebetalt kapital, og hvilken kvalitet de observerer i aksjonærregisteroppgavene, spesielt på poster relevant for skattemessig innbetalt kapital. Vi undersøkte også hvilken hjelp kundene trenger i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Til slutt ønsket vi å få respondentenes refleksjoner over den beste fremgangsmåten for å sikre kvalitet i de innrapporterte opplysningene i aksjonærregisteroppgaven.

Det siste steget var en kort gjennomgang av ja/nei-spørsmålene med våre respondenter, som oppsummerte diskusjonene under intervjuene. Det var viktig for oss å få direkte svar på disse spørsmålene for å sikre at vi hadde forstått det respondentene mente å få frem under intervjuet riktig, gitt kompleksiteten av temaet. Dette hjalp oss å styrke gyldigheten til vår studie uten at vi trengte å stille masse oppfølgingsspørsmål i etterkant av intervjuene. Det handlet om forskningsetikk, og dette var noe vi satte stort fokus på, slik at respondentene ikke på noen måte ble skadet på grunn av feil i transkribering.

3.6 Dataanalyse

Gitt denne studiens kompleksitet og mål om å innhente mest mulig data om et avgrenset tema, valgte vi kvalitative metoder for datainnsamling basert på intervjuer. Dette valget medførte komplikasjoner for analysen vår på grunn av det omfattende datagrunnlaget vi fikk. Imidlertid var hensikten med denne metoden å fange opp nye innsikter og bidra til regelverksutvikling. For å kunne gjennomføre en systematisk og detaljert analyse av dataene, klassifiserte vi dem først i kategorier i samsvar med Saunders, Lewis, & Thornhill (2023). Dette var et viktig steg for å besvare problemstillingen vår.

Videre, fulgte vi prosedyrer for en temaanalyse, hvor vi først gikk gjennom innsamlede data og kodet dem, og deretter identifiserte temaer. Vårt fokus var også på å finne sentrale sammenhenger som kunne danne grunnlag for utvikling av eksisterende praksis.

Analyseprosessen startet med transkribering av lydopptak og gjennomgang av notater fra intervjuer for å bli bedre kjent med datasettet. Transkriberingen, ifølge Saunders, Lewis, & Thornhill (2023), er en kritisk del av dataanalysen. Vi sørget for å anonymisere dataene, slik at det var umulig å identifisere respondentene. For å sikre nøyaktigheten av respondentene uttalelser, gjengav vi dem så nøyaktig som mulig. I tilfeller hvor uttalelsene var uklare, tok vi kontakt med den aktuelle respondenten for avklaring.

Deretter kodet vi dataene. Kodingen hjalp oss med å sortere og tolke de store mengdene med innsamlede data. Vi baserte vår kategorisering av kodene på begrepene som respondentene brukte under intervjuene (in-vivo koder), i tråd med Saunders, Lewis, & Thornhill (2023). Etter kodingen, søkte vi etter sentrale begreper, mønstre, og sammenhenger i datamaterialet og prøvde å etablere temaer. Disse temaene kunne være basert på en enkelt kode, eller flere koder som var relatert til hverandre, avhengig av deres relevans for forskningsspørsmålet. Vårt fokus var på å identifisere viktige temaer og eventuelle sammenhenger mellom dem. Noen temaer ble slått sammen basert på deres direkte relasjoner.

Til slutt testet vi de valgte temaene for å sikre en solid struktur i studien vår. Vi forsikret oss om at de gjenværende temaene var sammenhengende og relevante for forskningsspørsmålet. Når dette var gjennomført, søkte vi etter sammenhenger mellom funnene og det teoretiske rammeverket, som til slutt hjalp oss til å utvikle et forslag til forbedring av det eksisterende rammeverket.

3.7 Metodekvalitet

For å sikre høyest mulig kvalitet i vår kvalitative forskning fokuserte vi på reliabilitet, gyldighet og overførbarhet av våre funn (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023).

Reliabilitet betyr pålitelighet og handler om hvordan data blir samlet inn, beskrevet av forskeren, og om andre kan forstå og stole på disse dataene (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Pålitelighet var av stor betydning i vår kvalitative forskning, spesielt da vi jobbet med intervjudata. For å sikre pålitelig informasjon om revisorers erfaringer med skattemessig innbetalt kapital, sørget vi for at respondentene var godt kjent med regelverket, begrepet og prosedyrene. Ved å bruke selvseleksjonsmetoden for valg av respondenter til intervjuene, sikret vi at invitasjonene ble sendt til de riktige personene. Dette bidro til å sikre mangfold i

forskningen og at respondentene var interessert i temaet, da de opplever det som viktig i sitt daglige arbeid og ønsker forenklinger eller forbedringer i fremtiden. Dette bidro til at påliteligheten i vår forskning ble ivaretatt på et høyt nivå. Det var viktig for oss å få bekreftet at dataene vi samlet inn fra respondentene var representative for revisorers syn på gjeldende regelverk

Gyldighet dreier seg om hvorvidt studien trekker gyldige konklusjoner og besvarer den valgte problemstillingen (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). For å styrke gyldigheten til vår forskning valgte vi triangulering av datainnsamlingsmetoder, nemlig intervju og dokumentanalyse. Vi var klar over at alle kvalitative metoder hadde sine svakheter og ville utelate noe informasjon, og det var derfor viktig å kombinere dem slik at vi fikk et representativt bilde. Vi brukte lover og dokumenter fra gjeldende rettspraksis som ga gyldig og objektiv informasjon om skattemessig innbetalt kapital og reglene rundt den for å bygge opp dybdeforståelse i forkant av intervjuene. For å sikre gyldighet under intervjuene sørget vi for at uklare punkter ble avklart enten umiddelbart eller i etterkant av intervjuene. En viktig svakhet ved intervju som forskningsmetode er forskerens fortolkning av informasjon, og vi sørget derfor for at både forskere og respondenter hadde en felles forståelse av hva som ble sagt i løpet av intervjuene. På denne måten sikret vi at vår analyse reflekterte virkeligheten og besvarte problemstillingen vår på en gyldig måte.

Videre var overførbarhet viktig for å sikre kvaliteten til vår kvalitative studie. Overførbarhet innebærer at forskningen bidrar til utvikling av en ny forståelse eller konsept som kan brukes i lignende studier (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). I motsetning til generaliserbarhet brukt i kvantitative studier, er ikke funnene våre direkte overførbare til en større populasjon. Overførbarhet i vårt tilfelle refererer til identifiseringen av områder for forbedring, med mål om å forbedre eksisterende praksis og rapporteringsprosesser knyttet til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Med dette håper vi å skape et bidrag som vil kunne overføres til tilsvarende forskning med sikte på å forbedre dagens rettstilstand og systemer.

3.8 Ethiske aspekter

I vitenskapelig forskning er det viktig at forskeren fastsetter etiske standarder for eget forskningsarbeid, samt ivaretar rettigheter til alle deltakere og andre berørte parter (Saunders, Lewis, & Thornhill, 2023). Etikk vil i vår studie stille krav til personvern for våre respondenter.

For det første sendte vi inn et skjema til SIKT for vurdering av vårt prosjekt med tanke på personvern. Dette sikret at forskningen var i samsvar med etablerte etiske standarder og regler relatert til personvern. Videre sørget vi for at deltakelse var frivillig og at respondenter hadde mulighet til å trekke seg fra forskningen ved behov. Alle deltakere ble bedt om å signere et samtykkeerklæringskjema med generell informasjon og rammene for forskningen før de deltok i intervjuene. En annen viktig faktor i vår forskningsetikk var konfidensialitet. Det var viktig for oss å beskytte deltakernes identitet, og derfor ble all informasjon om respondentene anonymisert av hensyn til personvern. I tillegg tok vi grep om hvordan data ble håndtert og oppbevart. Det var kun oss og vår veileder som hadde tilgang til dataene fra intervjuene. Det ble besluttet at alle lydopptakene skulle slettes etter prosjektets avslutning.

På denne måten sikret vi at personvern for våre respondenter ble ivaretatt på høyeste nivå.

3.9 Oppsummering

I dette kapittelet har vi gjennomgått metodene vi brukte i vår studie, i tråd med Saunders et al. (2023). Studien er bygget på en induktiv tilnærming. Med dette utgangspunktet har vi valgt et eksplorerende forskningsdesign med kvalitative metoder, intervjuer og dokumentstudier, som vårt hoveddesign.

Studien legger vekt på en balanse mellom variasjon og relevans ved å benytte et strategisk utvalg av respondenter. Respondentene ble valgt basert på deres erfaring med skattemessig innbetalt kapital i ikke-børsnoterte selskaper, samt størrelsen på revisjonsselskaper. For å sikre at respondentene var genuint interessert i temaet, noe som var avgjørende for engasjementet de viste under intervjuene gitt det utfordrende og krevende temaet, ble det benyttet en selvseleksjonsmetode for rekruttering av respondenter. Respondentene avgjorde selv om de ønsket å delta i forskningen. Denne tilnærmingen bidro til at vi fikk rike og varierte data, med forskjellige perspektiver og praksiser, og samtidig hadde et fantastisk engasjement under intervjuene. I tillegg hadde vi stor oppmerksomhet på å sikre kvaliteten på forskningen, samt å ivareta personvernet for respondentene gjennom hele forskningsprosessen.

4. Våre funn

Dette kapittelet oppsummerer våre funn fra semi-strukturerte dybdeintervjuer. Til tross for studiens kompleksitet, har intervjuene tillatt oss å samle detaljerte og personlige innsikter fra revisorer om deres forståelse og erfaringer med det gjeldende regelverket for skattemessig innbetalt kapital.

Vi har gjennom dybdeintervjuer forsøkt å finne svar på vår overordnede problemstilling:

Hvordan forstår revisorer gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, og hvilke erfaringer har de med anvendelsen av gjeldende regelverk i praksis?

Dette har vi operasjonalisert gjennom tre forskningsspørsmål:

- 1. Hvordan forstår revisor regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?*
- 2. Hvilke utfordringer erfarer revisorer på området?*
- 3. Hvordan mener revisor at kvaliteten på leverte opplysninger i aksjonærregisteroppgaven kan økes i fremtiden?*

Kapittelet er strukturert for å gi en systematisk gjennomgang av funnene relatert til hvert av de tre forskningsspørsmålene. Først introduserer vi data fra de innledende spørsmålene om revisorenes bakgrunn og erfaring med ikke-børsnoterte selskaper, samt revisors rolle og ansvarsområder når det gjelder skattemessig innbetalt kapital. Deretter presenterer vi data som omhandler revisorenes forståelse av regelverket. Videre fremlegger vi utfordringene revisorene møter i forbindelse med dette regelverket, og hvordan disse utfordringene påvirker deres yrkesutøvelse. Til slutt oppsummerer vi revisorenes synspunkter på hvordan kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven kan forbedres.

Det understrekes at kapittel 4 utelukkende har fokus på en systematisk fremstilling av funnene fra semi-strukturerte dybdeintervjuer. En detaljert analyse av disse funnene er forbeholdt og vil bli grundig behandlet i kapittel 5.

4.1 Bakgrunn og erfaringer med ikke-børsnoterte selskaper

Kjennskap til revisorens bakgrunn er viktig for å sammenligne revisorers synspunkter og erfaringer, samt forbedre kvaliteten og relevansen av informasjonen samlet under intervjuer. Selv om det opprinnelig var planlagt å intervju tre revisorer fra hver av de tre kategoriene

("Big Four", mellomstore norske revisjonsselskaper, og små lokale revisjonsfirmaer) viste realiteten seg å være mer sammensatt. Mange revisorer hadde samlet verdifull tverrfaglig erfaring fra flere typer selskaper. Dette førte til en beslutning om å avvike fra den opprinnelige fordelingsplanen, da respondentenes varierte bakgrunn allerede tilbød de innsiktene vi søkte etter. Deres evne til å dra paralleller mellom arbeid i forskjellige revisjonsselskaper, spesielt i forhold til håndtering av tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, anses som spesielt verdifullt for denne studiens dybde og kvalitet.

Tabell 4 viser en oversikt over respondenters tittel, erfaring med revisjon av ikke-børsnoterte selskaper, antall år de har vært i yrket, samt revisjonsselskapets størrelse de jobber i nå eller jobbet tidligere.

Respondent	Antall år i yrket	Erfaring med ikke-børsnoterte selskaper	Revisjonsselskapets størrelse			Tittel
			Stor	Mellomstor	Små	
Respondent 1	5	Ja	x	x		Statsautorisert
Respondent 2	21	Ja		x		Statsautorisert
Respondent 3	13	Ja	x		x	Statsautorisert
Respondent 4	33	Ja		x		Statsautorisert
Respondent 5	28	Ja	x	x		Statsautorisert
Respondent 6	28	Ja	x		x	Statsautorisert
Respondent 7	5	Ja			x	Statsautorisert
Respondent 8	33	Ja	x	x		Statsautorisert

Tabell 4 - Oversikt over respondenters arbeidserfaring innen revisjon

Det fremgår av tabell 4 at alle respondentene har tittelen "statsautorisert revisor". Videre har respondentene erfaring fra både store, internasjonalt kjente revisjonsselskaper, samt mellomstore og mindre firmaer. Dette antyder at datasettet inkluderer perspektiver fra et bredt spekter av arbeidsmiljøer innen revisjonsbransjen. Erfaringene blant respondentene varierer fra 5 til over 33 år i yrket. Variasjonen i erfaring viser forskjeller i dybde av fagkunnskap og forståelse av regelverket, samt evnen til å håndtere komplekse revisjonsoppgaver. Revisorer med flere års erfaring har ofte vært vitne til og tilpasset seg flere regulatoriske endringer, noe

som er verdifullt for vår analyse. Dette bringer en dypere historisk og kontekstuell forståelse for arbeid med skattemessig innbetalt kapital. Alle respondenter har spesialisert seg i revisjon av små og mellomstore ikke-børsnoterte selskaper, noe som indikerer en fokusert ekspertise og god forståelse av de unike behovene til denne bedriftsklassen.

Samlet sett representerer respondentene et bredt tverrsnitt av revisjonsyrket, noe som gjør våre funn rikere og mer nyanserte. Spesialiseringen på revisjon av små og mellomstore ikke-børsnoterte selskaper gir unik forståelse av spesifikke utfordringer og behov, spesielt i forhold til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Den tverrfaglige erfaringen blant revisorer gir en dypere forståelse av hvordan organisatoriske strukturer påvirker regelverksanvendelse, og fremhever potensielle forskjeller mellom teori og praksis.

4.2 Rolle og ansvar i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital

Våre funn viser at revisors rolle og ansvarsområder når det gjelder skattemessig innbetalt kapital er hovedsakelig rådgivning, attestasjon og revisjon.

For det første, tilbyr revisorer viktige rådgivningstjenester for å hjelpe selskaper med å identifisere skattemessig innbetalt kapital og bekrefte at tilbakebetalinger kan være skattefrie. Respondentene viser enighet om at det generelt er mangel på kunnskap vedrørende skattemessig behandling av innbetalt kapital blant kundene, noe som fører til et betydelig behov for rådgivning i disse prosessene. I tillegg mangler kunder forståelse for spesifikke poster i aksjonærregisteroppgaven. Respondent 7 nevner også at i noen tilfeller kan tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital bli feilaktig plassert som utbytte i aksjonærregisteroppgaven. Intervjuene viser at revisorer bistår med praktisk utarbeidelse og spørsmål knyttet til aksjonærregisteroppgaven på forespørsel fra kunden. Gjennom revisors rådgivning fremheves relevante aspekter ved regelverket, og det utføres undersøkelser basert på kundens spesifikke behov. Respondent 1 bemerker videre at det ikke er uvanlig at ferske revisorer i store revisjonsselskaper får oppgaven med å levere aksjonærregisteroppgaven, mens i mindre revisjonsselskaper er det ofte partnerne som tar på seg dette oppdraget. I tillegg påpeker respondent 1 at det er viktig for kunder å unngå tvangsmulkt, og det legges derfor vekt på overholdelse av frister. Videre nevner respondent 7 at selskaper kan selv levere aksjonærregisteroppgaven i Altinn en måned før årsslutt, noe som kan føre til at kapitalendringer eller utdelinger til aksjonærer mot slutten av året kan bli glemt å rapportere som følge av for tidlig innsending. Dette kan føre til at oppgaven blir ufullstendig.

Respondent 8 bemerker at for små selskaper som har fravalgt revisor, er det ofte regnskapsføreren som håndterer aksjonærregisteroppgaven, og legger til at han ikke tar på seg rådgivningsoppdrag for selskaper som har fravalgt revisor. Deretter påpeker respondentene at det er stort fokus på kundetilpasset service. De presiserer at oppdatert fagkunnskap er viktig for å kunne rådgi kunder på en god måte, og revisorer må derfor sørge for kontinuerlig opplæring og oppdatering i skatterelaterte spørsmål. Til slutt understrekes det at selv om revisorer kan bistå i prosessen, ligger det endelige ansvaret for kvaliteten av opplysningene i aksjonærregisteroppgaven hos aksjonærene, ettersom skatteposisjonen "innbetalt kapital" er på aksjonærnivå. Aksjonærene kan derfor møte konsekvenser hvis oppgaven ikke er korrekt utfyllt, mens selskapet i seg selv ikke taper noe.

For det andre, kan revisorer bistå med attestasjon av ulike kapitalhendelser på forespørsel fra kunder. Under attestasjonsoppdrag fungerer revisorer som en uavhengig tredjepart som sikrer at kapitalhendelser blir håndtert korrekt og i henhold til loven. Respondentene understreker at det er stor risiko forbundet med slike bekreftelser. Respondent 1 er kritisk til forsiktigheten som utvises på området, og mener at revisor har et stort personlig ansvar om det går galt, og at virkelig verdivurderingen må foretas med aktsomhet enn det gjøres i dag. Respondent 1 og 4 påpeker at særattestasjoner er et spesielt vanskelig område, og understreker at det ofte blir lagt til grunn foreslått verdivurdering. Det kan være vanskelig for revisor å overprøve skjønnet som er gjort, spesielt når det ikke eksisterer lett tilgjengelige markedsverdier. Bekreftelse av kapitalhendelser krever solid selskapsrettslig forståelse, og det stilles krav til uavhengighet. Respondent 4 og 5 nevner at det i deres selskap er svært viktig å sørge for uavhengighet, og at de benytter seg av advokater for å ivareta uavhengighetskravet. Det nevnes også at det ikke uvanlig at revisorer avstår fra slike oppdrag fra ikke-kunder.

Til slutt er revisjon nevnt som et viktig ansvarsområde for revisorer når det gjelder skattemessig innbetalt kapital. Revisjon av aksjonærregisteroppgaven er en del av den lovpålagte revisjonen av kundenes årsregnskap. Det er ikke uvanlig at revisorer avdekker feil i aksjonærregisteroppgaven under den årlige revisjonen, spesielt når kunder enten sender oppgaven selv eller glemmer å opplyse til revisor om viktige kapitalhendelser som skjedde ved årets slutt. Samtidig understreker respondentene at det er en betydelig iboende risiko for feil i aksjonærregisteroppgaven, spesielt i eldre selskaper eller selskaper som har hatt flere forskjellige regnskapsførere eller revisorer over tid. Men siden en grundig undersøkelse av historikken bak rapporterte opplysninger krever en spesiell bestilling fra kundene, og det faktum at dette er kostbart, baseres konklusjonen ofte på den siste tilgjengelige

aksjonærregisteroppgave. Revisors kommunikasjon om denne usikkerheten, er en viktig del av arbeidet.

Samlet sett innebærer revisorens mangfoldige rolle i små og mellomstore bedrifter ikke bare å kontrollere og bekrefte finansielle opplysninger, men også å veilede selskaper gjennom komplekse skatteforhold. Revisoren er dermed essensiell i å identifisere og peke på forhold som er av betydning for den skattemessige løsningen.

4.3 Hvordan forstår revisor regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

Denne delen inneholder spesifikt valgte områder som respondentene ble spurt om. Våre funn fra intervjuer harmonerer med vår dokumentanalyse som fremhever kompleksiteten i skatteregler om skattemessig innbetalt kapital og behovet for klarhet i lovgivningen for å sikre konsistent anvendelse.

For det første fremkommer det at respondentene har en solid teoretisk forståelse av regelverket rundt tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, men likevel fremmer regelverkets kompleksitet og uklarhet. Det nevnes ved flere anledninger at regelverket om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital er ikke uttømmende eller presist nok for alle mulige scenarioer, som for eksempel ved egenkapitaltransaksjoner, men også andre omfordelingstilfeller hvor det er krevende å ivareta kravene til full kontinuitet på aksjonærnivå. Respondent 8 mener at forståelsen av regelverket bygger på mange uttalelser og tolkninger fra offentlige myndigheter, noe som kan føre til uklarhet. Denne uklarheten kan potensielt være en barriere for korrekt etterlevelse og kan øke risikoen for utilsiktede feil. Respondent 5 mener imidlertid at regelverket fremstår relativt klart, men at det representerer et minefelt i forhold til risikoen for å rådgi kunder. Det er spesielt utfordrende å rådgi selskaper med lang historikk. Dette blir tydelig i lys av skattereformen fra 2006, som krever verifisering av selskapenes kapitalhistorikk. I slike tilfeller er revisorer avhengige av Brønnøysundregistrene for å kunne spore og bekrefte historiske kapitalendringer. Men arkivene til Brønnøysundregistrene har begrensninger på hvor langt tilbake i tid de strekker seg. Dette betyr at det for noen eldre selskaper kan være umulig å finne fullstendig historisk informasjon. I tillegg trekker respondentene frem at prinsippene er enkle, men de møter utfordringer i den praktiske anvendelsen. Dette er spesielt tydelig i forbindelse med aksjonærlån, der respondentene uttrykker usikkerheten om nedbetaling av aksjonærlån skal rapporteres i post 6 som innbetalt overkurs, eller om det ikke skal føres opp i post 6 på grunn

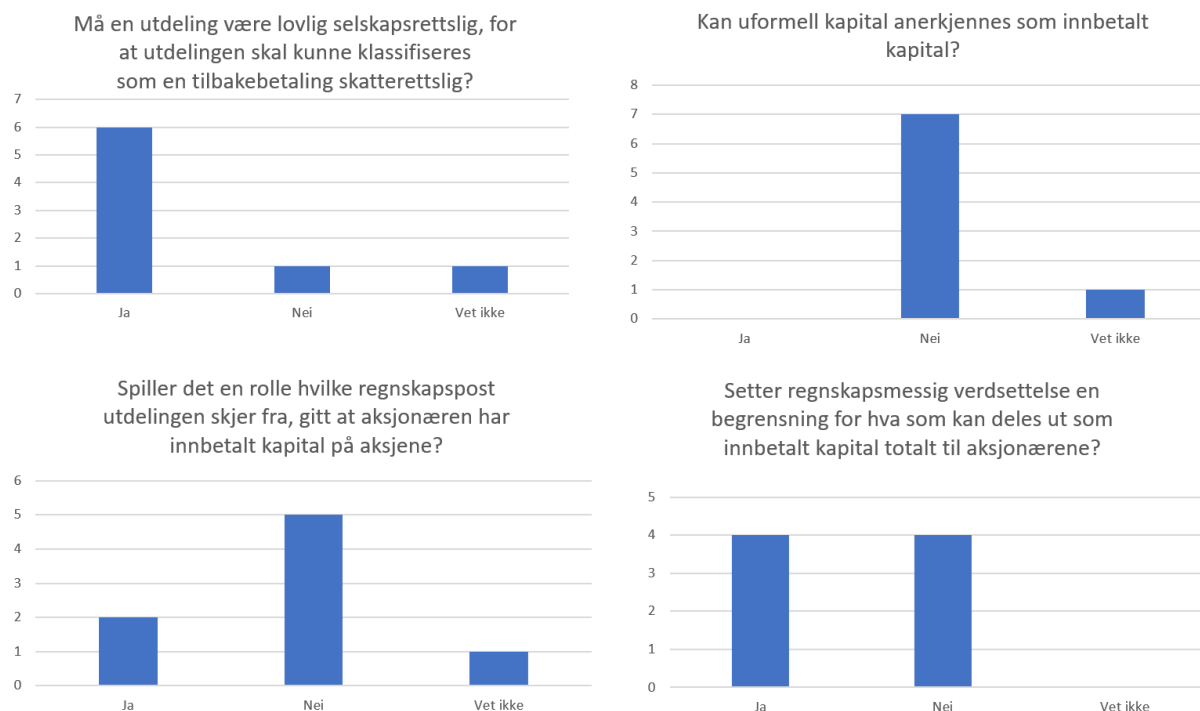
av at krav til formalitet ikke er oppfylt. Denne usikkerheten består til tross for en generell god forståelse av skattereglene knyttet til denne posisjonen.

Videre viser våre funn at flere av respondentene ikke forstår, eller ikke har erfaring med aksje-for-aksje prinsippet. Figur 5 illustrerer blandede meninger om anvendelsen av aksje-for-aksje prinsippet i praksis.

Figur 5 - Svar på spørsmål "Følges aksje-for-aksje prinsippet opp i henhold til gjeldende regelverk i praksis?"

Figur 5 viser at 3 av 8 mener at revisorer følger aksje-for-aksje prinsippet i praksis, mens 3 av 8 mener det motsatte, mens 2 av 8 respondenter er usikre. Ingen av respondentene kunne vise til en konsekvent praksis for å sikre etterlevelse av aksje-for-aksje prinsippet i rapporteringen. Våre funn viser at dette er et ubehagelig område for revisor og at kompleksiteten noen ganger gjør det vanskelig, kostbart og til tider umulig å finne et definitivt svar. Flere respondenter understreket viktigheten av god rådgivning på dette området for å øke bevisstheten og forståelsen av de potensielle skattemessige konsekvensene for aksjonærer knyttet til aksje-for-aksje prinsippet.

Deretter belyser funnene våre mangel på enhetlighet i praksis blant revisorer. På den ene siden rapporterer respondent 1 og 2 om en tydelig inkonsekvens i praksis blant revisorer. De peker spesifikt på ulike tilnærminger brukt i revisjonsarbeidet innen området skattemessig innbetalt kapital, noe som antyder en mulig mangel på standardiserte prosedyrer. På den andre siden fremhever andre respondenter at praksisen innen dette feltet generelt er mer ensartet. Respondent 8 mener imidlertid at praksisen varierer mellom revisorer i små revisjonsfirmaer, mens i større revisjonsselskaper med store fagavdelinger er praktisering av regelverket mer enhetlig. Figur 6 viser inkonsistens i svarene på ulike spørsmål vedrørende tolkning av gjeldende regelverk rundt tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital.

Figur 6 - Respondentenes tolkning av gjeldende regelverk

Flertallet av respondentene svarte "ja" på spørsmålet om hvorvidt en utdeling må være lovlig i henhold til selskapsretten for å kunne klassifiseres som en skattemessig tilbakebetaling, med kun en som svarte "nei", og en usikker. Dette viser en generell konsensus om at lovmessig overholdelse innen selskapsretten er nødvendig for slik klassifisering i skatteretten.

Videre, på spørsmålet om hvorvidt uformell kapital kan anerkjennes som innbetalt kapital, svarte alle "nei", med unntak av en respondent som var usikker. Dette tyder på en generell enighet om at uformell kapital ikke oppfyller kriteriene for å bli anerkjent som innbetalt kapital. Det ble bemerket blant flere respondenter at nedbetaling av aksjonærlån regnes som skattemessig innbetalt kapital, men at annen uformell kapital enn dette ikke godtas.

Deretter ble respondentene spurt om relevansen av regnskapsposten hvorfra en utdeling gjøres, forutsatt at aksjonæren har innbetalt kapital på aksjene. Flertallet svarte "nei", men det er noe uenighet, med to som svarte "ja" og en usikker. Dette indikerer at det kan være forskjellige tolkninger, eller at viktigheten av regnskapsposten kan variere avhengig av spesifikke omstendigheter. Respondentene som svarte "ja" på dette spørsmålet bemerker at overkurs ikke lenger er bundet og at forskjellen mellom utdelinger fra annen egenkapital og overkurs regnskapsmessig ikke har noen betydning. De mener at det er viktig at det er samsvar mellom regnskapspostene når man deler ut aksjekapital ved en kapitalnedsettelse. Ingen av revisorene ga noe tydelig svar om det var begrensninger i bruk av post 22 for

tilbakebetalinger i aksjonærregisteroppgaven (se delkapittel 2.1.8). De to respondentene som svarte skriftlig, fikk ikke dette oppfølgingsspørsmålet.

Til slutt ble respondentenes syn på om regnskapsmessig verdsettelse setter en begrensning for hva som kan utdeles som total innbetalt kapital til aksjonærene, undersøkt. Her viste respondentene delte meninger, med 50% som svarte "ja", og 50% som svarte "nei". Dette tyder på at det kan være forhold som gjør at regnskapsmessige verdsettelse kan pålegge begrensninger på utdelinger. Respondentene 4,5, 6 og 7 nevnte alle at utbytteutdelinger blir begrenset av bokførte verdier, og at det på denne måten ikke er relevant med virkelig verdi uansett.

Studien fremhever også generalforsamlingens og den enkelte aksjonærers rolle i bestemmelse av utdelingstype. Figur 7 oppsummerer svarene på spørsmål om det er selskapet eller aksjonæren som bestemmer om en utdeling skal være utbytte eller tilbakebetaling av kapital.

Figur 7 - Svar på spørsmål "Er det selskapet eller aksjonæren som velger om en utdeling skal være utbytte eller tilbakebetaling?"

Flertallet av respondentene mener at det er selskapet eller generalforsamlingen som tar denne beslutningen. Noen respondenter mener imidlertid at aksjonærene tar denne beslutningen, spesielt i mindre selskaper hvor aksjonærenes innflytelse på beslutninger er mer direkte. Flere respondenter nevnte at i små selskaper er aksjonærer og selskap ofte det samme, noe som kan føre til en situasjon der skillet mellom selskapets og aksjonærenes beslutninger er mindre tydelig. Respondent 1 nevner at han ikke opplever at protokollen fra generalforsamlingen benyttes for å tydeliggjøre den skattemessige behandlingen. I tillegg nevnes det at en del mindre selskaper ikke er kjent med muligheten for å gjøre en tilbakebetaling av innbetalt kapital, og tror at utbytte er eneste måte å ta midler ut av selskapet på. Til sist viser våre funn at noen respondenter hadde sjelden møtt problemstillinger i forbindelse med tilbakebetaling

av skattemessig innbetalt kapital. Dette gjelder i stor grad for små revisjonsselskaper som reviderer aksjeselskaper med en enkel kapitalstruktur og med lav skattemessig innbetalt kapital.

Alt i alt viser våre funn at mens det er en sterk teoretisk forankring i feltet, finnes det fortsatt betydelige praktiske utfordringer og potensial for forbedring. Funnene understreker et behov for klarere regelverk og større konsistens i revisor sin praksis. I tillegg fremhever funnene våre behovet for revisorers kontinuerlig faglige utvikling og oppdatering av kunnskap for å håndtere de kompliserte problemstillingene i praksis.

4.4 Hvilke utfordringer erfarer revisorer på området?

4.4.1 Faglige og praktiske utfordringer

Når revisorer håndterer transaksjoner med skattemessig innbetalt kapital, møter de en rekke faglige og praktiske utfordringer som krever omfattende kunnskap og presisjon. Vi har spurt revisorer åpent om å fortelle om utfordringene de møter, for å kartlegge unike eksisterende utfordringer.

Våre funn viser at en kritisk utfordring for revisorer er å fastslå om tilbakebetalinger faktisk representerer innbetalt kapital. Denne utfordringen er særlig synlig i situasjoner hvor kunder ofte skifter revisor, eller når de har engasjert flere regnskapsførere og revisorer over tid, noe som kan føre til et rotete regnskap og dokumentasjonsutfordringer. Revisorer er ofte avhengig av en spesifikk forespørsel fra kunden for å grundig undersøke detaljene som bekrefter omfanget av innbetalt kapital.

En annen betydelig utfordring er behovet for å opprettholde kontinuitet og ha oversikt over historikken på aksjene for å kunne klassifisere utdelinger korrekt som tilbakebetaling av innbetalt kapital eller utbytte. Dette inkluderer utfordringer med å kontrollere og verifisere tidligere dokumentasjon. Dette er ofte en prosess som er kompleks og tidkrevende. I tillegg kan dette være kostbart for kundene, særlig for små selskaper, noe som kan redusere deres vilje til å bestille slike tjenester. Derfor er revisorer nødt til å stole på informasjon fra de siste tilgjengelige aksjonærregisteroppgavene.

I eldre selskaper, hvor historikken er mer kompleks på grunn av tidligere fusjoner og fisjoner, må revisorer ofte agere som detektiver for å finne ut av historikken på aksjer. Sktl. §11-8 første ledd blir nevnt av respondent 2 som en underlig regel som ikke stemmer. Praksisen har blitt en utvidende tolkning av kontinuitetsreglene i sktl. §11-7, som også må omfatte innbetalt

kapital på den enkelte aksje på aksjonærnivå. Bestemmelsen i sktl. §11-8 bryter med rettledningen til RF-1086 aksjonærregisteroppgaven. Historisk er dette en kilde til feilrapportering i post 5 og 6 i aksjonærregisteroppgaven, ettersom bestemmelsen knytter seg til en tid hvor skattemessig innbetalt kapital var en posisjon av betydning for selskapet.

Samtlige av respondentene med lengre erfaring bemerker at det er utfordringer relatert til innbetalt overkurs i post 6, som svært ofte i praksis avviker fra den regnskapsmessige overkursen. Det kan være spesielt vanskelig for revisorer å holde oversikt over selskapets historiske utvikling og å skille ut feilrapportert regnskapsmessig overkurs. Det nevnes at fisjon, fusjon og omdannelser er mulige kilder til feil. Respondentene mener at kunnskapen om skille mellom regnskapsmessig og skattemessig overkurs er høyere blant revisorer, enn det gjør blant regnskapsførere. Respondent 3 nevner at nedbetalt aksjonærlån også kan være ført på post 6, og at det er viktig å ikke bare skille ut den registrerte overkursen.

Tilpasningen til regelverksendringer, spesielt i forkant av skattereformen i 2006, representerer også en stor utfordring hvor revisorer har erfart mye feil der transaksjoner som skulle vært gjennomført til kontinuitet ble etablert uten skattlegging til virkelige verdier. Etablering av nye inngangsverdier i fra 1992 nevnes også, og dette kan ha medført at det har skjedd en del feil fra start siden aksjonærregisteret ble operativt i 2004. Respondentene poengterer at disse historiske hendelsene krever svært mye av revisor, dersom alt skal bli rett, og at det er urealistisk at revisor kan korrigere alt dette i dag. Revisor kan imidlertid påpeke overfor sine kunder at disse hendelsene kan utgjøre mulige feil som kunden må være oppmerksom på.

I tillegg krever behandlingen av kapitalnedsettelse og tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital nøye vurdering og differensiering mellom tilbakebetaling og utbytte. Når aksjenes pålydende reduseres, må revisorene vurdere hvordan dette påvirker skattemessige forhold, inkludert reduksjon av aksjenes inngangsverdi og behandling av eventuelle overskytende beløp som utbytte. Kapitalnedsettelse representerer også utfordringer, hvor revisorer må vurdere den mest hensiktsmessige metoden - enten reduksjon av pålydende eller antall aksjer - fra et regnskapsmessig og skattemessig perspektiv. Videre må revisorer håndtere tilbakebetaling fra ikke-innbetalt kapital, som i tilfelle av fondsemisjoner, hvor slike tilbakebetalinger behandles som skattepliktig utbytte. Dette krever dyptgående kunnskap og anvendelse av relevante skatteregler.

Når det gjelder praktiske utfordringer, knyttes disse hovedsakelig til problemer med å finne dokumentasjon i eldre selskaper. Videre påpeker respondent 8 at det kan være utfordrende "å følge når det har vært overdragelser av aksjen mellom aksjonærer", særlig fordi at innbetalt

kapital er en individuell skatteposisjon på aksjen som følger den enkelte aksjonæren. Det kan også være problematisk å bestemme hvilke aksjer som blir tilbakebetalt først når det har vært flere kapitalendringer. Flere respondenter understreker at de ofte må søke ekstern rådgivning og støtte fra Skatteetaten, eksterne advokater eller revisorforening for å kunne anvende gjeldende regler på særlig utfordrende problemstillinger med skattemessig innbetalt kapital. De må også holde seg kontinuerlig oppdatert gjennom kursing, for å ha nødvendig kunnskap, og være bevisst på risikoen for omgåelse og finansielle manipulasjoner knyttet til skattefrie utdelinger til aksjonærer.

Samlet sett understreker disse utfordringene behovet for revisorer til å ha dyptgående fagkunnskap for å kunne håndtere komplekse problemstillinger. De må også være i stand til å analysere historiske data nøyaktig, en oppgave som kan være utfordrende gitt mangelen på komplett eller lett tilgjengelig dokumentasjon.

4.4.2 Kvalitet i aksjonærregisteroppgaven

Til slutt har kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven vært gjenstand for diskusjon, og våre funn avslører flere interessante innsikter om nøyaktighet, forståelse og etterlevelse.

For det første indikerer fraværet av spesifikke, gjentakende feil en vellykket implementering av kvalitetskontrollmekanismer. Våre funn viser imidlertid at revisorenes oppmerksomhet mot kvaliteten på aksjonærregisteroppgaven, spesielt med hensyn til tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, kan variere blant yrkesutøvere. Dette er oppsummert i figur 8.

Figur 8 - Svar på spørsmål "Vil du si at revisor har stor oppmerksomhet mot kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven på området tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?"

Figur 8 viser at 3 av 5 respondenter mener at det ikke er stor oppmerksomhet rettet mot kvaliteten på opplysningene om skattemessig innbetalt kapital i aksjonærregisteroppgaven.

Videre indikerer våre funn en generell usikkerhet blant respondentene om revisorers involvering og oppmerksomhet mot transaksjoner hvor innbetalt kapital kan være en motivasjon. Figur 9 oppsummerer disse funnene.

Figur 9 - Svar på spørsmål "Følger revisor med på transaksjoner hvor innbetalt kapital kan være motivasjonen for transaksjonen?"

Figur 9 viser at 3 av 8 mener at revisorer følger med på transaksjoner der innbetalt kapital kan være en motivasjon, mens 3 av 8 mener det motsatte, mens 2 av 8 respondenter er usikre. Respondentene ble forelagt eksempler og svarene hadde stor spredning. Svarene viser at reglene for overdragelse av skatteposisjonen innbetalt kapital i eksempelvis transaksjoner mellom personlige og upersonlige aksjonærer innenfor aksjonærmodellen og fritaksmetoden, bare delvis får oppmerksomhet fra revisorer. Negative inngangsverdier som kan utsettes til evig tid gjennom gavetransaksjoner til skattefrie institusjoner er et annet eksempel på et område som får lite oppmerksomhet.

Våre funn viser at revisors involvering i rapporteringsprosessen er en kritisk faktor i kvalitetssikring av opplysninger. Imidlertid bemerker respondent 7 at aksjonærregisteroppgaven ofte behandles av selskaper som en ren formalitet, uten å reflektere over hendelsene som faktisk har funnet sted i løpet av året. Dette blir særlig problematisk ettersom flere roller tillater manuell utfylling og innsending av aksjonærregisteroppgaven via Altinn, noe som øker risikoen for feil. Respondent 6 fremhever revisors bruk av fagsystem ved innsending av aksjonærregisteroppgave, der innebygde kontrollmekanismer hindrer innsending av oppgaver med feil eller uoverensstemmelser. Videre er overholdelse av frister nevnes som en kritisk faktor. Det faktum at aksjonærregisteroppgaven ofte sendes inn før årets slutt fører til at selskaper i noen tilfeller vedtar utbytter eller gjennomfører kapitalendringer mot slutten av året, uten at den allerede innsendte aksjonærregisteroppgaven blir oppdatert. Det understrekes at revisorer som ikke er involvert i rapporteringen av

aksjonærregisteroppgaven, ofte avdekker feil i forbindelse med revisjonen av selskapets årsregnskap. Respondentene 4 og 5 nevner også svak kunnskap på området blant noen regnskapsførere. Respondent 8 påpeker at revisorer også kan begå feil i utfyllingen og klassifiseringen av innbetalt og opptjent kapital. *“Dette skyldes at anvendelsen av regelverket ikke blir satt på spissen og korrigert før denne prosessen blir aktuell og gjennomgått”*.

Videre viser figur 10 at respondentene har delte meninger angående funksjonaliteten av dagens rapporteringsløsning.

Figur 10 - Svar på spørsmål “Er rapporteringsløsningen med dagens aksjonærregisteroppgave tilfredsstillende?”

Halvparten av respondentene mener at den er tilfredsstillende, gitt at man bruker et fagsystem. Andre halvparten peker på flere svakheter med dagens løsning, som i dag kun fungerer på aksjeklassenivå, men ikke på individuelle aksjer innenfor samme klasse, noe som gjør det vanskelig å anvende aksje-for-aksje prinsippet i praksis.

Selv om kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven har forbedret seg over tid, oppleves kvaliteten likevel som usikker hvis revisor ikke har hatt kontinuerlig kontroll. Respondent 2 understreker at uten denne kontrollen er det *“lett å miste oversikten”*. Dette gjelder spesielt for eldre selskaper som har gjennomgått mange kapitalendringer gjennom sin levetid.

En annen betydelig utfordring som kan påvirke kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven er kompleksiteten i regelverket om innbetalt kapital. Spesielt kompliserte reglene omhandler fisjoner, fusjoner, ulovlig utbytte og aksjonærlån hvor feilklassifisering av kapital ofte skjer, noe som er bekymringsfullt med tanke på kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven. Ufullstendige opplysninger om ulovlige aksjonærlån trekkes også frem som en utfordring. Det foreligger risiko for at ulovlige aksjonærlån aldri blir rapportert og at det i praksis blir en skattefri tilbakebetaling uten reduksjon i inngangsverdi.

Samlet sett finnes det flere svakheter med dagens rapporteringsløsning som kan påvirke kvaliteten på innleverte opplysninger. Disse svakhetene knyttes både til funksjonaliteten av selve løsningen og manglende konsistens og oppmerksomhet mot detaljer rundt skattemessig innbetalt kapital.

4.5 Hvordan mener revisor at kvaliteten på leverte opplysninger i aksjonærregisteroppgaven kan økes i fremtiden?

Funnene våre viser at revisorer ser flere veier for å øke kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven.

Respondentene påpeker at dagens regelverk er tilstrekkelig, men utfordringen ligger i tilgjengeligheten og forståelsen av reglene. Det er derfor behov for klarere og mer tilgjengelige retningslinjer, noe som allerede finnes på Skatteetaten.no, men som kan forbedres og presiseres.

Videre understrekes det at forbedringer i rapporteringsløsningen er nødvendig, med et spesielt fokus på å sikre rapportering på aksjenivå, i tråd med aksje-for-aksje prinsippet, for å gi Skatteetaten bedre kontroll. Respondent 2 mener at det imidlertid er viktig at eventuelle nye krav ikke pålegges tilbakevirkende for å unngå unødvendige kostnader for små selskaper.

Flere respondenter påpeker at kvalitetskontrollen ofte svikter når kundene selv sender inn aksjonærregisteroppgaven. Det kan derfor være fordelaktig å revidere Altinn-rollene som gir tilgang til utfylling og innsending av oppgaven, for å forbedre kvaliteten på rapporterte opplysninger.

En annen foreslått løsning er å innføre revisjonsplikt for aksjonærregisteroppgaven i selskaper som allerede er underlagt revisjonsplikt. Dette kan bidra til å oppdage og rette feil.

Videre foreslår respondent 8 at for å heve kvaliteten kan det være fordelaktig å innføre attestasjonskrav med beløpsgrense for tilbakebetalinger.

Flere respondenter understreker behovet for historisk kontroll og klarhet i aksjonærregisteroppgaven. Dette inkluderer muligheten til å bruke aksjonærregisteret som et oppslagsverk, selv om det er bekymringer knyttet til kvaliteten på dataene som Skatteetaten har tilgjengelig.

Praktiske aspekter som endring i tidspunktet for innlevering av oppgaven og behovet for forenkling av regelverket, spesielt med tanke på kost-nytte hensyn for mindre beløp, blir også fremhevet.

Samlet sett vil disse endringene bidra til at kvaliteten på opplysningene rapportert i aksjonærregisteroppgaven økes i fremtiden.

5. Analyse av våre funn

I dette kapitlet vil vi analysere våre funn fra semi-strukturerte dybdeintervjuer som ble presentert i kapittel 4.

Vår overordnede problemstilling handler om revisorers forståelse og praktiske anvendelse av gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Vi har gjennom disse intervjuene fått et unikt innblikk i revisorenes perspektiver, noe som er essensielt for forståelse av både teoretiske og praktiske aspektene ved dette temaet.

Kapittel 5 er strukturert for å gi en systematisk gjennomgang av våre funn presentert i kapittel 4. Vi følger derfor samme struktur som kapittel 4. Vi starter med en analyse av innledende data om revisors rolle og ansvar når det gjelder skattemessig innbetalt kapital. Deretter vil vi analysere revisorenes forståelse av gjeldende regelverk, et aspekt som er kritisk for deres yrkesutøvelse. Videre vil vi analysere utfordringene revisorene møter i deres arbeid med dette regelverket, med fokus på hvordan disse utfordringene påvirker revisorenes arbeid og beslutninger. Til slutt vil vi reflektere over revisorenes forslag til kvalitetsforbedring i aksjonærregisteroppgaven.

5.1 Revisors rolle og ansvar

Respondentene har fritt fortalt om sin rolle som revisor innenfor attestasjonsoppdrag, rådgiving, og revisjon. Når det gjelder tema skattemessig innbetalt kapital, er revisor viktig i første fase når den skattemessige innbetalte kapital blir etablert. Revisor kontrollerer de pengemessige verdiene som skytes inn i et selskap, og revisor har stort og viktig ansvar som er kritisk for flere interessenter av regnskapene. Våre funn viser at tingsinnskudd kan være ubehagelig og vanskelig for revisor. Det er tenkelig at revisor kan føle seg presset, og at det er mangel på kunnskap om eiendelene som skal verdsettes. ISA-ene krever at revisorer i disse tilfellene bruker verdsettelseseksperter. Ingen av revisorene nevner dette, men det nevnes at tingsinnskuddsoppdrag kan settes ut for å sikre uavhengighet. Selskap som har samme revisor over tid og hvor det over tid bygges et tillitsforhold, vil sannsynligvis gjøre det vanskeligere for revisor å være uavhengig, og man kan slite med å bevare den profesjonelle skepsisen.

Revisorer gjør ikke handlinger for å få kjennskap til kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven under en revisjon. Revisor er først og fremst en rådgiver, og kan bistå med teknisk utarbeidelse av aksjonærregisteroppgave. Dette innebærer at revisor gjør kunder oppmerksom

på problemstillinger, og gir råd, snarere enn å kontrollere og redusere risiko for vesentlige feil.

Funnene våre viser at revisor har en viktig rolle med å kontrollere fullstendighet av opplysninger i aksjonærregisteroppgaven. Revisor oppdager ofte mangler i aksjonærregisteroppgaven, noe som kan bety at andre aktører har lav kompetanse, lav opplevd kontrollrisiko, eller at riktige opplysninger leveres inn i etterkant. Selskapet kan ikke bli straffet med tilleggsskatt for mangelfull levering, noe som kan tenkes å gå utover kvaliteten.

5.2 Hvordan forstår revisor regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

Revisors forståelse vil vi analysere basert på våre utvalgte spørsmål som hver for seg og samlet sett forteller hvordan revisorer forstår dagens regelverk. Det finnes støtte i litteraturen, eller i rettskilder for alle varianter av syn.

Aksje-for-aksje prinsippet

Når det kommer til aksje-for-aksje prinsippet, er dette utvilsomt sikker rett, etablert gjennom høyesterett og langvarig ligningspraksis. Det overrasker oss følgelig noe at ikke alle revisorene er godt kjent med at innbetalt kapital per aksje er avgjørende for muligheten til å foreta en tilbakebetaling på den enkelte aksjen. 2 av 8 respondenter hadde ikke denne kunnskapen. Det faktum at like mange respondenter har svart ja/nei på at aksje-for-aksje prinsippet følges i praksis, bunner sannsynligvis ut i at revisor mener at deres rolle er oppfylt ved at kunden blir gjort oppmerksom på forhold som kan ha betydning, mens revisorene som svarer nei, legger vekt på hva som rapporteres. Det var ingen revisorer som på oppfordring kunne komme med en konkret prosedyre for hvordan de sørget for å rapportere riktig andel tilbakebetaling av innbetalt kapital per aksjonær i aksjonærregisteroppgaven. Flere av respondentene erfarer at selskapsstørrelse spiller en rolle for hvilke rutiner som etableres.

Funnene våre tyder på at det er veletablert blant revisorer at skattemessig innbetalt kapital er en skatteposisjon på aksjonærnivå, som den enkelte aksjonær må holde rede på. Revisors erfaring med at kunder har lav kompetanse på skattemessig innbetalt kapital tyder på at aksje-for-aksje prinsippet i praksis er vanskelig å følge opp for den enkelte aksjonæren.

Dersom aksje-for-aksje prinsippet ikke følges opp, slik at skattemessig innbetalt kapital blir fordelt jevnt utover aksjene i rapporteringen i aksjonærregisteroppgaven, oppstår det en risiko

for at skattefrie utbetalinger blir feilfordelt mellom aksjonærer (se delkapittel 2.1.2, eksempel 1). Provenymessig for Skatteetaten blir det hele tilnærmet nøytralt.

Det kan stilles spørsmål ved hvilke muligheter den enkelte aksjonæren har for å sjekke opp i det som er rapportert i aksjonærregisteroppgaven. I aksjeoppgaven RF-1088 som aksjonæren mottar i forkant av skattemeldingen, står det kun skattemessige konsekvenser for inngangsverdi som blir betegnet som «kapitalkorrigeringer», ettersom inngangsverdien blir redusert ved en tilbakebetaling til aksjonær jf. sktl. § 10-35. En aksjonær som har fått tilbakebetalt innbetalt overkurs, får ingen informasjon om dette i RF-1088, og det er heller ingen egen post under tema finans i skattemeldingen som sier noe om hvilke tilbakebetalinger som er rapportert i RF-1086. Situasjonen kan minne om en forskyvning av ansvar som etterlater all risikoen på aksjonæren, og det oppstår følgelig et kontrollbehov for Skatteetaten. Skatteetaten slipper sannsynligvis mange spørsmål av å ikke inkludere informasjon om et komplisert tema i skattemelding og aksjeoppgave, mens selskapet sparer tid og ressurser på å overlate arbeidet til aksjonærene. Det følger av skatteforvaltningsloven § 7-7 første ledd at selskapet «skal gi opplysninger om forhold som har betydning for skattleggingen av aksjonærene». Dette samsvarer med aksjonærregisterets formål, men når det kommer til skattemessig innbetalt kapital er verken rapporteringsløsningen, revisors rolle eller selskapet tilfredsstillende for å ivareta aksjonæren. Det kan også tenkes å være en medvirkende faktor at selskapet i praksis ikke står ovenfor et kvalitetskrav, siden det ikke er noen form for sanksjonering dersom selskapet gir mangelfulle opplysninger i RF 1086 aksjonærregisteroppgaven.

Da vi stilte spørsmål om hvem som bærer byrden med å sikre etterlevelse av dette regelverket, blir revisor minst nevnt. Vi gav alternativene: Selskap, aksjonær, revisor eller Skatteetaten.

Svarene var noe spredt, men det mest vanlige svaret var at aksjonæren sitter med risikoen, mens Skatteetaten har et kontrollansvar.

Sitat fra respondent 8 oppsummerer godt det vanligste synspunktet, og det nevnes også at nærheten til selskapet er en sentral faktor.

“Aksjonærene, spesielt de som ikke sitter tett på den daglige driften. Innrapporterer selskapet feil, vil det kunne få store konsekvenser for aksjonærene om de ikke fanger opp feilene ved innsending av sine skattemeldinger. Resultatet blir da gjerne også tilleggsskatt når Skatteetaten oppdager feilen hos aksjonæren.”

Etterlevelse av regelverket vil fordre at selskapene har gode rutiner som sikrer at aksjonærene får informasjon slik at de kan forholde seg aktsom og lojal i forhold til sin skatteplikt. Selskaper kan innhente opplysninger om aksjonærenes skatteposisjoner direkte fra aksjonærene, og bistå aksjonærene så langt det er mulig. Aksjonærer som kan dokumentere sin posisjon kan få dette rapportert som en tilbakebetaling.

Aksjonærer som mottar RF 1088 med feilrapportering fra RF 1086, må orientere selskapet dersom de gjør endringen i sin skattemelding, slik at aksjonærregisteret blir oppdatert med korrekte inngangsverdier for aksjonærene, og at post 5 og 6 blir ajourført. Dersom det ikke blir samsvar mellom egenfastsetting i skattemeldingen og aksjonærregisteroppgaven, så løper det en risiko for at skattemessig innbetalt kapital kan tas ut flere ganger. Dette kan skje ved at aksjonæren reduserer utbyttet sitt i skattemeldingen på grunn av at aksjonæren ønsker utdelingen som en tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital.

Som vi så i delkapittel 2.1.7, så hadde ikke skattemessig innbetalt kapital noe betydning for personlige aksjonærer da aksjonærregisteret ble innført, noe som trolig også er forklaringen på at aksjonærregisteret den dag i dag ikke kan registrere skattemessig innbetalt kapital på aksjene. Våre funn viser at aksje-for-aksje prinsippet er en stor utfordring for selskap, aksjonær og revisor all den tid man ikke har et register på skattemessig innbetalt kapital på aksjenivå. At Skatteetaten ønsker å bruke sine ressurser på kontroll av denne regelen, antar vi at er lite sannsynlig. I skatte abc A-6-7.2, fremkommer det at Skatteetaten har satt en begrensning for børsnoterte selskaper:

“For aksjer i børsnoterte selskaper kan det i praksis være vanskelig å holde rede på innbetalt kapital per aksje. I slike tilfeller må man ta den innbetalte kapitalen på selskapsnivå og fordele denne på antall aksjer. Der en eller flere aksjonærer kan dokumentere innbetalt kapital på sine aksjer, skal dette legges til grunn for disse aksjene.”

Til forskjell fra ikke-børsnoterte, som må forholde seg til dette:

Også for ikke-børsnoterte aksjer kan det være praktisk vanskelig å identifisere innbetalt kapital tilknyttet den enkelte aksje. I slike tilfeller må aksjonæren i forbindelse med egenfastsettingen og innlevering av skattemeldingen anvende et forsvarlig skjønn basert på de foreliggende relevante opplysninger, se sktfvl. § 9-1 første ledd jf. § 8-1. Se nærmere Skatteforvaltningshåndboken kap. 8 og 9. For aksjer hvor det ikke er praktisk mulig å gjennomføre en individuell fordeling av innbetalt kapital på de enkelte aksjer, kan den

samlede innbetalte kapitalen for disse aksjene ved skjønnsutøvelsen fordeles med like store beløp på de enkelte aksjer.

Hvor denne grensedragningen på hva som er “praktisk mulig” går, er vanskelig å si. Går grensen hvor det praktisk ikke er mulig å finne dokumentasjon i registre, ved kompliserte omfordelingstilfeller, og spiller beløp, selskapsstørrelse eller andre momenter inn? Dette er det ingen utfyllende svar på i skatte ABC.

Det vi vet basert på våre funn, er at aksje-for-aksje prinsippet oppleves ubehagelig og er praktisk vanskelig å gjennomføre på grunn av kompetanse, tidsbruk og tilgjengelighet av informasjon. Det er også grunn til å tro at det er variabel kvalitet i det som rapporteres som følge av manglende standardiserte prosedyrer og rutiner på området.

Spiller regnskapsmessig behandling en rolle?

Kun 2 av 8 respondenter svarer at hvilke regnskapsposter utdeling skjer fra har betydning.

Som vi så i delkapittel 2.1.4, har regnskapet i utgangspunktet begrenset verdi når det kommer til å identifisere skattemessig innbetalt kapital i balansen. I praksis kan innbetalt kapital være fordelt ut på alle egenkapitalpostene som følge av historiske årsaker, eller den kan operere som en skygge som kan gjenvinnes i etterkant av kapitalnedsettelse. Regnskapet kan likevel være et verktøy for å holde kontroll med utdelinger, og Skatteetaten synes å være opptatt av at sporbarhet i regnskapet i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital skal opprettholdes. Skatteetaten sitt standpunkt innebærer at det skal oppnås samsvar mellom regnskapsmessig udelingspost og formen på den innbetalte kapitalen skal spesifiseres. Dette ser vi tydelig i delkapittel 2.1.7 som lister opp ulike rapporteringsmåter for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Innbetalt aksjekapital, innbetalt overkurs og nedbetalt aksjonærlån er godkjente former for innbetalt kapital som kan tilbakebetales skattefritt. En aksjonær som kun har innbetalt kapital i form av aksjekapital, kan ikke bruke denne dersom utdelingen skjer fra regnskapsmessig overkurs. Det er ikke selskapsrettslig forskjell på en utdeling fra overkurs, og annen egenkapital, men hvilke valg som tas regnskapsmessig har ifølge Skatteetaten sitt syn betydning for anledningen til å klassifisere en utdeling som tilbakebetaling. Det synes imidlertid ut som respondentene ikke skiller på regnskapsmessige utdelinger som skjer fra overkurs og annen egenkapital, men at noen har et litt strengere forhold til aksjekapital, ettersom denne er bundet.

I de såkalte Virik-tilfellene omtalt i delkapittel 2.1.4, er imidlertid Skatteetaten mer liberal og godtar at aksjonærer som har innbetalt aksjekapital på aksjene sine får utdelingen som

tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital selv om utdelingen skjer fra annen egenkapital. Dette skal da rapporteres via post 22 i aksjonærregisteroppgaven. I rettledningen til RF 1086 post 22 står det:

“Gjelder når selskapet tidligere har konvertert innbetalt aksjekapital/overkurs til annen egenkapital og senere betaler ut selskapsrettslig utbytte.”

At aksjonærregisteroppgaven fortsatt inneholder mulighet for å rapportere nedsettelse av overkurs i post 13, indikerer at det gjøres et forsøk på å holde orden på formen på den innbetalte kapitalen som deles ut fra de ulike egenkapitalpostene i regnskapet. Hele systemet som forsøker å opprettholdes i RF 1086 synes å bære preg av at tiden har løpt ifra den. Som vi har sett i delkapittel 2.1.4, så ble overkurs fri egenkapital fra juli 2013.

5 av respondentene mener at innbetalt kapital er en skyggeposisjon, som eksisterer uavhengig av et regnskap, og at regnskapet ikke legger noen føringer. Dette standpunktet er teoretisk svært forståelig ut fra et skatteevneprinsipp, men går imot Skatteetaten sitt syn.

Ingen av respondentene hadde et bevisst forhold til hvilke tilbakebetalinger som ble gjort via post 22 i aksjonærregisteroppgaven. Dette stemmer også bra med respondentene sitt syn om at regnskapsmessig behandling av utdelingen ikke spiller noen rolle.

Våre funn viser at respondentene har forskjellig forståelse og praktisering enn Skatteetaten på dette området, noe som svekker regnskapet som grunnlag for å holde kontroll på skattemessig innbetalt kapital. Litteraturen gir bred støtte til flertallet av respondentene på dette punktet, og det kan spørres om Skatteetaten sin oppfatning hadde stått seg om den ble prøvd rettslig, og om det er hensiktsmessig å fortsette i dette sporet.

En mulig endring som kunne forenklet det hele og fjernet usikkerhet er å gjøre følgende: post 5 og 6 slås sammen til en post i aksjonærregisteroppgaven og blir benevnt “Skattemessig innbetalt kapital”, med en motpost på aksjonærnivå.

Når det gjelder spørsmålet om regnskapsmessig verdsettelse setter begrensinger for hvor mye som kan tilbakebetales, så er respondentene fordelt med 4 som mener ja, og 4 som mener nei. Det er tydelig på dette spørsmålet at respondentene var usikre på hva de skulle svare, og vi vurderer at fordelingen her blir litt tilfeldig. Det blir nevnt av flere respondenter at bokførte verdier er avgjørende for hvor mye som selskapsrettslig kan deles ut som utbytte, og at regnskapet blir en praktisk begrensning for mye som kan deles ut. Generelt er respondentene klar på at skattemessig innbetalt kapital er en skatteposisjon som eksisterer uavhengig av regnskapet.

Uformell kapital

Respondent 6 svarte, “vet ikke”, mens 7 av respondentene svarer “ja” på dette spørsmålet. Dette er i tråd med Skatte ABC, selv om det strides om dette er riktig i litteraturen, noe vi diskutert i delkapittel 2.1.4. At kun formell skattemessig innbetalt kapital godtas er positivt med tanke på at det kan ha en oppdragende effekt ved innskudd i et selskap, og det vil foreligge underlagsdokumentasjon fra Brønnøysund som gjør at det blir lettere å holde kontroll på post 5 og 6 sitt innhold. Dermed må revisorene forholde seg til formell kapital i tillegg til nedbetaling av aksjonærlån, som kan rapporteres som overkurs, i henhold til dagens rettleddning til RF 1086. Svarene viser at revisorene har et formalistisk syn på denne delen av regelverket. Respondent 6 som svarte “vet ikke”, representerer et lite selskap, som ikke har vært borti dette tilfellet i praksis.

Lovlighetskravet

Det er nesten enstemmighet på spørsmålet om ulovlige utbytter kan anses som tilbakebetaling av innbetalt kapital, gitt at aksjonæren har en posisjon på aksjene. Respondent 2 og 6, som representerer mellomstort og lite revisjonsselskap, svarte henholdsvis nei og “vet ikke” på spørsmålet. Et ulovlig utbytte betyr i denne sammenheng at det ikke er gjort et generalforsamlingsvedtak. Hvis man tar utgangspunkt i enkle formålsbetraktninger, skal det ikke være noe problem at en aksjonær får ut igjen tidligere skattlagte midler som er skutt inn i selskapet. På den andre siden, er det slått fast i uttalelse fra FIN med senere BFU at det er et formalitetskrav, noe vi omtalt i delkapittel 2.1.5. Det er ikke tatt inn noen konkrete opplysninger i Skatte ABC på området, noe som gjør at svaret på spørsmålet er vanskelig tilgjengelig for revisorer. Leser man Ben Folkvord eller Anders Nordli sin litteratur, så mener de at selskapsrettslige regler er uten betydning for muligheten til å klassifisere en utdeling som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital omtalt i delkapittel 2.1.5. Oppsummert har revisorene i all hovedsak en formalistisk forståelse, som fremmer kontrollhensyn og gir et ris bak speilet når det kommer til å ta ut penger eller få ulovlige fordeler.

Er det selskapet eller den enkelte aksjonær som bestemmer om en utdeling skal være tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

Funnene våre viser at 5 av 8 respondenter mener at generalforsamling eller selskapet bestemmer klassifiseringen.

Dette synet innebærer at aksjonæren gjennom tilstedeværelse på generalforsamling eller via korrespondanse med selskapet, kan fremme sitt synspunkt på skattemessig klassifisering av et selskapsrettslig utbytte, og at selskapet tar avgjørelsen. Så lenge aksjonæren har kontroll på sin posisjon, er det ingen grunn for selskapet til å ikke godta at en aksjonær sitt ønske om å få en utdeling som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Det er helt klart at innbetalt kapital er en skatteposisjon på aksjonærnivå, uten interesse for selskapet. Det bør imidlertid utvises forsiktighet med tanke på fordelingen av den innbetalte kapitalen mellom aksjonærene. Hvorvidt selskapet håndhever dokumentasjonskrav eller øvrig regelverk, synes usikkert blant respondentene. Respondent 1 som svarte “vet ikke” på spørsmålet, erfarer at det er uklare prosesser på området og at han aldri har opplevd at det skrives noe om skattemessig virkninger i generalforsamlingsprotokoller. Respondent 1 nevner at selskapsstørrelse og aksjonærsammensetning trolig påvirker rutinene, og at det ikke er uvanlig at en aksjonær sitter på begge sider av bordet. I større selskaper er aksjonærer som sitter langt unna styringen av selskapet i praksis prisgitt det som rapporteres av selskapet. Det kan tenkes at selskapet rapporterer tilbakebetaling på alle aksjonærer, men at deler av beløpet skal være utbytte for noen aksjonærer. Våre funn viser at aksjonæren har lite forståelse for regelverket, noe som gjør at aksjonæren blir disponert for en stor risiko med tanke på sin alminnelige opplysningsplikt i skattemeldingen jf. sktfvl. § 8-1. I sktfvl. §7-8 står det:

“Aksjeselskap og allmennaksjeselskap skal gi opplysninger om forhold som har betydning for skattleggingen av aksjonærene”.

Det kan reises spørsmål om selskapet har en plikt til å forsøke å innhente informasjon, før det rapporteres tilbakebetaling i aksjonærregisteroppgaven. Konflikt mellom selskap og aksjonær hvor aksjonæren får tilleggs�skatt ved skattefastsettingen, kan oppstå hvor selskapet ikke har inkludert aksjonæren i prosessen. Aksjeoppgaven som den personlige aksjonæren mottar før skattemeldingen, gir bare indirekte informasjon som kan indikere at det har skjedd en tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Dersom selskapet, sammen med aksjonæren får et felles ansvar for det som rapporteres i aksjonærregisteroppgaven, styrker dette internkontrollen på dette området og reduserer risiko. Prosessene er imidlertid ikke tydelig definert i dag. Ser man på rettledningen til aksjonærregisteroppgaven, tyder det på at selskapet har et ansvar oppi det hele, og at det skal påses at aksjonæren har anledning til å klassifisere utdelingen som tilbakebetaling.

Rettledning RF 1086 post 22

“Når selskapet foretar slik utdeling, må feltet fylles ut for aksjonærer som skattemessig har anledning til å klassifisere utdelingen som tidligere innbetalt kapital.”

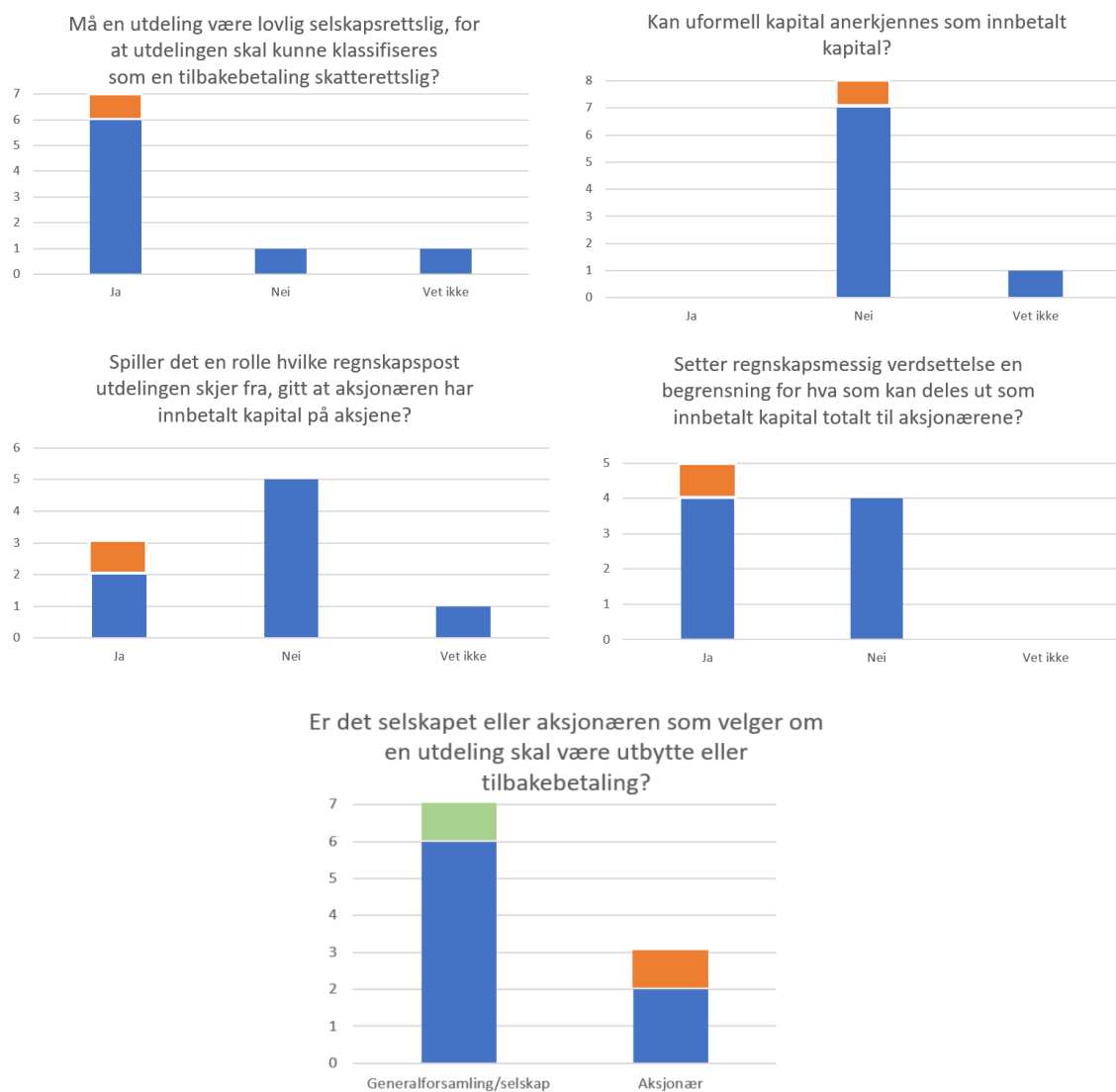
Respondent 3 og respondent 6 svarer på den andre side at det er aksjonæren som bestemmer klassifiseringen. Felles for respondentene 3 og 6 er at begge stort har hatt små selskaper i sin portefølje, hvor de rapporterer utbytter i post 8 og 21 i aksjonærregisteroppgaven. At aksjonæren bestemmer klassifiseringen kan bety at aksjonæren reduserer skattepliktig utbytte i skattemeldingen, med påstand om at det er tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital. Hvis grunnlagsdata fra aksjonærregisteret og egenfastsetting avviker, kan dette være uheldig, ettersom det oppstår en risiko for at det produseres skatteoppgjør med tall som ikke stemmer overens med aksjonærregisteret. I slike tilfeller hvor aksjonærregisteret ikke er oppdatert med tanke på tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, vil inngangsverdi forbli uendret jf. sktl. § 10-35. I tillegg vil post 5 og 6 i aksjonærregisteret bli for høy, i forhold til det som er reell gjenstående skattemessig innbetalt kapital. Dette kan misbrukes av aksjonærene, og utgjør en risiko for Skatteetaten. Det er ikke alltid at revisor har oversikt over aksjonærene sine private skatteoppgjør, og det gjør at revisor kan ha vanskeligheter med å oppdage dette.

Som vi så i delkapittel 2.1.6 er det motstrid mellom FIN sin uttalelse, som tilsier at selskapet bestemmer, og skatte ABC hvor det står at det er valgfrihet for skatteyter. Det oppleves underlig at Skatteetaten ønsker en praksis som kan medføre svakere grunnlagsdata inn til skattemeldingen, ved at selskapet kan gradere seg med å rapportere utbytte, og aksjonæren kan “fikse opp” i skattemeldingen sin. Her kan Skatteetaten komme i situasjoner hvor avviket må kontrolleres, og dersom påstanden godtas, må det foretas korrigeringer av aksjonærregisteroppgaven. Hvis eksempelvis 5 aksjonærer reduserer utbyttet sitt, og alle disse har aksjer i samme selskap, kan man komme i en situasjon hvor Skatteetaten må kontrollere 5 aksjonærer og det kan bli behov for 5 korrigeringer av aksjonærregisteret.

Finansdepartementet sitt syn er mindre tilgjengelig for revisorer ettersom det er en gammel uttalelse fra 2008. Til tross for tilgjengelighetsproblem, virker det som revisor oppfatter selskapets sin rapporteringsplikt etter skatteforvaltningsloven, sammenslått med finansdepartementets uttalelse, som det riktige synet. Det er ikke en sammenheng i våre funn med tanke på alder på respondentene og hvilke syn den enkelte har. Det kunne tenkes at revisorer som har erfaring med skattemessig innbetalt kapital på selskapsnivå, kan ha tatt med seg sin gamle holdning videre. I det store og hele opplever revisorer variert praksis på området, og det foreligger ikke noen klare retningslinjer som følges.

Revisors forståelse av gjeldende regelverk oppsummert

Figur 11 oppsummerer revisors forståelse av regelverket opp mot Skatteetatens syn. Oransje markering viser Skatteetatens syn, mens blå markering indikerer revisor sitt syn. I tillegg viser den grønne markeringen Finansdepartementet sitt syn.

Figur 11 – Analyse av revisors forståelse opp mot Skatteetatens syn på regelverket

Det fremgår av figur 11 at revisors syn på de fleste områder er i tråd med Skatteetatens syn på regelverket. Unntakene er regnskapets betydning, som impliserer at formen på den innbetalte kapitalen spiller en rolle, og hvem som avgjør skattemessige virkninger av et selskapsrettslig utbytte.

5.3 Hvilke utfordringer erfarer revisorer på området?

Her har vi stilt revisor åpent spørsmål for å fange opp mest mulig av de utfordringene revisorer møter i arbeidet med skattemessig innbetalt kapital.

Faglige utfordringer praktiske utfordringer

Overgangsregel E var en hasteregel som kom før reform 2006 som har medført en god del feil, som fortsatt får konsekvenser, den dag i dag. Generelt erfarer det at det er vesentlig svakere registerkvalitet fra oppstartsårene til aksjonærregisteret, noe som gjør det vanskelig og ubehagelig for revisor som kan mangle både dokumentasjon. For yngre revisorer kan det være vanskelig å være bevisst på svakhetene, ettersom de gjerne ikke kjenner til tidligere reform, og hva feilkilden gikk ut på. Det foreligger en kunnskapsrisiko hos den ansvarlige revisor, som kan ende med å sette en kunde i en risikosituasjon, uten å være klar over at det forelå en problemstilling kunden burde blitt gjort oppmerksom på. Skatteregler som ikke er oppdatert, som sktl. §11-8, kan ifølge respondent 2 være en feilkilde, fordi bestemmelsen er direkte feil i forhold til at skattemessig innbetalt kapital i dag er en posisjon på aksjonærnivå. En følge av dette, er at kontinuitetskravet i fisjon-fusjoner også brytes, fordi noen aksjonærer kommer bedre ut enn andre, dersom bestemmelsens ordlyd følges. Forveksling mellom regnskapsmessig overkurs og skattemessig innbetalt overkurs blir også nevnt. Dette kan ha sammenheng med at den selskapsrettslige underlagsdokumentasjonen for en fusjon, spesifiserer regnskapsmessig overkurs. Det er tenkelig at en regnskapsfører eller øvrige som flere måneder etter fusjonen er registrert, kan legge inn feil tall i aksjonærregisteroppgaven. På denne måten legges i realiteten hele inngangsverdien til aksjonærene inn som skattemessig innbetalt kapital. Det foreligger følgelig en risiko for at senere selskapsrettslige utbytter, kan bli behandlet som skattefrie, selv om det egentlig reelt sett er opptjent kapital som deles ut. Dette blir et grunnleggende brudd med skatteevneprinsippet.

Bytte av revisor, og nye oppdrag for selskaper man ikke kjenner godt er utfordrende, ettersom det tar tid å få oversikt over innbetalt kapital, og hvor mye som er tilbakebetalt av denne. Som vi har sett i delkapittel 2.1.4 er regnskapet et lite pålitelig verktøy for å identifisere gjenværende innbetalt kapital. Det er også en risiko for at skattefrie tilbakebetaling kun er registrert i skattemeldingen/skatteoppgjøret til en aksjonær, uten at aksjonærregisteret er oppdatert.

Det nevnes også at det kan være utfordringer knyttet til rekkefølgebestemmelsen i sktl. §10-11 åttende ledd. Her må den som fyller ut aksjonærregisteroppgaven være oppmerksom på at

man er tvunget til å rapportere slik som vist i delkapittel 2.1.7, ved at den opptjente kapitalen tas ut først. Det krever kunnskap å vite forskjellen på nominell aksjekapital og innbetalt kapital, og hvorfor det er avvik her, i henholdsvis post 1 og 5. En dyktig revisor kan også gi råd om å “vaske” vekk den fondsemittert ved å gjøre en avsetning til fond i forkant av en aksjekapitalnedsettelse.

Generelt er utfordringene for revisorer å etterleve lovkravet som følge revisjonsoppdrag og rådgivningsoppdrags begrensinger, hvor økonomi står sentralt. Gammelt regelverk og overganger mellom reformer spiller inn den dag i dag og krever god kunnskap og tilgang på dokumentasjon.

Kvalitet i aksjonærregisteroppgaven

Revisor sin oppmerksomhet mot aksjonærregisteroppgavens kvalitet synes å være lav i den forstand at de baserer seg på riktigheten av det som er rapportert tidligere. På den andre side, gjør revisorene en svært viktig jobb med å sikre fullstendighet i rapporteringen i de oppdragene som de er involvert i.

Svaret ble mer negativt når respondentene fikk spørsmål rundt oppmerksomhet mot skattemotiverte transaksjoner. Risikoen for skattemotiverte transaksjoner oppstår som følge av at skattemessig innbetalt kapital følger aksjene med overdragelse i annenhåndsmarkedet, og at eksempelvis selskaper som er omfattet av fritaksmetoden, selges med henblikk på at en personlig aksjonær som er omfattet av aksjonærmodellen skal utnytte seg av en innbetalt kapital skatteposisjon. Dette kan være innbetalt kapital som egentlig er opptjent kapital fra et tredje morselskap, som har stiftet en datter som selges videre med innbetalt kapital som egentlig er opptjent kapital. Revisorene som ble gjort oppmerksom på denne muligheten, kjente seg ikke igjen i problemstillingen.

Dette viser at revisor ikke jobber med å ta ned risiko for feil, men mer kunnskapsbasert opp mot å informere kunder om regelverket. Revisor sørger for løpende riktig rapportering og fanger opp mangelfull rapportering ved å avstemme mot regnskap, men har ikke mulighet til å rette opp i historiske feil, med mindre det er kunder som gjør bestillinger på dette.

5.4 Hvordan mener revisor at kvaliteten på leverte opplysninger i aksjonærregisteroppgaven kan økes i fremtiden?

Vi har stilt et åpent spørsmål til revisorer for å få frem deres selvstendige tanker rundt tiltak som kan føre til bedre kvalitet i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital.

Det er bred enighet blant revisorene at et aksje-for-aksje prinsipp krever et register som kan holde rede på skattemessig innbetalt kapital per aksje. Dette er et tydelig signal at det er vanskelig å etterleve et aksje-for-aksje prinsipp i praksis, noe som våre øvrige funn også fastslår.

Det nevnes at det er svært mange Altinn-roller som tillater levering av aksjonærregisteroppgaven, og at det kan vurderes å ha en strengere tilgangsstyring. Dette viser at det eksisterer en risiko med tanke på at svært mange personer i en bedrift kan ha anledning til å sende inn korrigerede aksjonærregisteroppgaver. Dette åpner for eksempel for en mulighet hvor en kunde kan fjerne et utbytte og rapportere det som tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital til en enkelt aksjonær. Dermed kan det komme utilsiktede feil eller bevisste feil gjort av andre, som revisor har vanskelig for å oppdage. Det nevnes også at leveringsfristen har betydning for selskapene, men at svak kvalitet får ingen konsekvenser, og at dette kan føre til mangel på fullstendighet og nøyaktighet i aksjonærregisteroppgaver.

Det nevnes blant respondentene at attestasjonskrav på aksjonærregisteroppgaven i forbindelse med revisjon av selskapet, kan være en god ide for å sikre bedre kvalitet i leverte opplysninger. Dette forslaget kan bøte på de utfordringene som eksisterer med at revisor har en mer rådgivende rolle, og ikke har mulighet til å sikre at allerede rapporterte tall i aksjonærregisteroppgaven er rimelig.

Våre funn har vist at revisorer oppdager en del feil gjort av regnskapsfører, noe som betyr at det også gjøres en del feil av de selskapene som ikke har regnskapsfører. Selskaper som ikke har revisor eller regnskapsfører, bruker sannsynligvis oftere løsningen i Altinn, noe som betyr at man har grunn til å tro at det er lavere kvalitet i disse opplysningene enn det er i aksjonærregisteroppgaver levert fra system.

Når det gjelder regelverk, nevnes det at regelverket er tilstrekkelig, men at det må gjøres en opprydning når det kommer til tydelighet og tilgjengelighet. Revisorene mener bevisstheten blant en vanlig kunde er for lav når det kommer til skattemessig innbetalt kapital.

5.5 Oppsummering

Vi har analysert og reflektert over våre forskningsspørsmål hvor vi har tatt for oss revisors bakgrunn, revisors rolle, revisors forståelse, utfordringer, og forslag for å bedre kvalitet i aksjonærregisteroppgaven.

Det kommer frem at revisors rolle er sentral for å bekrefte pengemessige verdier, som igjen danner grunnlag for skattefri tilbakebetaling for aksjonærene senere. Utover dette er revisor i begrenset grad en kontrollerende mekanisme i forhold til aksjonærregisteroppgaven. Revisor er i befatning med aksjonærregisteroppgaven på forespørsel fra kunder, og det er først og fremst fullstendighetsfeil, som typisk avdekkes når revisor får et oppdrag, eller når revisor foretar revisjon. Vanskelig tilgjengelig og usikkert regelverk bidrar til kunnskapsrisiko og lite konsistens i praktisering.

Revisorene har i det store og hele en forståelse av regelverket som er i tråd med Skatteetatens syn, men vi merker oss at særlig at regnskapets betydning for utdelinger og formen på den innbetalte kapital er et område hvor det er en tydelig forskjell i forståelsen. Det understrekes at revisorenes syn på dette punktet har bred støtte i litteraturen. Videre mener 6 av 8 revisorer at selskapet avgjør klassifiseringen av en utdeling som tilbakebetaling eller utbytte. Dette er i tråd med Finansdepartementets siste uttalelse, som er omtalt i delkapittel 2.1.5. Skatteetaten mener tilsynelatende at det er opptil den enkelte aksjonæren å bestemme.

Regelverket oppleves utfordrende først og fremst av praktiske årsaker, som tidsbruk og dokumentasjon. Revisor må ofte belage seg på at tidligere aksjonærregisteroppgaver er riktig av effektivitetshensyn.

Revisor sine forslag til kvalitetsmessige forbedringer henger sammen med at rapporteringsløsningen utgjør en risiko for ufullstendig rapportering, og at området krever faglig kompetanse med tydeligere retningslinjer for at rapporteringen skal bli nøyaktig og fullstendig.

6. Konklusjon

I dette avsluttende kapittelet vil vi først samle trådene fra analysen og besvare vår hovedproblemstilling. Basert på vårt svar på hovedproblemstillingen, vil vi komme med forslag til regelverksutvikling som er passende i lys av våre funn. Vi vil videre ta for oss vårt bidrag og studiens implikasjoner. Deretter vil vi diskutere eventuelle begrensninger av vår forskning. Til slutt vil vi foreslå områder for videre forskning på temaet.

6.1 Hovedfunn

Formålet med denne masteroppgaven har vært å strukturere og presentere uavklarte og utfordrende områder i regelverket om skattemessig innbetalt kapital, med utgangspunkt i vår overordnede problemstilling som lyder:

Hvordan forstår revisorer gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, og hvilke erfaringer har de med anvendelsen av gjeldende regelverk i praksis?

Denne problemstillingen ble videre utdypet gjennom tre følgende forskningsspørsmål:

- *Hvordan forstår revisor regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?*
- *Hvilke utfordringer erfarer revisorer på området?*
- *Hvordan mener revisor at kvaliteten på leverte opplysninger i aksjonærregisteroppgaven kan økes i fremtiden?*

6.1.1 Regelverket for tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital

Våre hovedfunn viser at gjeldende regelverk er vanskelig å anvende på grunn av at det er tidkrevende og lav tilgjengelighet av informasjon. God rådgiving om skattemessig innbetalt kapital krever solid kunnskap, og det eksisterer en risiko for at revisorer ikke er oppmerksom på relevante faglige problemstillinger. At det er forskjellige løsninger og tilnærminger til regelverket gjør at regnskapet mister sin informasjonsverdi, med den konsekvens at skattemessig innbetalt kapital blir enda vanskeligere å holde kontroll på. Revisor har i det vesentlige god grunnleggende forståelse av gjeldende regelverk, men anvendelsen bærer preg av lite konsistens på grunn av individuelt skjønn benyttes fremfor generelle retningslinjer.

6.1.2 Utfordringer erfart av revisorer

Våre hovedfunn fastslår at revisor er ikke en kontrollmekanisme for at aksjonærregisteroppgaven inneholder riktige opplysninger. Revisor er først og fremst en rådgiver som kan gjøre selskapet oppmerksom på forhold av betydning, og som påtar seg praktisk utarbeidelse av aksjonærregisteroppgaven. Selskapet har først og fremst insentiv til å levere aksjonærregisteroppgaven rettidig for å unngå tvangsmulkt, og rapporterer på et område som kun får konsekvenser for aksjonærene. Dette kan resultere i ufullstendige oppgaver og revisor har en viktig rolle ved å påse at aksjonærregisteroppgaven er fullstendig. Aksje-for-aksje prinsippet overlates i stor grad til den enkelte aksjonær som sitter med ansvaret. Eldre selskaper har lavere kvalitet i innrapporterte opplysninger i post 5 og 6 enn nyere selskaper, og dermed høyere iboende risiko i revisjon. Revisor er involvert i selskapsrettslige attestasjoner ved å rapportere kompliserte hendelser som fusjoner i aksjonærregisteroppgaven, men bemerker at det er høy risiko og ansvar forbundet med slike attestasjoner. Revisor avdekker feil med regnskapsmessig overkurs som rapporteres i post 6 i fusjoner og omdanninger, og bemerker at regnskapsførere og andre ikke har samme oppmerksomhet på denne feiltolkningen av regelverket. I tillegg opplever revisor begrensninger i forhold til tidsbruk og tilgjengelighet av nødvendig informasjon.

6.1.3 Veien videre

Våre hovedfunn er at det er nødvendig med endringer. I lys av komplisert regelverk er det ønskelig med klarere og mer tilgjengelige retningslinjer. Videre blir forbedringer i rapporteringsløsningen understreket, spesielt med fokus på rapportering på aksjenivå. Det foreslås å innføre revisjonsplikt for aksjonærregisteroppgaven i selskaper som allerede er underlagt revisjonsplikt, samt å revidere rollene som gir tilgang til utfylling og innsending av aksjonærregisteroppgave. Det ble lagt stort fokus på at det er nødvendig med et register som holder rede på skattemessig innbetalt kapital. I tillegg blir praktiske aspekter som endring av tidspunkt for innlevering og forenkling av regelverket for mindre beløp også fremhevet.

6.2 Vårt forslag til regelverksutvikling

Vi startet innledningsvis i denne masteroppgaven med å beskrive vår motivasjon for å skrive masteroppgave om skattemessig innbetalt kapital. Denne motivasjonen bunnet ut i at vi i dag har en rettstilstand som er svært lite praktisk, og utviklingen har stått stille, til tross for gjentatte påpekninger fra utvalg. Det har vært svært spennende å studere den kausale

utviklingen av regelverket, aksjonærregisterets oppstart og å få forståelse for hvordan vi kom hit som vi er i dag. Vi kjente på en nysgjerrighet på næringslivets tilnærming til skattemessig innbetalt kapital, og søkte svar på dette gjennom innsikt fra revisorer. Vi har gjennom arbeidet med denne masteroppgaven fått bekreftet at det er behov for endring, og vi har fått bedre forståelse for hvor utfordringene ligger og hvordan de har oppstått.

Vi tror at utvikling av register for å ivareta at aksje-for-aksje prinsipp kan bli vanskelig av politiske årsaker. Forbedring og utvikling av aksjonærregisteret vil koste mye penger, og systemet er gammelt. Med tanke på at aksjonærmodellen har levd siden 2006, kan det også tenkes å være manglende vilje til å gjøre nettopp dette når vi kanskje er på slutten av en reform? Politisk usikkerhet og begrenset ressursbruk med kontraktiv finanspolitikk, trekker i retning av at en løsning er betinget av at aksjonærmodellen skal leve videre i lang tid. Det er ikke utenkelig at regelverket for skattemessig innbetalt kapital først blir endret sammen med hele aksjebeskatningen, som generelt er komplisert og ressurskrevende å håndheve.

Viss vi forutsetter at dagens reform skal leve videre en stund, mener vi basert på våre funn og erfaringer at riktig vei videre blir som følger:

Etter vår vurdering som må vi klare å løse følgende utfordringer for å oppnå forbedring i dagens situasjon:

1. aksje-for-aksje prinsippet slik vi kjenner det i dag, må bort;
2. kvaliteten i post 5 og 6 må forbedres. Grunnlaget for skattefri tilbakebetaling må derfor omdefineres;
3. klassifiserings spørsmålet utbytte/tilbakebetaling må avgjøres av selskapsorganet;
4. muligheten for negativ inngangsverdi må bort.

Etter vår vurdering vil den beste måten å løse de skisserte utfordringene over på, være å fjerne skattemessig innbetalt kapital som selvstendig skatteposisjon. Dette vil minimere kontrollutfordringer, praktiske utfordringer, gi bedre samsvar med skatteevneprinsippet, øke likebehandling, og gi mindre samfunnsøkonomisk belastning.

Skatteevneprinsippet vil kunne bli ivaretatt gjennom å kun ha skatteposisjonen inngangsverdi, som er kostprisen på en enkelt aksje jf. sktl. §10-32 annet ledd. Inngangsverdien per aksje, vise hvor mye en aksjonær har brukt av sine skatlagte midler for å kjøpe aksje, og blir dermed et uttrykk for et fribeløp for skatt både ved realisasjon og utbytter, dersom reglene

endres. Aksjelovens kreditorvernbestemmelser i kapittel 8, vil være en begrensing, slik som i dag.

Inngangsverdi har fordelen at den etableres på nytt ved enhver transaksjon, noe som sikrer et bedre samsvar mellom det aksjonæren har betalt, og det som kan tas ut skattefritt. På denne måten unngår man risikoen ved skattemotiverte transaksjoner knyttet til innbetalt kapital som følger aksjene. Tilpasninger hvor selskapsaksjonærer selger aksjene sine til høy pris til personlige aksjonærer og motsatt andre veien, vil være transaksjoner Skatteetaten i fremtiden må følge ekstra godt opp, fordi innbetalt kapital etter vårt forslag etableres gjennom rapportert kostpris.

Bedre opplysninger om eierskap og krav til oppdatert aksjeeierbok som dokumenterer føringer i aksjonærregisteret, blir viktig, for å få bukt med «fiktive» salg og kjøpstransaksjoner. Dette er en debatt som for alvor er i gang.

Dersom inngangsverdi blir uttrykk for grunnlaget for tilbakebetaling av innbetalt kapital, da blir det en presis sammenheng på det beløpet aksjonærene har investert med skattlagt kapital, og det beløpet som skal skjermes for skatt. Negativ inngangsverdi vil ikke kunne oppstå. Skjermingsfradrag mener vi kun skal redusere skatt ved skattepliktig utbytte eller realisasjon, og dermed ikke øke et skattefritak ved tilbakebetaling.

En annen positiv virkning av inngangsverdi som skatteposisjon, er at skatteposisjonen per aksje kan følges opp uten endringer i aksjonærregisteret, ettersom dagens aksjonærmodell for de aller fleste formål blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte av aksjonærregisteret.

Kvaliteten på grunnlagsdataene som kommer fra selskapene må bli best mulig med en gang, og med lavest mulig samfunnsøkonomisk ressursbruk. Dette er årsaken til at vi mener at selskapsorganet skal fatte beslutning om en utdeling skal klassifiseres som tilbakebetaling av innbetalt kapital. Selskapet i seg selv er likegyldig til den skattemessige virkningen, men vi mener at dette ikke er et argument for at aksjonæren selv skal velge. At aksjonærfellesskapet gjennom generalforsamling bestemmer skattemessig virkning av et vedtatt utbytte, vil fungere som dokumentasjon for føringene i aksjonærregisteroppgaven. Dette vil være mer oversiktlig for revisor, og denne metoden vil minimere unødvendige avvikskontroller i skattemeldingen for Skatteetaten fordi aksjonærregisteroppgaven blir rett med en gang. Løsningen vil også sikre at aksjonærregisterets kvalitet opprettholdes best mulig over tid. Andre positive virkninger er at å levere skattemeldingen vil bli tryggere for aksjonæren, som i dag får lite veiledning og informasjon i aksjeoppgaven, og som ofte vil være avhengig av en

fagkyndigperson for å opptre aktsomt og lojalt overfor dagens komplekse regler. Vi mener at Skatteetaten bør forbedre aksjeoppgaven og skattemeldingen, slik at aksjonæren lettere kan følge opp selskapets rapportering.

Overgangsregler i forbindelse med fra 71 reformen til 92 reformen vil innebære at det er etablert en høyere inngangsverdi enn den reelle skattemessige kostprisen på aksjene i aksjonærregisteret. Dette må her defineres hvilke verdi som aksepteres som grunnlag for tilbakebetaling av innbetalt kapital for å sikre best mulig lojalitet mot skatteevneprinsippet, og samtidig sikre praktisk anvendelse ved at registeret følger opp. Det er også tilfeller hvor det er betydelige feil i inngangsverdier ved starten av aksjonærregisteret. Dette er feil som dukker opp uansett med dagens regler i forbindelse med realisasjon av aksjer.

Overgangsregler til en ordning hvor inngangsverdi er den eneste skatteposisjonen for aksjonæren, vil måtte vurderes. Tilfeller hvor det er aksjonærer som i dag lovlig har høyere innbetalt kapital enn inngangsverdi, vil måtte tilbys en overgangsordning, for eksempel gjennom å få økt sin inngangsverdi med dokumentert innbetalt kapital som overstiger inngangsverdien deres.

Tilbakebetalt innbetalt kapital, skal være reflektert i inngangsverdien allerede som følge av sktl. § 10-35, gitt at det ikke er avvik mellom fastsetting gjort av en enkelt aksjonær og aksjonærregisteroppgave. I slike tilfeller vil inngangsverdien i aksjonærregisteret være for høy, for denne aksjonæren.

Det vil også være behov for grundig utredning av eventuelle andre konsekvenser. Hvordan man skal gå frem for å gjøre en forbedring, vil avhenge av holdbarheten til aksjonærmodellen i en eventuell ny aksjereform, med tanke på at dagens modell har levd siden 2006. Nye aksjeregler kan forandre bildet totalt.

Vi har i dag en av de mest kompliserte skattereglene i verden på aksjeområdet. Vi tror det blir viktig at fremtidig regelverksutvikling vektlegger praktiske og tekniske hensyn, så vel som teoretiske hensyn. Lavere ressursbruk på dette området, vil frigjøre ressurser blant profesjonsutøvere og kontrollmyndigheter, slik at øvrig rapportering fra selskaper og aksjonærer blir enda bedre, til det beste for samfunnet.

6.3 Vårt bidrag og studiens implikasjoner

Med denne studien har vi bidratt til å kartlegge de spesielt utfordrende og usikre områdene innen gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, med betydelig

hjelp fra et variert utvalg revisorer. De har også gitt oss verdifulle svar på både konkrete og åpne spørsmål om praktisering av gjeldende regelverk, noe som har økt vår innsikt i hvordan gjeldende regelverk anvendes i praksis. Med dette har vi bidratt til å danne et bilde av hvordan dette regelverket praktiseres i næringslivet i dag. I tillegg skissert et forslag til å løse nåværende identifiserte utfordringer.

Ved å gi en dypere forståelse av det nåværende regelverket og praksis, vil dette kunne øke bevisstheten rundt dagens regelverk og de spørsmålene regelverket reiser. Dette legger til rette for refleksjon, noe som kan føre til endringer eller forbedringer i gjeldende regelverk om tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, bedring av rutiner på området, og registerutvikling.

Til sist kan revisorenes innsikt sammen med en systematisk fremstilling av fagområdet tydeliggjøre og utlede ny innsikt. Denne innsikten kan inspirere fremtidig forskning og bidra til en bedre forståelse av spesielt utfordrende områder innenfor tema skattemessig innbetalt kapital.

6.4 Begrensninger i vår forskning

Masteroppgaven vår er skrevet i løpet av et kort høstsemester og vi har måtte bruke lang tid på litteratursøk og gjennomgang av relevant litteratur for å bygge et solid teoretisk grunnlag. Revisorer har sesongbetont arbeidsmengde og travle perioder fra og med senhøsten, så vi måtte samtidig nå raskt ut til revisorene, for å sikre oss intervjuobjekter. Dersom vi hadde hatt lengre tid, kunne vi ha jobbet enda grundigere med spørsmålene og spørsmålsstilling i forkant av intervjuene, og testet ut opplegget vårt. Ved å formulere spørsmål mer generelt og mindre direkte, kan det tenkes at noen svar ville blitt annerledes. Intervjuene var relativt åpne, og dette har gått på bekostning av sammenlignbarhet, men samtidig gitt oss mer innsikt totalt sett. Vi kunne bedt om mer enn 30 minutter til intervju, men valgte å begrense tiden for få den kvaliteten vi ønsket i utvalget.

Vi stilte en kombinasjon av åpne spørsmål, og spesifikt valgte spørsmål. På grunn av den begrensede tiden, måtte vi gjøre en avveining mellom å utforske, og få svar på konkrete spørsmål som vi gjennom dokumentstudier hadde funnet interessante. Det er konkrete spørsmål og områder som ikke i særlig grad er berørt, men som kunne vært berikende for studien å få innsikt om.

Noen respondenter fikk spørsmål om et tema på en direkte form, mens andre fikk mer generell formulering. At formuleringen ikke er konsekvent i spørsmålstillingen hver gang, kan

føre til at respondentene har tolket spørsmålet ulikt, og derav ikke gitt fullt ut sammenlignbare svar.

Vi hadde en læringsprosess gjennom intervjuene og ble bedre på dette underveis. Dette kan ha medført at vi har vært mer bevisst på vår rolle og påvirkning som intervjuer utover intervjuprosessen. At intervjuene ble korte, gjorde at vi fikk mindre tid til å presentere prosjektet vårt. Vi tror vi kunne ufarliggjort settingen ved å forsikre oss om at de hadde forstått opplegget, og dermed fått enda mer pålitelige svar.

Nesten alle respondentene var villig til at vi brukte deres navn, og at vi gjorde lydopptak. Undersøkelsen kunne sett i etterkant, med fordel vært helt anonym for involverte personer, noe som hadde ufarliggjort settingen, noe som kunne gitt mer pålitelige svar.

To av respondentene valgte å delta ved skriftlig besvarelse. Dette gjør at særlig den utforskende delen av intervjuet blir vanskeliggjort ved at man ikke kan stille oppfølgingsspørsmål. Å tilby skriftlig svar var noe vi måtte gjøre for å øke sjansen for å få respondenter til å stille innenfor det korte tidsvinduet vi hadde.

Til slutt vil vi kommentere at det i slike studier er en fordel med mange respondenter. Vi fikk et bredt utvalg av revisorer med tanke på erfaring og størrelse på selskap, men individuelle faktorer blir i mindre grad diversifisert bort når man ikke har et veldig stort antall intervjuobjekter.

6.5 Videre forskning

I denne masteroppgaven har vi analysert revisors forståelse og praksis i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital. Vi har presentert sentrale utfordringer og usikkerhet i regelverket som vi har i dag. Studien har også fokusert på praktisk rapportering i aksjonærregisteroppgaven. Det er tidligere skrevet gode juridiske oppgaver som i sum gir god dekning for de juridiske aspektene med regelverket. Vi har oppnådd en god forståelse av nåsituasjonen med det regelverket vi har.

Vi tror det kan være interessant og nyttig å ta utgangspunkt i *NOU 2022: 20 - Et helhetlig skattesystem*, og å se på forslagene til endring av reglene for skattemessig innbetalt kapital som er skissert der. I denne sammenheng kan man se på sentrale høringssvar og se om det er kommet ytterligere forslag der, og man kan analysere tilbakemeldinger som gis til utvalgets forslag. De ulike forslagene har sine styrker og svakheter som kan kartlegges og analyseres. Vi tror dette kan bli en spennende og nyttig oppgave.

Referanser

- Altinn. (2023). *Aksjonærregisteroppgaven: Hvem skal bruke skjemaet?* Hentet September 29, 2023 fra <https://info.altinn.no/skjemaoversikt/skatteetaten/aksjonarregisteroppgaven/#:~:text=F or%20%C3%A5%20fyller%20ut%20dette,Utfyller%20Innsender%20eller%20Begrenset%20signeringsrettighet>
- Altinn. (2023). *Må jeg ha revisor?* Hentet September 19, 2023 fra <https://info.altinn.no/starte-og-drive/regnskap-og-revisjon/ma-jeg-ha-revisor/#:~:text=Aksjeselskapet%20kan%20velge%20bort%20revisjon,ansatte%20ikke%20overstiger%2010%20%C3%A5rsverk>
- Altinn. (2023, mars 26). *Skatt for personlige aksjonærer i aksjeselskap*. Hentet September 23, 2023 fra <https://info.altinn.no/starte-og-drive/skatt-og-avgift/skatt/skatt-for-personlige-aksjonarer-i-aksjeselskap/>
- Baksaas, K., Stenheim, T., & Kulset, E. (2020). *Aktuelle temaer i regnskap*. Oslo: Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- Dimmen, O., & Talmo, F. (2012). *Betydningen av at lovlighetskravet er opphevet*. Hentet September 29, 2023 fra https://www.revregn.no/journal/2012/3/rr-2012-03-d-2180/Betydningen_av_at_lovlighetskravet_er_opphevet/?status=%7B%22StatusCode%22:403,%22StatusText%22:%22Bruker%20ikke%20innlogget%20i%20CMS%22%7D
- Eilifsen, A., Douglas, Messier Jr, W., Glover, S., & Prawitt, D. (2013). *Auditing and Assurance Services, Third International Edition* (3. utgave. utg.). McGraw Hill Higher Education.
- Finansdepartementet. (2003). *Ot.prp. nr. 1 (2003-2004) - Skatte- og avgiftsopplegget 2004 - lovendringer*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-1-2003-2004-/id392541/>

-
- Finansdepartementet. (2004, Oktober 1). *Ot.prp. nr. 1 (2004-2005) - Skatte- og avgiftsopplegget 2005 - lovendringer*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-1-2004-2005-/id393628/>
- Finansdepartementet. (2011). *For budsjettåret 2012 — Skatter, avgifter og toll 2012*. Hentet September 30, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-1-ls-20112012/id658499/>
- Finansdepartementet. (2014, Desember 2). *NOU 2014: 13 - Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-13/id2342691/>
- Finansdepartementet. (2015, September 25). *Prop. 1 LS (2015–2016): For budsjettåret 2016 — Skatter, avgifter og toll 2016*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-ls-ls0-20152016/id2455933/>
- Finansdepartementet. (2016). *NOU 2016: 22 - Aksjelovgivning for økt verdiskaping*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-22/id2516774/?ch=14>
- Finansdepartementet. (2018). *Oppdragsbrev: Juridisk forstudie om forskjeller mellom finans- og skatteregnskapet*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/oppdragsbrev/id2618949/>
- Finansdepartementet. (2019). *Prop. 37 LS (2019–2020)*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-37-ls-20192020/id2682333/>
- Finansdepartementet. (2020, September 22). *Ot.prp. nr. 1 (2000-2001) - Skatte- og avgiftsopplegget 2001 - lovendringer*. Hentet September 26, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-1-2000-2001-/id122100/>
- Finansdepartementet. (2022, Desember 19). *NOU 2022: 20 - Et helhetlig skattesystem*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-20/id2951826/>
- Folkvord, B., Furuseth, E., & Gjems-Onstad, O. (2021). *Norsk bedriftsskatterett*. Oslo: Gyldendal

-
- Folkvord, Benn. (2013). *Utbytte: lovlige og ulovlige tilpasninger til skattereglene*. Oslo: Gyldendal juridisk
- Gamkinn, H. (2021). *Skatterettslig behandling av skatteposisjonen innbetalt kapital ved utdeling fra aksjeselskaper. Med et særskilt fokus på tilpasninger og gjennomskjæring*. Hentet August 29, 2023 fra <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2976401>
- Ghauri, P., & Gronhaug, K. (2010). *Research Method in Business Studies. 4th Edition*. London: Pearson
- Gjems-Onstad, O., & Folkvord, B. (2013). *Aktuell bedriftsbeskatning*. Oslo: Gyldendal juridisk
- Halaas, J. (2017). *Skatterettslig behandling av skatteposisjonen innbetalt kapital ved utdeling fra aksjeselskaper*. Hentet August 29, 2023 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/56554?show=full>
- Høyesterett. (1949, Mars 31). *Rt-1949-296*. Hentet September 24, 2023 fra <https://www.skatterett.net/dommer/Rt-1949-296.pdf>
- Høyesterett. (1998, September 30). *Rt-1998-1425 (366-98) - UTV-1999-477*. Hentet September 24, 2023 fra <https://www.skatterett.net/dommer/Rt-1998-1425.pdf>
- Kinserdal, F. (2017, 69-78). Hva er regnskapsmanipulasjon, og hvordan kan den best avdekkes? *Magma*. Hentet September 30, 2023 fra https://openaccess.nhh.no/nhh-xmlui/bitstream/handle/11250/2452550/Magma+0117_Kinserdal.pdf?sequence=2
- Kristiansen, F. (2008, februar 28). § 2-38: *Skatteposisjonen innbetalt kapital*. Hentet September 27, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tolkningsuttalelse-vedr-skatteposisjonen/id502142/>
- Liland, A. (2014). *Høyt skattet: Festskrift til Frederik Zimmer. Tilbakebetaling av innbetalt kapital – med ulikt beløp på den enkelte aksje?* Oslo: Universitetsforlaget
- Lovdata. (1999). *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*. Hentet September 20, 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>
- Lovdata. (1999). *Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)*. Hentet September 20, 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>

- Lovdata. (2000). *Lov om skatt av formue og inntekt (skatteloven)*. Hentet September 19, 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>
- Lovdata. (2020). *Lov om revisjon og revisorer (revisorloven)*. Hentet September 30, 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-20-128>
- Mankiw, N. (2017). *Principles of Economics* (8. . utg.). CENGAGE Learning Custom Publishing
- Mulstad. (2013). Aksjonærregisteret i Ole Gjems-Onstad og Benn Folkvord (red): Aktuell bedriftsbeskatning. ss. 98-111
- Nedregotten, K. E. (2023, Juni 30). *Skattemessig innbetalt kapital - Hva er det og hvorfor er det viktig?* Hentet September 29, 2023 fra <https://blogg.pwc.no/skattebloggen/skattemessig-innbetalt-kapital-hva-er-det-og-hvorfor-er-det-viktig>
- Nordli, A. (2019, april 3). Skattemessig innbetalt kapital – noen avklaringer og forslag. ss. 251–273
- Overgangsregel E til skatteloven § 2-38. Sammendrag fra Ot.prp. nr. 26 (2005-2006)*. (2004). Hentet September 26, 2023 fra <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Odelstinget/2005-2006/inno-200506-001/34/>
- Pettersen, C. (2007). *Skattefri tilbakebetaling av innbetalt kapital i aksjeselskap*. Hentet August 29, 2023 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/21431?show=full>
- Den norske Revisorforening. (2023). *Revisjon = tillit*. Hentet Oktober 2, 2023 fra <https://www.revisorforeningen.no/om-revisjon/Revisjon-gir-tillit/>
- Ritterberg, L. (2021). *Anvendelse av sktl. § 13-2 på skatteposisjonen innbetalt kapital*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.duo.uio.no/handle/10852/87273?show=full>
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2023). *Research Methods for Business Students*. SD Books
- Skattedirektoratet. (2007). *SA 3801: Revisors kontroll av og rapportering om grunnlag for skatter*. Hentet Oktober 5, 2023 fra

<https://www.revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/sa-3801---revisors-kontroll-av-og-rapportering-om-grunnlag-for-skatter-og-avgifter.pdf>

Skatteetaten. (2004, November 25). *Spørsmål om korreksjonsinntekt ved utdeling av innbetalt kapital (skatteloven § 10-5)*. Hentet September 27, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/en/rettskilder/type/uttalelser/bfu/sporsmal-om-korreksjonsinntekt-ved-utdeling-av-innbetalt-kapital-skatteloven--10-5/>

Skatteetaten. (2012). *Rettledning til RF-1086 Aksjonærregisteroppgaven 2012. Papirutgave*. Skatteetaten

Skatteetaten. (2016). *Revisors plikter i forbindelse med signering av næringsoppgave og kontrolloppstilling over bokførte og innberettede lønnsopplysninger mv*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/skattedirektoratets-meldinger/revisors-plikter-i-forbindelse-med-signering-av-naringsoppgave-og-kontrolloppstilling-over-bokfor-te-og-innberettede-lonnsopplysninger-mv/>

Skatteetaten. (2021). *11.6 Virkning av at utdelingen helt eller delvis er ulovlig etter aksjelovene*. Hentet September 19, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/en/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/2021/aksjer--utbytte/A-6.086/A-6.102/>

Skatteetaten. (2021). *Avgrensning mot kapital som er opptjent i selskapet*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/en/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/2021-2022/aksjer--utbytte/A-6.060/A-6.073/>

Skatteetaten. (2022, Desember 19). *Hørings svar - NOU 2022: 20 - Et helhetlig skattesystem*. Hentet September 30, 2023 fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/0b09f6f34dad4e0d8a578d4fc66dd749/skatte-etaten.pdf?uid=Skatteetaten>

Skatteetaten. (2022). *Rettledning til RF-1086 Aksjonærregisteroppgaven 2022*. Hentet September 23, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/globalassets/skjema/2022/rf-1087b2022.pdf>

- Skatteetaten. (2023). *A-6-6.15 Tilbakebetaling av innskudd som ikke er lån*. Hentet September 21, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/a-6-aksjer--utbytte/A-6.028/A-6.058/>
- Skatteetaten. (2023). *A-6-7.2 Skatteposisjonen knytter seg til den enkelte aksje*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/a-6-aksjer--utbytte/A-6.060/A-6.062/>
- Skatteetaten. (2023). *A-6-7.3: Innløsning av aksjer*. Hentet September 25, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/a-6-aksjer--utbytte/A-6.060/A-6.063/>
- Skatteetaten. (2023). *A-6-7.4 Verdsetting av skatteposisjonen*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/a-6-aksjer--utbytte/A-6.060/A-6.064/>
- Skatteetaten. (2023). *A-6-7.6 Avgrensning mot kapital som er opptjent i selskapet*. Hentet September 21, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/a-6-aksjer--utbytte/A-6.060/A-6.073/>
- Skatteetaten. (2023). Aggregerte data for antall aksjeselskaper i perioden 2004-2022. *Internt dokument*
- Skatteetaten. (2023). Aggregerte data for innbetalt aksjekapital og overkurs i perioden 2004-2022. *Internt dokument*
- Skatteetaten. (2023). *Eksempler på utfylling av aksjonærregisteroppgaven*. Hentet September 29, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/bedrift-og-organisasjon/rapportering-og-bransjer/aksjonarregisteroppgaven/eksempler-pa-utfylling-av-aksjonarregisteroppgaven/>
- Skatteetaten. (2023, Juni 20). *Skatteklagenemnda SKNS1-2023-40*. Hentet September 24, 2023 fra <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/vedtak/skatteklagenemnda/>
- Stortinget. (2022). *Storingsvedtak om skatt av inntekt og formue mv. for inntektsåret 2023*. Hentet September 25, 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2022-12-13-2199>

Stoveland, P., Matre, H., Sund, E., & Sønning, S. (2020). *Skatteloven med kommentarer*.
Oslo: Gyldendal

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjon til informanter og intervjuguide

Revisors perspektiver på tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital til personlige aksjonærer i ikke-børsnoterte aksjeselskaper

Introduksjon:

Velkommen og takk for at du deltar i denne studien. Vi er studenter fra master i regnskap og revisjon på NHH, og jobber til daglig som regnskapsfører og saksbehandler i Skatteetaten. Vi har tatt interesse for tema skattemessig innbetalt kapital, som er et område hvor rettsutviklingen har stått stille i mange år. Formålet med dette intervjuet, er å forstå nåsituasjonen og å legge til rette for utvikling av gjeldende regelverk i forbindelse med utdelinger til personlige aksjonærer i aksjeselskaper, særlig med hensyn til fordelingen mellom tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital og utbytte. Gjennom en kvalitativ tilnærming ønsker vi å få en dypere forståelse av erfaringer og perspektiver i forbindelse med utdelinger, og hvilken rolle du som revisor har på dette området. Vi vil bruke informasjonen fra dette intervjuet for å adressere vårt forskningsspørsmål og komme frem til en konklusjon angående problemstillingen vår. Vi gjør oppmerksom på at opptak av intervjuer kun skjer dersom du har gitt oss tillatelse i forkant. Navnet ditt vil ikke bli brukt i vårt prosjekt, og du har rett til å trekke deg når som helst.

Forventet tidsbruk: 30 min

Generelle Bakgrunnsopplysninger:

Kort om din yrkesbakgrunn og erfaring som revisor for ikke-børsnoterte aksjeselskaper.

Revisors Rolle og Ansvar:

2. Hvordan vil du beskrive din rolle som revisor når det gjelder tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital til personlige aksjonærer i ikke-børsnoterte selskaper. Tenk i forhold til regnskapsrett, skatterett og selskapsrett og alle oppdragsformer (attestasjon, rådgiving og revisjon).

Forskningsspørsmål 1:

3. Gi oss en beskrivelse av din oppfatning av gjeldende regelverk i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital, er det klart, eller uklart?

4. Opplever du at det er enhetlig praksis blant revisorer på området tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

Forskningsspørsmål 2:

5. Hvilke faglige utfordringer møter du som revisor på i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital

6. Hvilke praktiske utfordringer møter du som revisor i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital

7. Hva trenger kundene hjelp til, i forbindelse med skattemessig innbetalt kapital?

8. Hvilken kvalitet observerer du som revisor i aksjonærregisteroppgaven på relevante poster for skattemessig innbetalt kapital, er det noen feil som går igjen?

Forskningsspørsmål 3:

9. Hva tror du er rett vei å gå for å sikre kvalitet i innrapporterte opplysninger fra selskapene og aksjonærene på dette området? Tenk både i forhold til regelverksutvikling, rapportering og system

10. Hvem mener du bærer størsteparten av byrden i dag ved forvaltning av regelverket: Ekstern revisor, selskapet selv, aksjonærene, eller Skatteetaten?

Avslutningsvis:

Svar ja/nei på følgende (ta forutsetninger, og legg igjen en kommentar om nødvendig):

- Er det selskapet eller aksjonæren som velger om en utdeling skal være utbytte eller tilbakebetaling?
- Må en utdeling være lovlig selskapsrettslig, for at utdelingen skal kunne klassifiseres som en tilbakebetaling skatterettslig?
- Kan uformell kapital anerkjennes som innbetalt kapital?
- Følges aksje-for-aksje prinsippet opp i henhold til gjeldene regelverk i praksis?
- Spiller det en rolle hvilken regnskapspost utdelingen skjer fra, gitt at aksjonæren har innbetalt kapital på aksjene?
- Setter regnskapsmessig verdsettelse en begrensning for hva som kan deles ut som innbetalt kapital totalt til aksjonærene?
- Vil du si at revisor har stor oppmerksomhet mot kvaliteten i aksjonærregisteroppgaven på området tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?

- Følger revisor med på transaksjoner hvor innbetalt kapital kan være motivasjonen for transaksjonen. For eksempel transaksjoner mellom selskaper og personlige aksjonærer eller gaveoverføringer av aksjer med negativ inngangsverdi?
- Er rapporteringsløsningen med dagens aksjonærregisteroppgave tilfredsstillende?

11. Har du mer du vil fortelle oss om forståelse av regelverket og utfordringer som du som revisor eller kunder opplever i forbindelse med tilbakebetaling av skattemessig innbetalt kapital?